

17 3384

**TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ
ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA
ÜYELİKLERİ VE SONUÇLARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Mustafa Onur ÖZDEMİR
Eskişehir, 2003

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphane

TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ
KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİ ve SONUÇLARI

MUSTAFA ONUR ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ufuk AYDIN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kasım, 2003

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİ VE SONUÇLARI

Mustafa Onur ÖZDEMİR

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım / 2003

Danışman: Doç. Dr. Ufuk AYDIN

Küreselleşme ve beraberinde getirdiği değişen çalışma koşulları, sermayenin serbest dolaşımı, emek üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. İşte bu durum ulusal alanda işlevlerini tamamlayan işçi sendikalarının, uluslararası alanda birleşerek sermayeye karşı ortak hareket etmesini gerekli kılmıştır. Temelleri Sanayi Devrimi ile atılan işçi sınıfının uluslararası alanda birleşmesi fikri, günümüze kadar gelişimini sürdürmüştür. Günümüzde ICFTU (International Confederation of Free Trade Union - Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu), WCL (World Confederation of Labour - Dünya İş Konfederasyonu) ve WFTU (World Federation of Trade Union - Dünya Sendikalar Federasyonu) başta olmak üzere konu ile ilgili bir çok uluslararası işçi kuruluşu bulunmaktadır. İşte bu çalışmanın amacı da; uluslararası işçi kuruluşlarının tarihsel gelişimini incelemek, günümüzde kurulu bulunan uluslararası işçi kuruluşlarının işlevlerini saptamak ve Türkiye'de kurulu bulunan işçi kuruluşlarının uluslararası işçi kuruluşlarına nasıl üye olduğunu araştırıp, bu üyeliğin sonuçlarını ortaya koyabilmektir.

Birinci bölümde çalışmanın konusunu oluşturan uluslararası işçi kuruluşlarının tarihçesi ve günümüzde kurulu bulunan uluslararası işçi kuruluşları incelenmiştir.

İkinci bölümde ise Türkiye'deki sendikal kuruluşların uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliğini düzenleyen hukuksal mevzuatın tarihsel gelişimi, Türkiye'de kurulu bulunan sendikal örgütlerin uluslararası işçi kuruluşlarına nasıl ve ne amaçla üye olduğu incelenmiştir.

ABSTRACT

Globalisation and the changing working conditions, the capital's free transfer, create negative effects on effort. This situation makes, the laborer trade union which finishes its function, the trade union to cooperate in international area against to the capital. The idea of cooperation of the working class in international area continues its improvement until now. Today, there are many international workers cooperation about the subject ICFTU (International Confederation of Free Trade Union), WCL (World Confederation of Labour), WFTU (World Federation of Trade Union). Its aim is to examine the international laborer cooperation's historical improvement to understand today's international workers cooperation's functions and to search how the workers cooperations, to show the results of this membership.

In the first part, the history of the international trade unions and the present ones have been dealt with.

In the second part, the historical development of the legislation which regulates the membership of the Turkish trade unions to the international trade unions and how and why they became a member of them have been studied.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mustafa Onur ÖZDEMİR'in "Türkiye'de İşçi Kuruluşlarının Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikleri ve Sonuçları" başlıklı tezi 5 Kasım 2003 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Ufuk AYDIN

Üye : Prof.Dr.Ömer Zühtü ALTAN

Üye : Prof.Dr.Nüvit GEREK

Prof.Dr.Nurhan AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI DÜZEYDE ÖRGÜTLENMESİ VE SONUÇLARI

1. ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞU KAVRAMI.....	3
1.1. Uluslararası İşçi Kuruluşunun Tanımı.....	3
1.2. Örgütlenme Biçimlerine Göre Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	5
1.2.1. Dünya Çapında Faaliyet Göstermek Amacıyla Örgütlenen Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	7
1.2.2. Bölgesel Çapta faaliyet Göstermek Amacıyla Örgütlenen Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	8
2. ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ.....	9
2.1. İşçi Kuruluşlarının Uluslararası Düzeyde Örgütlenmesinde İlk Oluşumlar.....	9
2.1.1. Birinci Enternasyonal.....	10
2.1.2. İkinci Enternasyonal.....	11
2.2. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Dönemde Uluslararası Sendikal Örgütler.....	13
2.2.1. Uluslararası İşkolu Sekreterlikleri.....	13
2.2.2. Uluslararası Sendika Merkezleri Sekreteryası.....	14

2.3. İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Uluslararası Sendikal Kuruluşlar.....	16
2.3.1. Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu (IFTU).....	17
2.3.2. Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Federasyonu (IFCTU).....	19
2.3.3. Sendikalar Kızıl Enternasyonali (RILU)	20
2.4. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönemde Uluslararası Sendikal Hareket....	22
2.5. Günümüzde Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	23
2.5.1. Dünya Çapında Organize Olan Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	23
2.5.1.1. Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU).....	23
2.5.1.1.1. Kuruluş.....	24
2.5.1.1.2. Amaçları.....	24
2.5.1.1.3. Faaliyetleri.....	25
2.5.1.1.4. Üyelik ve Finans.....	26
2.5.1.2. Dünya İş Konfederasyonu (WCL).....	27
2.5.1.2.1. Kuruluşu.....	28
2.5.1.2.2. Amaçları.....	28
2.5.1.2.3. Faaliyetleri.....	29
2.5.1.2.4. Üyelik ve Finans.....	29
2.5.1.3. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU).....	30
2.5.1.3.1. Kuruluş ve Amaçları.....	30
2.5.1.3.2. Faaliyetleri.....	33
2.5.1.3.3. Üyelik ve Finans.....	34
2.5.1.4. Uluslararası İşkolu Sendika Sekreterlikleri.....	36
2.5.2. Bölgesel Çapta Organize Olan Uluslararası İşçi Kuruluşları.....	40
2.5.2.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC).....	40
2.5.2.1.1. Kuruluş.....	40
2.5.2.1.2. Amaçları	41
2.5.2.1.3. Faaliyetleri	42
2.5.2.1.4. Üyelik ve Finans.....	43
2.5.2.2. Bölgesel Çapta Örgütlenen Uluslararası İşkolu Sendika Sekreterlikleri.....	44
2.5.3. Sendika Danışma Komitesi.....	45

2.5.3.1. Ekonomik ve İşbirliği Teşkilatı Sendika Danışma Komitesi (OECD – TUAC)	45
3. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARININ KARŞILIKLI İLİŞKİLERİ.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİ

1. TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİ DÜZENLEYEN MEVZUATIN GELİŞİMİ.....	50
1.1. 20 Şubat 1947 Tarihli 5018 Sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun.....	50
1.2. 24 Temmuz 1963 Tarihli 274 Sayılı Sendikalar Kanunu.....	51
1.3. 5 Mayıs 1983 Tarihli 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu.....	53
2. TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİK BİÇİMLERİ	54
2.1. Türkiye'de İşçi Sendikalarının Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikleri.....	55
2.2. Türkiye'de İşçi Konfederasyonlarının Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikleri.....	62
2.2.1. TÜRK – İŞ	62
2.2.1.1. TÜRK – İŞ ve ICFTU ilişkileri.....	63
2.2.1.2. TÜRK – İŞ ve WFTU ilişkileri.....	68
2.2.1.3. TÜRK – İŞ ve WCL ilişkileri.....	68
2.2.1.4. TÜRK – İŞ ve ETUC ilişkileri.....	69
2.2.1.5. TÜRK – İŞ ve OECD/TUAC ilişkileri	71
2.2.2. DİSK.....	72
2.2.2.1. DİSK ve ICFTU ilişkileri.....	72
2.2.2.2. DİSK ve WFTU ilişkileri.....	73

2.2.2.3. DİSK ve ETUC İlişkileri.....	74
2.2.2.4. DİSK ve WCL İlişkileri.....	76
2.2.3. HAK – İŞ.....	76
2.2.3.1. HAK – İŞ'in Uluslararası İşçi Kuruluşları ile İlişkileri.....	77
3. TÜRK SENDİKACILIĞI AÇISINDAN ULUSLARARASI İŞÇİ	
KURULUŞLARINA ÜYELİKLE ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR.....	78
3.1. Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyeliğin Türk İşçi Sendikacılığına	
Etkileri.....	79
3.2. Türk İşçi Sendikacılığı Açısından Uluslararası İşçi Kuruluşlarına	
Üyelikle Yaşanılan Sorunlar.....	81
SONUÇ.....	84
KAYNAKÇA.....	91

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Ülkelere göre MAMİF'in üye sendika sayısı.....	58
Tablo 2: TÜRK - İŞ bünyesindeki işkolu sendikalarının uluslararası işçi kuruluşu üyelikleri.....	59
Tablo 3: DİSK bünyesinde örgütlenen işkolu sendikalarının uluslararası işkolu sendikalarına üyelikleri.....	60
Tablo 4: HAK – İŞ Bünyesinde örgütlü bulunan işkolu sendikaların uluslararası işkolu sendikalarına üyelikleri.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: İşçi Kuruluşlarının Uluslararası Düzeyde Örgütlenme düzeni.....	6
Şekil 2: Sendikal Üst Kuruluşların ve Sendikaların Uluslararası İşçi Kuruluşlarına üyelik biçimleri.....	54

KISALTMALAR LİSTESİ

- AFL - CIO** : American Federation of Labour - Congress of Industrial Organizations
Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu
- APRO** : Asian Pasific Regional Organisations
Asya Pasifik Bölgesel Organizasyonu (ICFTU)
- AUCCTU** : All Union Central Council of Trade Unions (S.S.C.B)
Sendikacılar Merkez Konseyi
- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
- DİSK** : Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
- EFTA** : European Free Trade Area
Avrupa Serbest Ticaret Alanı
- ETUC** : Eurorean Trade Union Confederation
Avrupa Sendikalar Konfederasyonu
- ICEF** : International Chemical and Energy Workers Federation
Uluslararası Kimya Enerji ve Benzeri İşçiler Federasyonu
- ICFTU** : International Confederation of Free Trade Union
Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu
- IFBSO** : International Federation of Boot and Shoe Operatives
Uluslararası Ayakkabı ve Bot İşçileri Federasyonu
- IFCTU** : International Federation of Christian Trade Union
Uluslararası Hıristiyan işçi Sendikaları Konfederasyonu
- IFPW** : International Federation of Petroleum Workers
Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonu
- IFTU** : International Federation of Trade Union
Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu
- ILO** : International Labour Organisations
Uluslararası Çalışma Örgütü
- ITF** : International Trade Federations
Uluslararası Sendika Federasyonları

- ITS** : International Trade Secretariat
Uluslararası Meslek (İşkolu) Sekreteryası
- KERAMİK-İŞ** : Çimento-Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası
- LASTİK-İŞ** : Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası
- MAMİF** : Milletlerarası Avrasya Metal İşçileri Federasyonu
- NATO** : North Atlantic Treaty Organisation
Kuzey Atlantik Savunma Paktı
- OECD** : Organisation for Economic Co-operation and Development
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
- PETKİM-İŞ** : Türkiye Petrol Kimya İşçileri Sendikası
- PETROL-İŞ** : Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası
- RILU** : Red International of Labour Union
Sendikalar Kızıl Enternasyonali
- TEKSTİL-İŞ** : Türkiye Tekstil İşçileri Sendikası
- TUAC** : Trade Union Advisory Comitte
Sendika Danışma Komitesi
- TUC** : Trade Union Congress
İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu
- TUI** : Trade Union International
Uluslararası Sendika Enternasyonalleri
- TÜRK-İŞ** : Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
- WCL** : World Confederation of Labour
Dünya İş Konfederasyonu
- WFTU** : World Federation of Trade Union
Dünya Sendikalar Federasyonu

GİRİŞ

Uluslararası alanda sendikaların birleşerek tüm dünya işçilerini aynı çatı altında toplaması fikri oldukça eskiye dayanmaktadır. Öyle ki, bu fikrin temelleri Sanayi Devrimi'nin yaşandığı yıllarda atılmıştır. İlk defa 1838 yılında Londra Çalışanlar Birliği Sekreteri William Lovett tarafından sözü edilen, 1848 yılında Karl Marx tarafından somutlaştırılan bu fikir, günümüzde tüm sendikaların amaçları arasında yer almaktadır. Buna rağmen dünya üzerinde tüm işçi birliklerinin toplayan tek bir kuruluş görmemiz mümkün değildir. Nitekim tek bir işçi kuruluşu yerine dünya üzerinde bölgesel ya da çeşitli kriterlere göre kurulmuş birden fazla uluslararası işçi kuruluşu karşımıza çıkmaktadır.

Dünya çapında örgütlenme amacına yönelik oluşturulmuş üç işçi kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar; ICFTU (International Confederation of Free Trade Union – Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) WFTU (World Federation of Trade Union – Dünya Sendikalar Federasyonu), WCL (World Confederation of Labour – Dünya İş Konfederasyonu) bu üç işçi kuruluşu bir nevi örgütledikleri sendikaların ideolojik yapılarını ve onların karakteristik özelliklerini temsil etmektedir. Bu kuruluşlar ulusal işçi üst kuruluşlarını örgütleme amacı güderler. Her üçünün de kuruluş amacı aynı olmasına rağmen neden birleşemedikleri sorusunun cevabı oldukça karmaşıktır. Çünkü son yüzyılda meydana gelen savaşlar ve kültürel farklılıklar gibi nedenler tek bir uluslararası işçi kuruluşu oluşmasına olanak tanımamıştır.

Dünya çapında faaliyet gösterebildiği gibi bölgesel olarak da kurulabilen ancak daha sınırlı amaçlar güderek sadece temsil ettiği işkolunun işçilerinin haklarını korumaya yönelik kurulmuş uluslararası işçi kuruluşları da bulunmaktadır. Bunlar kendi aralarında üçe ayrılırlar; ITS (International Trade Secretariat – Uluslararası Meslek Sekreterlikleri), TUI (Trade Union International – Sendika Enternasyonelleri), ITF (International Trade Federations – Uluslararası Meslek Federasyonları), dir. Kuruluşlar her ülkeden sadece işkolu sendikalarını örgütleme amacı güderler. Bunlar bağlı buldukları işkolunun sorunlarını uluslararası platforma taşıyıp sadece o işkolunu ilgilendiren daha spesifik kararlar alabilen işçi kuruluşlarıdır.

Türkiye'deki sendikalar da işçi sınıfının sorunlarını uluslararası platforma taşımak ve bu sorunların çözülmesine yardımcı olmak amacı ile uluslararası alanda faaliyet gösteren işçi kuruluşlarına üye olmuşlardır. TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ dünya üzerinde kurulu bulunan en büyük işçi kuruluşu olan ICFTU'ya üye bulunmaktadır.

Ulusal sınırların kalkmaya başladığı ve sermayenin birleşerek işçi sınıfına karşı tek bir ses haline geldiği günümüzde işçi sınıfının tek bir çatı altında birleşmesi ve haklarını güçlü bir şekilde savunması giderek önem kazanmaktadır.

Bu bakımdan çalışmanın birinci bölümünde öncelikle uluslararası işçi kuruluşlarının tarihçesi ortaya konulmaya çalışılmış, uluslararası anlamda ilk işçi birleşmeleri irdelenmiş ayrıca günümüzde dünya üzerinde kurulu bulunan uluslararası işçi kuruluşlarının da nasıl işledikleri incelenmiştir.

İkinci bölümde ise Türk sendikal kuruluşlarının kurulu bulunan uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkileri ve bu ilişkilerin ana hatlarını belirleyen ulusal hukuk kurallarının tarihçesi incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI DÜZEYDE ÖRGÜTLENMESİ VE SONUÇLARI

1. ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞU KAVRAMI

1.1. Uluslararası İşçi Kuruluşunun Tanımı

Uluslararası işçi kuruluşunun anlamını ifade etmeden önce, uluslararası örgüt kavramının tanımlanması gerekmektedir. Uluslararası örgüt kavramı, en geniş anlamıyla, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, ticari amaç taşımayan ve birden çok devleti ilgilendiren fakat devlet niteliği taşımayan her türlü birleşmedir. Uluslararası örgütler iki türdür: Hükümetlerarası uluslararası örgütler (international inter-governmental organizations) ve hükümetler-dışı uluslararası örgütler (international non-governmental organizations). Birinci gruba girenler devletler arasında oluşturulan fakat kendilerini oluşturan devletlerden ayrı ve sürekli bir iradeye sahip olan ve devlet niteliği taşımayan birleşmelerdir.¹ Diğer bir deyimle iki veya daha fazla devletin oluşturduğu uluslararası örgütlerdir. Üye ülke hükümetlerinin gönderdiği temsilci veya delegelerden oluşurlar. Aldıkları kararlarda üye ülkelerin egemenliklerine, ulusal yasalarına ve hukukuna dokunmazlar. Üye ülkeleri bağlayıcı kararlar oy birliği sistemi ile almır. Örnek olarak Birleşmiş Milletler ya da Afrika Birliği gibi örgütler gösterilebilir.² Dar anlamda "uluslararası örgüt" denildiğinde bu tür uluslararası örgütler kastedilmektedir. İkinci gruptakiler ise, değişik uyruktan özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişilerinin birleşmesi sonucu oluşan, hiç bir devletlerarası antlaşma konusunu oluşturmayan ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren örgütlenmelerdir.³ Buna örnek olarak Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası İşçi Kuruluşları gösterilebilir.⁴

¹ "Uluslararası Örgütler" <http://www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/ha/ha05bhtm/02.htm> 06.11.2001

² Ayşe Ceyhan, *Avrupa Topluluğu Terimleri Sözlüğü* (Alfa Yayıncılık, İstanbul, Aralık 1991), s.305.

³ "Uluslararası Örgütler" <http://www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/ha/ha05bhtm/02.htm> 06.11.2001

⁴ Ceyhan, a.g.e., s.305

Uluslararası işçi kuruluşu; çeşitli ülkelerden işçi kuruluşlarının⁵ bir araya gelerek, ortak çıkarlarını korumak amacıyla oluşturdukları, demokratik bir yönetim anlayışına sahip, uluslararası faaliyet gösteren, finansmanını üye işçi kuruluşlarının sağladığı, hükümetlerden bağımsız bir kurum olarak tanımlanabilir. İşçi kuruluşları, uluslararası bir örgüt olarak ikinci grupta değerlendirilebilecek bir yapıya sahiptir.

Uluslararası işçi kuruluşları, ILO (International Labor Organization) gibi diğer resmi uluslararası örgütlerinden farklı olarak uluslararası standartlar oluşturmamakta ancak bu standartların oluşumuna çeşitli şekillerde katkıda bulunmaktadır.⁶ Bu katkılardan biri de üyeleri vasıtası ile temsil olanağı yakalayarak ILO içinde alınan kararlar da büyük pay sahibi olmalarıdır.

Günümüz teknoloji çağı, yapay zekalı makinelerin geliştirilmesi, yeni üretim teknikleri ve en önemlisi sermayenin serbest dolaşımı, uluslararası işçi birleşimlerini neredeyse zorunlu kılmıştır. Nitekim sermaye hızla bir ülkeden bir ülkeye yer değiştirebilirken, emek için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.⁷ Çok uluslu şirketler bir ülkede sendikaları tanıırken, diğer ülkelerde sendikaları tanımayarak toplu iş sözleşmesi yapmayı reddetmekte, bu da uluslararası çalışma barışını bozabilmektedir. İşte bu noktada uluslararası işçi kuruluşları gücü oranında devreye girebilmekte ve şirket yöneticilerini ikna edebilmektedir.⁸

İşçi sendikalarının kurulmasında amaç olan dayanışma duygusu, sendikaların uluslararası birleşmesinde de etken olmuştur. Çeşitli ülkelerden aynı görüşleri savunan işçi sendikalarının ya da üst kuruluşlarının ortak bir çatı altında bir araya gelerek, uluslararası platformda bir baskı grubu oluşturmaları, kendi fikirlerini ve ideolojilerini savunmaları ve ortak işgücü politikaları üretmeleri, uluslararası işçi kuruluşlarının temel özelliklerindedir.

⁵ İşçi kuruluşu, bu çalışmada Sendika veya Konfederasyon ve Federasyon anlamında kullanılmıştır.

⁶ Aysen Tokol, **Uluslararası Sosyal Politika** (Bursa, 1995), s.128.

⁷ Alpaslan Işıklı "Küreselleşmenin Ekonomik, Sosyal ve Sendikal Boyutları" IFBWW, YOL-İŞ, ÇİMSE-İŞ, AĞAÇ-İŞ, ORMAN-İŞ, YÖNSEN Ortak Semineri, Nisan 1996, İzmir, s.62

⁸ Küreselleşen Dünyada Sendikal politika nasıl olmalıdır? IFBWW, YOL-İŞ, ÇİMSE-İŞ, AĞAÇ-İŞ, ORMAN-İŞ, YÖNSEN Ortak Semineri, Nisan 1996, İzmir, s.110

Uluslararası sendikacılık hareketinin başladığı yıllarda, soğuk savaş ve çağımızda uluslararası işçi hareketi, çeşitli değişikliklere uğramıştır. Nitekim başlangıç yıllarında sosyalist bir anlayış çerçevesinde şekillenen ve ideolojik temellerin hakim olduğu uluslararası işçi hareketi, son yıllarda biraz daha faydacı ve ekonomik entegrasyon karşısında uzlaşmacı tavırlar sergilemektedir.⁹

Sendikaların ve genel olarak işçi hareketinin benimsediği amaçlarını gerçekleştirme doğrultusunda kabul ettiği ideolojiler¹⁰, ülkeden ülkeye ve sendikacılık hareketlerine göre değişmektedir.¹¹ İşte bu durum uluslararası işçi kuruluşlarının oluşumunu da etkilemiştir. Tarihsel olarak yaklaşık 150 yıllık geçmişi olan uluslararası işçi kuruluşları pek çok ideolojik örgütlenmeye sahne olmuştur.

Sonuç olarak geniş anlamıyla uluslararası işçi kuruluşları, ulusal sendika merkezleri¹² veya tek tek sendikaların ekonomik sosyal ve kültürel işlevlerini yerine getirmelerine katkıda bulunmak ve kendilerini uluslararası platformlarda temsil edecek çağdaş birer baskı grubu oluşturmak amacıyla bir araya gelerek kurdukları üst kuruluşlardır.¹³

1.2. Örgütlenme Biçimlerine Göre Uluslararası İşçi Kuruluşları

Uluslararası işçi kuruluşları, örgütlenme bakımından iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; ulusal işçi üst kuruluşlarını örgütleyen uluslararası işçi kuruluşları ve işkolü sendikalarını örgütleyen uluslararası işçi kuruluşlarıdır.

⁹ Bu duruma örnek olarak, Birinci Enternasyonal'in kurulduğu yıllarda 1 Mayıs'ı işçi bayramı ilan etmesi ve hemen hemen tüm dünya ülkelerinin bu bayramı şu anda kutluyor olması örnek gösterilebilir. Bu durum, o zamanki hareketin radikal bir hareket olduğunu gösterebilmektedir.

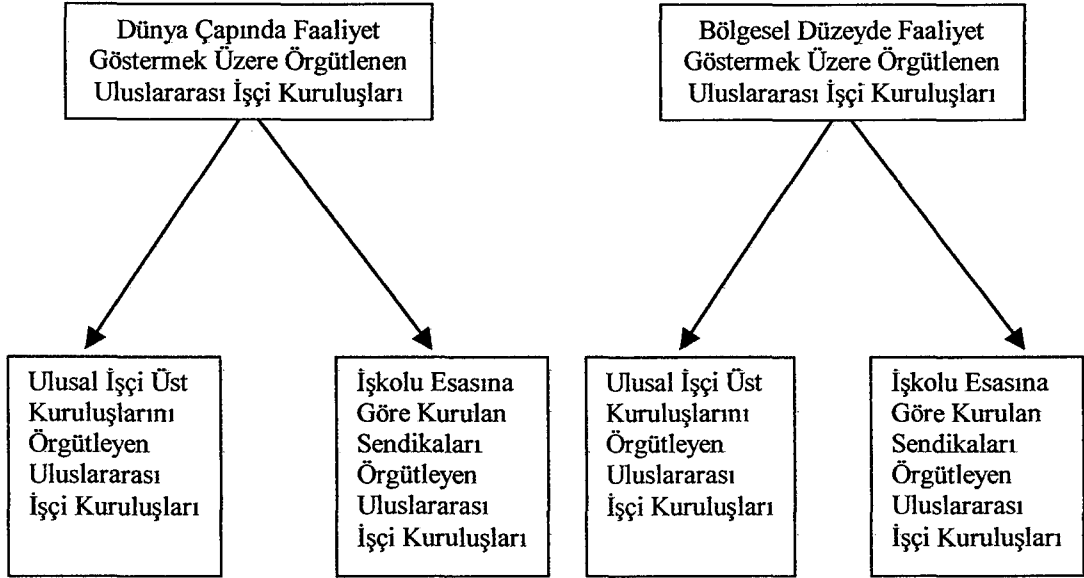
¹⁰ Üç ideolojinin sendikacılığı etkilediği belirtilmektedir. A) Marx'ın bilimsel sosyalizmi yani bu görüşü benimseyen sendikalar için temel amaç siyasal eylemlerdir. B) Reformist görüş, bu görüşü benimseyen sendikalar, kapitalist sistemin korunması gerektiğini ancak siyasal demokrasi, toplumsal refah ve hakça bir gelir dağılımına ulaşılmasını esas kabul ederler. C) Amerikan sendikacılığı, yani yalnızca üyelerinin çıkarlarını düşünen sendikacılık modeli. Meryem Koray ve Alper Topçuoğlu, **Sosyal Politika** (Ezgi Kitapevi Yayınları, Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, Bursa 1995), s.46.

¹¹ Aynı, s.46.

¹² Ulusal sendika merkezi, bu çalışmada konfederasyon ve federasyon anlamında kullanılmıştır.

¹³ Ayşe Ünal, **Uluslararası İşçi Örgütleri ve Türk Sendikaları ile ilişkileri** (Alfa Basım, Yayın no: 529, İstanbul, 1. Baskı, Mart 1999), s.9.

Şekil 1: İşçi Kuruluşlarının Uluslararası Düzeyde Örgütlenme Düzeni

İşçi kuruluşlarının uluslararası düzeyde örgütlenmesini ifade etmek için şekil 1 kullanılabilir. Ayrıca şekil 1 üzerinde gösterilmeyen ve OECD bünyesinde faaliyet gösteren TUAC (Trade Union Advisory Committee) sendika danışma komitesi olarak adlandırabileceğimiz yapılanmalar da mevcuttur.¹⁴

Uluslararası işçi kuruluşları şekil 1'den anlaşıldığı gibi genel anlamda iki şekilde faaliyet gösterirler. Dünya çapında organize olup dünyanın her kıtasından işçi kuruluşlarını bünyesine katıp belirli politikalar izleyebilir ya da bölgesel çapta organize olmayı amaç edinip dünyanın belirli bir bölgesi içerisine giren işçi kuruluşlarını bünyesine katıp politikalar ve stratejiler belirleyebilirler.

Dünya çapında organize olan uluslararası işçi kuruluşları kendi içerisinde de ikiye ayrılmaktadır. Nitekim şekil 1'de kolaylıkla görülebileceği gibi, ulusal işçi üst kuruluşlarını bünyelerinde toplamayı amaç edinebilir veya meslek esasına göre örgütlenmeyi, yani işkolu düzeyinde kalmayı esas olarak belirleyip, dünya üzerinde aynı işkolunda kurulu bulunan işçi kuruluşlarını organize etmeyi amaç edinebilirler.

¹⁴ OECD – TUAC (Trade Union Advisory Committee) Sendika Danışma Komitesi, OECD bünyesinde kurulu bulunan bir komitedir.

Bölgesel çapta organize olan uluslararası işçi kuruluşları, tıpkı dünya çapında organize olan uluslararası işçi kuruluşları gibi kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Buna göre belirli bir bölge içine giren ulusal işçi üst kuruluşlarını bünyesine alabilmektedir veya belirli bir bölge içerisinde belirli bir işkolunda kurulu bulunan ulusal işçi kuruluşlarını organize edebilmektedirler.

1.2.1. Dünya Çapında Faaliyet Göstermek Üzere Örgütlenen Uluslararası İşçi Kuruluşları

Dünya çapında faaliyet göstermek üzere kurulan uluslararası işçi kuruluşları şekil 1’de görüldüğü gibi iki şekilde örgütlenmektedir. Bunlardan bir bölümü ulusal işçi üst kuruluşlarını üyeliğe kabul etmektedir. Bunlar günümüzde Dünya İş Konfederasyonu (WCL – World Confederation of Labor), Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU – International Confederation of Free Trade Union), Dünya Sendikalar Konfederasyonu (WFTU – World Federation of Trade Union) olarak sıralanabilir.¹⁵

Dünya çapında örgütlenme esasına yönelik ve ulusal işçi üst kuruluşlarını üyeliğe kabul eden uluslararası işçi kuruluşları, oluşturdukları politikalar ve amaçları bakımından daha faydacı ve pragmatist olarak düşünülebilirler. Nitekim çeşitli ülkelerden farklı ideolojik görüşlere sahip ulusal işçi üst kuruluşlarının bir araya gelmesi bu durumu oluşturmaktadır.¹⁶

Dünya çapında faaliyet gösteren uluslararası işçi kuruluşlarının bir diğer örgütlenme şekli de işkolu düzeyinde kurulu bulunan sendikaları bünyesinde toplamaktır. Bu tür bir örgütlenme de spesifik bir meslek karakterine göre ve dünyada

¹⁵ Tokol, 1995, a.g.e., s.135,136.

¹⁶ “What It is, What It Does” www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=990916422&printout=yes 21.11.2001 Ayrıca, Dünya çapında faaliyet gösteren ve ulusal işçi üst kuruluşlarını örgütlenme amacına yönelik olan ICFTU’nun ana faaliyet konularına göz attığımız zaman, dünyanın her yerindeki işçi kuruluşları için eğitim programları düzenlemek, sendikal hakların korunması, çocuk işçiliğinin kaldırılması gibi çok genel karakterli olan amaçların benimsendiğini görmekteyiz. Aynı şekilde Dünya çapında faaliyet göstermek amacıyla oluşturulmuş diğer uluslararası işçi kuruluşlarında da bu tür genel karakterli amaçlar görmekteyiz.

bu meslek ile kurulan tüm işkolu sendikalarının bir araya gelmesi esastır.¹⁷ Bu tür uluslararası birliktelik, uluslararası işkolu federasyonları ya da uluslararası meslek sekreterlikleri¹⁸ olarak bilinmektedir.

1.2.2. Bölgesel Düzeyde faaliyet Göstermek Üzere Örgütlenen Uluslararası İşçi Kuruluşları

Uluslararası bölgesel işçi kuruluşları da tıpkı dünya çapında örgütlenme amacı güden uluslararası işçi kuruluşları gibi iki şekilde organize olmaktadır. Birinci olarak ulusal işçi üst kuruluşlarını bünyelerine alabilir, ikinci olarak da işkolu düzeyinde kurulan sendikaları organize edebilmektedirler.

Bölgesel nitelikte ve ulusal işçi üst kuruluşlarını örgütleyen uluslararası işçi kuruluşlarının kuruluş amaçlarına göre, kesin olarak ilgili bölge dışından üye alımı kabul edilmemektedir. Bölge içerisine giren ülkelerden ulusal işçi üst kuruluşu olarak bu niteliğe haiz her kuruluş üye olarak alınabilir. Faaliyet alanları ilgili bölge ile sınırlıdır. Bu özellikleriyle dünya çapında faaliyet gösteren uluslararası işçi kuruluşlarından ayrılmaktadır. İlgili bölgenin siyasi oluşumları ve kendine özgü sorunları, aldıkları kararlar ve yaptıkları eylemlere yansımaktadır.¹⁹

Bölgesel nitelikli olup, işkolu esasında uluslararası örgütlenme daha spesifik amaçlar taşımaktadır. Öncelikle bu tür kuruluşlara kesinlikle ilgili meslek kolunda faaliyet gösteren işçi sendikaları üye olabilmektedir. Ayrıca belirli bir bölge içerisinde olunması da bir diğer şarttır.

Dünya çapında faaliyet gösteren uluslararası işçi kuruluşları ile aralarındaki en büyük fark, bölgesel işçi örgütlerinin genelde belli bir bölgedeki sendikaların ortak çıkarlarını temsil etmektir. İlgili meslek veya işkolunun özel sorunlarını bir bölgedeki

¹⁷ J. P. Windmuller and S. K. Pursey, "The International Trade Union Movement" **Comparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economies** (Kluwer Law International, Vith and Revised Edition, The Hague- London, 1998), s.83.

¹⁸ "Sekreterlik" kelimesi ITS (International Trade Secretaries) anlamına gelmektedir. Aynı işkolunda örgütlü bulunan ve değişik ülkelerden sendikaların birleşerek oluşturdukları uluslararası temsil gücüne sahip bir kurum olarak tanımlanabilir.

¹⁹ Ünal, a.g.e., s.38.

devletlerarası bir organın ilgi alanına sokmak, belli bir ideolojiyi yaymak bir ülkenin veya bir liderin egemenlik özemlerinin giderilmesinde sendikalardan yararlanmasını önlemek gibi amaçlarla oluşturulmaktadır. Bu oluşum bölgenin bir bölümünü veya tamamını kapsamaktadır.²⁰

Uluslararası sendikacılığın başlangıcında da bu tür bölgesel örgütlenmeler özellikle de işkolu düzeyinde kurulu bulunan sendikaların oluşturduğu organizasyonlar oldukça sık görülmüştür. Nitekim 19.yy'ın sonlarında deri, metal, nakliyat ve maden gibi işkollarında çeşitli ülkelerde kurulan sendikaların uluslararası platformda ortak ses oluşturmalarının tarihi oldukça eskidir.²¹ Nitekim 1889 yılında ilk olarak Uluslararası Ayakkabı ve Bot İşçileri Federasyonu (IFBSO – International Federation of Boot and Shoe Operatives) ile işkolu sendikalarının uluslararası platformda bir araya gelmeye başlaması diğer işkollarına da yayılacaktır. Aynı işkolunda kurulu bulunan sendikaların uluslararası alanda bir araya gelmeleri değişik işkolunda kurulu bulunan sendikaların bir araya gelmesinden daha kolay olmaktadır. Aynı amacı paylaşan ve çalışma yaşamında hemen hemen aynı zorluklara maruz kalan işkolu sendikaları kendi işkollarının olumsuz şartlarını uluslararası platforma daha çabuk taşımışlardır.

2. ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

2.1. İşçi Kuruluşlarının Uluslararası Düzeyde Örgütlenmesinde İlk Oluşumlar

Uluslararası düzeyde işçi örgütlenmesine ilişkin bilinen ilk fikir, Londra Çalışanlar Birliği Sekreteri William Lovett tarafından 1838 yılında gündeme getirilmiştir. Lovett'in 1838 yılında yayımlanan kitabında, "Serveti yaratan arkadaşlar; bizi ezenlerin birleşmiş olduğunu görürken, biz niçin birleşmemeliyiz" diyerek uluslararası işçi birleşiminin önemini ve gerekliliğini vurgulamıştır. İngiltere'de bu

²⁰ Tokol, 1995, a.g.e., s.154.

²¹ Orhan Tuna ve Nevzat Yalçıntaş, *Sosyal Siyaset* (Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994), s.269,270.

görüşler ortaya atılırken, Fransa'da gizli bazı örgütlenmeler, işçileri uluslararası düzeyde bir araya getirmeye çalışmaktadır.²²

Avrupa'da 1840 ve 1850'li yıllarda yaşanan Sanayi Devriminin ortaya çıkardığı yapısal sorunlar, uluslararası sendikacılığı duraksatmış ve yapılan uluslararası sendikacılık girişimlerinin de siyasi yönünün ağır basması bu yıllar içinde önemli bir atılıma fırsat vermemiştir.

Yapılan çalışmalar ve gizli toplantılar 1864 yılına kadar sadece fikir ve düşünce düzeyinde kalmıştır. Bununla birlikte uluslararası ilk işçi kuruluşunun ortaya çıkması da bu yıllarda olacaktır.

2.1.1. Birinci Enternasyonal

Uluslararası alanda işçi birliğinin sağlanması ve dünyanın bütün işçilerinin birleşmesi anlamına gelen Enternasyonalizm, ilk olarak Karl Marx Tarafından 1848 yılında "Komünist Beyanamesi" adlı eserle ortaya atılarak somutlaştırılmıştır.²³ Bununla beraber uluslararası ilk işçi kuruluşu niteliği taşıyan Birinci Enternasyonal, 28 Eylül 1864 tarihinde Londra'nın Saint Martin's Hall Lokalinde "Uluslararası İşçi Birliği"²⁴ adı altında kurulmuştur. Birinci Enternasyonal'in Paris atölyelerinde doğduğu, Londra'da büyüdüğü ve geliştiği söylenmektedir.²⁵ İngiliz, Alman, Fransız, İtalyan, Polonyalı ve İsviçreli işçiler ve işçi kuruluşları bu oluşumda yer almışlardır.²⁶

Enternasyonalin tüzüğünün giriş maddeleri şöyledir; Emekçilerin kurtuluşunu gerçekleştirecek olanlar, yine emekçilerin kendileri olacaktır. Emekçilerin çabaları yeni

²² Yıldırım Koç, **Uluslararası Sendikacılık Hareketi** (TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No:42, Ankara 2000), s.7.

²³ Marx, kapitalizmi beynelmilel iktisadi ve içtimai düzen olarak dikkate almakta ve bu düzenle mücadele için bütün memleketlerin işçilerini birleşmeye davet etmektedir. Marx'ın bu maksatla kuruluşunu şart koştuğu milletlerarası işçi birliği kapitalizm olgun bir hale geldikten sonra bir ihtilal yapacak ve böylelikle kapitalizm son bulacaktır. Ayrıntılı bilgi için Bknz. Tuna ve Yalçıntaş, **a.g.e.**, s.269.

²⁴ Konuşma dilinde genellikle Birinci Enternasyonal olarak bilinir. Bknz Kamil Turan, **Milletlerarası Sendikal Hareketler** (Ankara, 1979), s.41.

²⁵ **Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi**, (Gelişim Yayınları, 3.Cilt, Nişantaşı-İstanbul, 1975), s. 551.

²⁶ Koç, TÜRK-İŞ, **a.g.e.**, s.8.

ayrıcılıklar getirmeye değil, herkes için eşit hak ve eşit görevler sağlamaya yönelik olmaktır.²⁷ Bunun gibi daha çok ideolojik söylemler Birinci Enternasyonalin düşünce yapısını oluşturmuştur.

Birinci Enternasyonal'e örgütlerin yanı sıra bireylerin de doğrudan üye olma hakkı vardı. Nitekim bu yapının da Karl Marx'ın²⁸ "Dünya İşçileri Birleşiniz" söyleminden hareketle oluştuğunu çıkarabiliriz. Birinci Enternasyonal, uluslararası sendikal örgütlenme niteliğine sahip olmakla birlikte sonraki yıllarda esas itibari ile siyasi bir oluşum olarak değerlendirilecektir.²⁹

Marxizm'in bu milletlerarası örgütlenmesindeki baskınlığına rağmen, buna karşı muhalefet de eksik değildir. Önce Proudhon'un³⁰ izleyicileri, daha sonra onların bir devamı olarak beliren Bakunin'in öncülüğündeki anarşistler Marxizm'e karşı Birinci Enternasyonal bünyesinde amansız bir kavga sürdürmüşlerdir. Bu şekilde kutuplaşan taraflar arasındaki çatışma konumlarının, esas olarak işçi sınıfının siyasi parti olarak örgütlenmesi gereğine ilişkin değişik görüşlerden kaynaklandığı görülür.³¹ Nitekim Birinci Enternasyonal içindeki bu fikir ayrılıkları, 1876 yılında bu oluşumun son bulmasına sebep olmuştur.³²

2.1.2. İkinci Enternasyonal

1876 yılında Birinci Enternasyonalin dağılmasından sonra uluslararası platformda bir işçi birliğinin sağlanması için öncelikle ulusal bir işçi birliğinin sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nitekim her ülkedeki kurulu bulunan işçi kuruluşları hem savundukları ideolojik fikirler hem de politikalar bakımından

²⁷ Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi, s.551.

²⁸ Karl Marx, Birinci Enternasyonalin Genel Sekreterliğini üstlenmiştir.

²⁹ Ünal, a.g.e., s.11.

³⁰ Anarşist Sendikacılık hareketinin babası sayılır. Eski Yunan tarihinde Devlet ve Otorite yokluğu anlamına gelen anarşi kelimesini siyasi bilimde ilk defa kullanan kişidir. Ayrıntılı bilgi için bkz uk.geocities.com/anarsistbakis/makaleler/gambone-proudhonveanarsi.html

³¹ Alpaslan Işıklı, "Uluslararası Sendikal Örgütler" Prof. Dr. Cahit Talas'a Armağan, (Tühis, Ankara, 1990), s.295.

³² Birinci Enternasyonel'in siyasi ve ideolojik sebepler yüzünden son bulması hakkında görüşler için Bknz. Alpaslan Işıklı, *Sendikacılık ve Siyaset* (Cilt:II, Öteki Yayınevi, Ankara, 1995), s.63-80.

birbirlerinden ayrılmaktaydılar. Bu gibi sebeplerden ötürü Avrupa işçi teşkilâtının milletlerarası platformda örgütlenme çalışmaları 1889 yılına kadar gecikmiştir.³³

1889 yılında Paris'te Fransız ihtilalinin yüzüncü yıl dönümü sebebiyle çeşitli uluslararası toplantılar düzenlenmiştir. Almanlar tarafından düzenlenen toplantı daha sonra İkinci Enternasyonal olarak bilinen örgütlenmenin ilk kongresi olarak kabul edilmiştir.³⁴ 1886 yılında meydana gelen 1 Mayıs işçi eylemi örgütün kuruluşunda önemli rol oynamıştır. Ayrıca örgüt, ilk toplanan kongresinde 1 Mayıs'ı işçi bayramı olarak kabul etmiş, daha sonraki toplantılarında genel grev, siyasal eylem, parlamenter mücadele gibi sınıf mücadelesini açıklayan çeşitli konuları gündeme almıştır.³⁵

Kurulan bu ikinci uluslararası işçi birliği olarak kabul edebileceğimiz örgüt, siyasi partilerin, sendikal teşekküllerin ve özerk milli grupların bir federasyonu gibi organize olmuştur.³⁶

Birinci Enternasyonal'de olduğu gibi, İkinci Enternasyonal, Marksizm'in Anarşizme ve revizyonizme karşı mücadelelerine sahne olmuş, sonunda Lenin'e göre "sosyal şovenizm" in ve "oportünizm" in egemenliğinde iken ortaya çıkan 1.Dünya Savaşı ortamı içinde dağılmıştır.³⁷ Gerçekten İkinci Enternasyonal işçi sınıfının siyasi partiler halinde örgütlenmesini savunan Marksistlerle, işçi sınıfının siyasal mücadelenin dışında kalmasını savunarak parti fikrine karşı çıkan anarko sendikalistler³⁸ ve daha sonra ortaya çıkan revizyonistler arasında önemli görüş ayrılıklarına sahne olmuştur.³⁹

Birinci Enternasyonal'i sona erdiren sebepler bir bakıma İkinci Enternasyonal'i de sona erdirmiştir. Ancak bir başka sebep de Birinci Dünya Savaşının patlak vermesi ve uluslararası işçi birlikteliğinin bu savaş ile birlikte tehlikeye girmesidir. Nitekim bu

³³ Turan, 1979, a.g.e., s.54.

³⁴ Koç, TÜRK-İŞ, a.g.e., s.10.

³⁵ Ünal, a.g.e., s.13.

³⁶ Turan, 1979, a.g.e., s.13.

³⁷ Işıklı, 1995, a.g.e., s.88.

³⁸ Anarko Sendikalizm: Anarşizmin sendikacılıktaki yansımasıdır. Marksist Sendikal anlayıştan ayrılır. Anarşizm, temel olarak işçi sınıfı hareketi ve felsefesi değildir. Anarşizm, marksist düşüncenin en son olarak işçi egemenliği ile sonuçlanan devlet bilincine de karşıdır. Bu noktada birbirlerinden ayrılırlar.

³⁹ Ünal, a.g.e., s.13.

savaş ile birlikte Enternasyonalî oluşturan çeşitli Avrupa ülkeleri birbirlerine düşman konuma gelmişlerdir. İşte bu savaşın durdurulamaması İkinci Enternasyonal'in 1915 yılında son bulmasına sebep olmuştur.

2.2. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Dönemde Uluslararası Sendikal Örgütler

Uluslararası işçi birliği oluşturmak amacıyla Enternasyonal bünyesinde başlayarak, giderek işçilerin siyasi olarak yerini belirleme mücadelesi haline dönüşen uluslararası işçi birlikleri oluşturma çabaları İkinci Enternasyonal yıkıldıktan sonra da devam etmiştir. Bolşevik Devriminden sonra kurulmuş olan Üçüncü Enternasyonal, Troçkistlerin kurduğu Dördüncü Enternasyonal ve İkinci Dünya Savaşından sonra kurulmuş olan ve günümüzde de halen varlığını sürdüren Sosyalist Enternasyonal⁴⁰ bu çerçevede sıralanabilir.⁴¹ Ancak bu örgütlerin bilinen anlamda sendikalararası bir örgütlenme niteliği taşımayıp daha çok siyasi partiler arası bir örgütlenme niteliğine büründüğü belirtilmektedir.⁴²

2.2.1. Uluslararası İşkolu Sekreterlikleri (ITS) (International Trade Secretariats)

Daha çok işçilerin siyasi ve sosyal düzen içerisinde hangi konumda olması gerektiğini tartışarak fikir ayrılıklarının sebepleri ile son bulan Enternasyonal girişimlerinin başarısız da olsa devam ettirmeye çalışıldığı sıralar da, çeşitli ülkelerden işkolu sendikaları ve meslek örgütleri bir araya gelebilmek için çalışmalar yapmaya başlamışlardı. Amaç aynı meslek işçilerinin bir araya gelerek ortak ses oluşturmaktı.

⁴⁰ Bu örgütlenmeye ülkemizden hiçbir işçi sendikası üye olmadığı gibi, sadece CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) üyedir.

⁴¹ "List of Participants" www.socialistinternational.org 24.09.2002

⁴² Işıklı, 1990, a.g.m., s.296.

Bu amaçla oluşturulan örgütlenmelerden ilki, Uluslararası İşkolu Sekreterlikleridir⁴³, Ulusal işkolu sendikalarını örgütlenme hedefini taşıyan bu tür yapılanmalar 1889 yılında ilk olarak Uluslararası Ayakkabı ve Bot İşçileri Federasyonu (International Federation of Boot and Shoe Operatives) ile başlamıştır. Uluslararası Ayakkabı ve Bot İşçileri Federasyonu, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden bu sektörde faaliyet gösteren işçilerinin oluşturduğu birlikleri kapsamayı amaç edinmiştir. Bu şekilde uluslararası işkolu esasına göre örgütlenme, bunu takip eden yıllarda diğer işkolu sendikalarıyla da benimsenecek ve 1890'da maden, 1893 yılında matbaa, 1894 yılında tekstil, 1896 yılında ulaştırma alanında kurulan sekreterlikler izleyecektir. Sekreterlikler Sosyalist düşüncelerden etkilenmekle birlikte işçi sınıfının haklarına da eğilmiş ve çalışma koşullarının düzenlenmesi, grev yapan işçilerin desteklenmesi, çıraklıklarla ilgili düzenlemeler yapılması gibi hedefleri faaliyet alanları içerisine almışlardır.⁴⁴

Uluslararası İşkolu Sekreterlikleri, kendi programlarını ve kurallarını bağımsız bir şekilde hazırlarlar. Kendi meslek veya işkollarına özgü politikaları belirlerler.⁴⁵ "Sektöre özgü çalışanlar" olarak da nitelendirebileceğimiz bu tür örgütlenme ile çeşitli ülkelerdeki aynı sektörde faaliyet gösteren işçi sendikalarının birliğinin ve dayanışmasının artırılması hedeflenmektedir.⁴⁶ 1914 yılında ITS'lerin sayıları 30'ları bulmuştur.⁴⁷

2.2.2. Uluslararası Sendika Merkezleri Sekreteryası (International Secretariat of Trade Union Centres)

İsveç, Norveç, Danimarka ulusal işçi üst kuruluşlarının oluşturduğu ortak işçi konseyi ile Almanya, Finlandiya, İngiltere ve Belçika ulusal işçi üst kuruluşlarının

⁴³ ITS International Trade Secretariats, Türk literatüründe uluslararası meslek sekreterliği veya uluslararası işkolu sekreterlikleri olarak geçmektedir. Bu çalışmada uluslararası işkolu sekreterlikleri kullanılacaktır. Ayrıca sekreterlik ve işkolu federasyonları arasında bir fark olmamakla beraber aynı yapılanma ITF Uluslararası işkolu federasyonu ve TUI Uluslararası Sendika Enternasyonalisi olarak da adlandırılır.

⁴⁴ Windmuller and Pursey, *a.g.m.*, s.83.

⁴⁵ <http://www.ci-ic.org/ci/english/ciits.htm> 13.11.2001

⁴⁶ "Sectoriel Workers Education Courses for International Trade Secretariats" http://www.itcilo.it/actrav/english/residential/residential_sector.html 13.11.2001

⁴⁷ Windmuller and Pursey, *a.g.m.*, s.83.

katılımı sonucu 1901 yılında Kopenhag'da yapılan konferans ile ulusal sendika merkezlerini örgütleyen ilk uluslararası örgütün kurulmasını sağlamıştır. 1902 yılında Stuttgart'ta yapılan konferans ile bu örgütün genel sekreterliği Alman Genel İşçiler Federasyonuna verilmiştir. Uluslararası düzeyde faaliyet göstermek üzere kurulan bu örgütün adı 1913 yılına kadar Uluslararası Sendika Merkezleri Sekreteryası olarak belirlenmiştir.⁴⁸

Kuruluş; oluşturulduğu güne kadar gerçekleştirilememiş bir olgu olan ulusal işçi üst kuruluşlarını tek bir merkezde toplama hedefine yönelmiştir. Nitekim bu yıllara kadar ulusal işçi bütünleşmesinin yeni olduğu düşünülürse, ulusal işçi üst kuruluşlarının da tıpkı işkolu sendikaları gibi birleşme yoluna gideceği normal karşılanmalıdır. Bu nedenle uluslararası sendikal hareket bazında ilk kez ulusal işçi üst kuruluşlarını bir çatı altında toplama girişimi olduğu için önem arz etmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Birinci ve İkinci Enternasyonallerin işçi hareketlerini dünya çapında birleştirme çalışmalarında ideolojik ve siyasi motiflere ağırlık vermeleri, bu kuruluşlar içerisinde ideolojik çatışmaların ön plana alınması ve farklı milletlerin işçilerinin meselelerini onların milli şartları içerisinde değerlendirmekten kaçınmaları, hayalci bir dünya işçi birliğine yönelmeleri, bu kuruluşların amaçlarının tam aksine hareket etmesine ve farkında olmadan dünya işçi birleşimi yaratmaktan çok çatışma ortamı doğurmalarına yol açmıştır. Bu sekreterliğin kuruluşu ile düzenlenen periyodik konferanslarda İş Hukuku normları üzerinde mutabakata varılması, sosyal güvenlik risklerinin teminatlarının yaygınlaştırılmak istenmesi, sosyal politika açısından yeni ilkeler getirilmesi gibi alınan kararlar bu kuruluşun daha objektif ve fikir çatışmalarında uzak olmaya çalıştığının bir göstergesidir.

Uluslararası Sendika Merkezleri Sekreteryası, çalışmalarını şu noktalar üzerinde yoğunlaştırmıştır.⁴⁹

⁴⁸ Tokol, 1995, a.g.e., s.129.

⁴⁹ Turan, 1979, a.g.e., s.64-73.

- Avrupa basınında, mahkemelerinde ve hukukunda sendikal hak ve hürriyetler konusunda çıkan haber, fikir ve kanunları Almanca, Fransızca ve İngilizce'ye tercüme ettirerek üye milli merkezlere göndermek
- İş hayatı ile ilgili istatistiksel bilgileri derlemek, yorumlamak ve tercüme ettikten sonra milli merkezlere ulaştırmak
- Grev yapılması halinde grevcilere yardım yapmak konusunu Milletlerarası Sekreterliğe ulaştırmak ve bu konuda sekreterliğin faaliyete geçmesini sağlamak

Kuruluş, her ülkede ulusal işçi üst kuruluşu müesseselerinin kurulmasını ateşlediği gibi daha çok bu müesseseler arası bir koordinasyon görevi üstlenmiştir. I.Dünya Savaşının başlamasından ve kuruluşun aktivitesini bitirmesinden önce çoğu Avrupa'da olmak üzere yirmi ulusal işçi üst kuruluşu ile 7.700.000 işçi bu uluslararası işçi kuruluşu ile temsil edilmeye çalışılmıştır.⁵⁰

Kuruluşun adı, 16-19 Eylül 1919 tarihinden sonra (IFTU – International Federation of Trade Union) Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu olarak değişmiş ve faaliyetine devam etmiştir.

2.3. İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Uluslararası Sendikal Kuruluşlar

Uluslararası sendikal örgütlenmeler açısından bu dönem belli bir canlanma getirmekle beraber, çeşitli kutuplaşmalara da sahne olmuştur.⁵¹ Nitekim savaş yılları, ülkeler arasındaki düşmanca tutumları ortaya çıkarması bir yana tıpkı savaş ve ekonomik resesyon yıllarında ulusal işkolu sendikalarının da üyelerini ve etkinliğini kaybetmesi⁵² ve kararlarını politikalarını siyasi yönetime kabul ettirme çalışmalarının savaş sebebiyle askıya alınması gibi uluslararası sendikal hareket de bir bakıma

⁵⁰ Windmuller and Pursey, a.g.m., s.84.

⁵¹ Işıklı, 1990, a.g.m., s.298.

⁵² İşçi sendikalarının ekonomik resesyon yıllarındaki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için Bknz. M. Kemal Biçerli, *Sendikaların Ekonomik Analizi ve İşgücü Gelirleri Üzerindeki Etkisi* (Anadolu Üniversitesi Yayınları No:707, Eskişehir, 1992), s.22-24.

kutuplaşarak, ana amaç olan uluslararası işçi dayanışmasını tam anlamıyla gerçekleştirememiştir.

2.3.1.1.1 Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu (IFTU - International Federation of Trade Union)

I. Dünya Savaşından sonra IFTU kendini yeniden organize etmeye çalışmıştır. Ancak savaş, henüz çok az bir geçmişi bulunan dünya işçilerinin dayanışma kuruluşu IFTU'nun, etkisini yitirmesi ile sonuçlanmıştır.⁵³ Nitekim I.Dünya Savaşı sonrasında 1919 yılında IFTU, Amsterdam'da ilk kongresini tertipleyerek yeniden faaliyete geçmiştir.⁵⁴ Böylece 1903 yılında Uluslararası Sendika Merkezleri Sekreteryası olarak kurulmuş olan örgütün adı, 1919 yılında adı Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu olarak değişmiştir. IFTU esas olarak siyasi bir örgüt olmayıp sendikal amaçlara yönelik olarak oluşturulan bir kuruluştur.

I. Dünya Savaşından sonra IFTU ve ITS'ler (International Trade Secretariat) yakın ilişkiler içerisine girmişlerdir. Ancak hiçbir zaman ITS'lerin bağımsızlıklarına dokunulmamış yani ilişki organik bir bağa dönüşmemiştir. IFTU ve ITS'ler aralarında gerçekleşen görüşmeler sonucunda işbirliği ve dayanışma konularında anlaşmaya varmışlardır. Karşılıklı toplantılarda ulusal işçi üst kuruluşlarına üye olmayan kuruluşların ITS'lere üye olup olamayacağı dikkatle ele alınmıştır. Neticede prensip olarak ulusal işçi üst kuruluşlarında üye olmayan kuruluşların ITS'lere alınmaması kararlaştırılmış ancak henüz ulusal işçi üst kuruluşu mekanizmasının tam anlamıyla gelişmediği düşüncesi ve bu tür bir kararın sendikal örgütlenmeyi köstekleyebileceği fikri ile bunları üyeliğe almanın faydalı olacağı belirtilmiştir.⁵⁵

IFTU, uluslararası işçi dayanışması tarihinde ilk defa olmak üzere ve aynı zamanda sosyal politika için bir öncü niteliği taşıyarak kısa zamanda uluslararası ilkeler

⁵³ Refik Sönmezsoy, **Türkiye'de ve Dünyada İşçi Hareketleri** (Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1981), s.294.

⁵⁴ "IFTU" <http://www.iisg.nl/archives/gias/i/10751857.html> 15.11.2001

⁵⁵ Ünal, a.g.e., s.18.

oluşturmaya çalışmıştır.⁵⁶ Buna göre; çocuk işçiliğinin yasaklanması öngörülmüştür. 15 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması, 17 yaşını doldurmamış gençlerin günde en çok 6 saat çalıştırılması kabul edilmiş, bayram günleri, gece ve tatillerde çalışma yasaklanması önerilmiştir. IFTU'da kadın işçiler için de uluslararası normlar kabul edilmiştir. Buna göre; kadın işçilerin yer altında ve gebelik hallerinde çalışmaları kabul edilmemiş ve cinsiyete bakılmaksızın aynı işe aynı ücret ödenmesi öngörülmüştür. Ayrıca genel olarak haftalık çalışma süresi 48 saat olarak belirlenmiştir. Bunların haricinde mesai saatleri dışında işçi çalıştırma için verilen ücretin zamlı ödenmesi, iş ve işçi bulma kurumunun kurulması⁵⁷ gibi sosyal politika bakımından önemli ilkeler kabul edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşından sonra kuruluşu parçalayacak ve üye kaybetmesine sebep olacak bazı kararlar alınmıştır. Bu kararlara göre, işçinin kölelikten kurtulması için üretim araçlarının sosyalizasyonu şart görülmüş ve bunun için dünya işçilerinin işbirliği yapması istenmiştir. Bu karara kuruluşu üye olan Amerika İşçi Sendikaları Federasyonu (AFL) başkanı Samuel Gompers karşı çıkmıştır.

1919 – 1938 devresi dünya sendikacılık hareketinin barış düzeninin kurulması yolunda yaptığı büyük mücadelelere de sahne olmuştur. Böylelikle IFTU, Sosyalist Enternasyonal'in konularına giren çalışma alanlarına yönelmeye başlamıştır. Bunun üzerine Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu (AFL – American Federation of Labour) örgütten ayrılmış ve örgüt içerisinde bölünmeler başlamıştır. Ayrıca dünya ekonomistlerince de “Kara Perşembe” olarak nitelendirilen 1 Ocak 1929 ekonomik bunalımının yaşanması ve işsizliğin had safhalara ulaşması, IFTU'nun misyonunun giderek güç kaybetmesine sebep olmuştur. İşçi birliği ideali uğruna zaman zaman Rus sendikalarına taviz veren bu uğurda Amerika'yı kaybeden IFTU, milletlerarası dayanışmayı tam anlamıyla sağlayamamıştır. Ayrıca Adolf Hitler'in Nasyonel Sosyalizmi ve İtalya'da Faşist politikaların uygulanması sendikaların gücünü oldukça

⁵⁶ 1919 yılında Bern'de toplanan Uluslararası İşçi Sendikaları Konferansı ile ileride izlenmesi gereken sosyal politika normları kabul edilmiştir. Öyle ki bu ilkeler ILO'nun kabul ettiği ilkelerle oldukça benzerlik taşımaktadır.

⁵⁷ Tuna ve Yalçıntaş, a.g.e., s.271, 272.

düşürmüş ve adeta IFTU, görevini yerine getirmek isteyen ama elinde her hangi bir gücü olmayan bir uluslararası işçi kuruluşu durumuna gelmiştir.⁵⁸

Bütün bu gelişmeler kuşkusuz ulusal sendikacılığı etkilediği gibi uluslararası sendikal hareketi de etkilemiş ve IFTU hem üye kaybına uğramış⁵⁹ hem de etkisini yitirmeye başlamıştır. Neticede 1936 yılında yapılan kongre kuruluşun son kongresi olmuştur.⁶⁰

1936 yılında toplanan kongre ile kendi kendini fesheden IFTU, iki yeni uluslararası örgütlenmeye sahne olmuştur. Böylelikle tam manası ile uluslararası sendikal örgütlenmenin kutuplaştığı belirginleşmiştir. Bu örgütlenmeler, Uluslararası Hristiyan işçi Sendikaları Konfederasyonu (IFCTU – International Federation of Christian Trade Union) ve Sendikalar Kızıl Enternasyonal (RILU – Red International of Labour Union) dir.

2.3.2. Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Federasyonu (IFCTU – International Federation of Christian Trade Union)

“Hristiyanlığı” en büyük değer olarak kabul eden işçileri teşkilatlandıran Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Federasyonu (IFCTU⁶¹) Haziran 1920’de Hague’de kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşından önce Hristiyan doktrini benimseyen sendikalar tarafından ulusal işçi üst kuruluşları oluşturulmuş, bu kuruluşlarda IFCTU’nun temelini atılmasında rol oynamışlardır.⁶² Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan önce Almanya ve İtalya’da meydana gelen ve sendikacılığı faşist yöntemlerle darbelere uğratan olaylar, kuruluşun çok fazla üye kaybetmesine yol

⁵⁸ Sönmezsoy, a.g.e., s.297, 298.

⁵⁹ IFTU 1919 yılında 23 milyon işçiyi temsil ederken, bu rakam 1930 yılında 13 milyona, 1934 yılında ise 8,2 milyona düşmüştür. Ayrıntılı bilgi için Bknz Ünal, a.g.e., s.23.

⁶⁰ Tokol, 1995, a.g.e., s.131.

⁶¹ Bu uluslararası işçi kuruluşunun adı bazı kaynaklarda Fransızca adının baş harfleri kullanılarak ifade edilmektedir. (CISC – Confédération Internationale de Syndicats Chrétiens) Ancak bu çalışma da İngilizce adının kısaltması olan IFCTU kullanılacaktır.

⁶² Ünal, a.g.e., s.25.

açmıştır. Kuruluş 1945 yılından sonra tekrar toparlanmaya çalışmıştır. Üyelerinin çoğunluğu Fransa, Belçika ve Hollanda'da yoğunlaşmıştır.

Konfederasyonun ana tüzüğünün ve hedeflerinin incelenmesi sonucu amacının işçinin uluslararası dayanışma sağlanarak çalışma koşullarını ve yaşam standardını geliştirmekten ziyade, Hristiyanlığı yaymak ve dünyada hakim kılmak olduğu ortaya çıkmaktadır. IFCTU için, Hristiyan doktrini ve ahlaki esasları, insanlığın temelini meydana getirmektedir. IFCTU sınıf mücadelesini de reddetmiştir. Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu aradığı sosyal düzenin “Uluslararası Çalışma Örgütünün” statüsüne benzer kuruluşlar vasıtasıyla kurulabileceğini ileri sürmektedir. Buna göre, her ülkede işçi-işveren-hükümet üçlüsü ortak kararlar alacakları merkezi kurumlar meydana getirmeli, ulusal ve uluslararası ekonomik politika burada belirlenmelidir.⁶³ İşte belki de IFCTU’nun dünya sosyal politika ve endüstri ilişkileri tarihine miras bıraktığı en önemli fikir budur.

Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Federasyonu, ayrıca sayısı on beş olan Uluslararası Hristiyan Meslek Sekreteryası’nın oluşumuna da yardımcı olmuştur. 1968 yılında geçirdiği bir dizi değişiklik ile örgüt adını Dünya İş Konfederasyonu (WCL – World Confederation of Labour) olarak değiştirmiş ve varlığını devam ettirmiştir.⁶⁴

2.3.3. Sendikalar Kızıl Enternasyonal (RILU – Red International of Labour Union)

İki dünya savaşı arasında uluslararası işçi örgütlenmelerinin kutuplaşmalara sahne olduğunu daha önce belirtmiştik ve ilk olarak ulusal işçi üst kuruluşlarını tek bir bünyede toplamaya çalışan kuruluşun IFTU olduğunu söylemiştik. Ancak bu başarı diğer ideolojik görüşlere sahip olan ülkelere bir “emperyalizm uşaklığı” olarak değerlendirilecektir. Nitekim Bolşevikler IFTU’yu emperyalist düzene hizmet ettiği gerekçesiyle suçlamaya başlamışlardır. Bolşevik Devriminin hemen ardından 2 Mart

⁶³ Ekmek, Barış, Özgürlük –Dünya Sendikacılık Hareketinin Tarihi (TÜRK-İŞ Yayınları No:59, Mars Matbaası, Nisan, 1968), s.188-191.

⁶⁴ Koç, TÜRK-İŞ, a.g.e., s.14.

1919'da Rusya'da III. Enternasyonal kurulmuştur. Örgütün kuruluş amacı Bolşevik Devrimine dünya çapında bir boyut kazandırmaktır.⁶⁵

III. Enternasyonal kurulduktan kısa bir süre sonra enternasyonalin başkanı Zinoviev, Sendikalar Kızıl Enternasyonalı adlı bir kuruluştan söz etmeye başlamıştır. Zinoviev'in 21 maddelik bir bildirisinde Sendikalar Kızıl Enternasyonalinin amaçları ve hedefleri şu şekilde anlatılmıştır. "Tüm ülkelerdeki komünistler işçi partilerini ve işçi kuruluşlarını üçüncü enternasyonale bağlamak için çaba sarf edecekler. Buna karşı direnen işçi liderlerini her an ne pahasına olursa olsun devireceklerdir." Bu bildiri Avrupa'da ve Amerika'da bütün işçi kuruluşlarına, partilere gönderilmiştir. Böylelikle kuruluş çalışmaları hızlandırılmış ve nihayet 1921 yılında Sendikalar Kızıl Enternasyonalı kurulmuş ve III. Enternasyonale bağlı olarak faaliyete geçmiştir. Örgüt kuruluş amacı itibari ile IFTU'yu hedef haline getirmiş ve Avrupa Sendikalarını kendi tarafına çekmeye çalışmıştır.⁶⁶

Örgüt faaliyet gösterdiği yıllar içerisinde III. Enternasyonalin bir kolu olarak hareket etmiştir. Değişen bir üyelik yapısına sahip olan örgüt, çok az ülkede sendikal hareketin tümünü kapsayabilmiştir.⁶⁷ RILU üyeleri arasında Sovyetler Birliği, Çin Avustralya, Fransa, Bulgaristan, Çekoslovakya, Norveç ve Finlandiya örnek gösterilebilir.⁶⁸ Örgüt 1927 yılında 13 Milyon işçiyi temsil etmiştir.⁶⁹

RILU'nun 1935 yılında dağılmasında II. Dünya Savaşı oldukça etkili olmuştur. Öyle ki bu yıla gelindiğinde Uluslararası Marksist Militan İşçi Sendikacılığını temsilcisi olan bu kuruluşun üye sayısının yaklaşık %98'i Sovyetler Birliğindedir.⁷⁰ Böylelikle uluslararası niteliği kaybolmuş ve işçi kuruluşu olmaktan ziyade daha çok derneklerin ve partilerin desteği ile varılmaya çalışmıştır.

⁶⁵ Işıklı, 1995, a.g.e., s.115-117.

⁶⁶ Ekmek, Barış, Özgürlük –Dünya Sendikacılık Hareketinin Tarihi, s.59.

⁶⁷ Tokol, 1995, a.g.e., s.132.

⁶⁸ Ünal, a.g.e., s.24.

⁶⁹ Hakan Sükun, Uluslararası Sendikal Örgütlenmeler (TÜRK-İŞ Eğitim yayınları No:5, Ankara, 1999), s.9.

⁷⁰ Koç, TÜRK-İŞ, a.g.e., s.16.

2.4. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönemde Uluslararası Sendikal Hareket

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arası dönemde uluslararası işçi kuruluşlarının kökten ayrılıklı yapısı İkinci Dünya Savaşına dek sürmüş ve örgütler arası karşılıklı ilişkilerin yürütülmesi oldukça zor ve hatta imkansız hale dönüşmüştür. İki savaş arasındaki uluslararası işçi kuruluşları ve bunların benimsediği ideolojileri özetleyecek olursak;

Bu dönemde IFTU, daha çok liberal eğilimli ve uzlaşmacı tavırlar sergilemiş, IFCTU, Hıristiyanlık dini esas alarak çalışma yaşamına yorumlamaya çalışmakta amacı işçiyi çalışma yaşamında korumaya yönelik politikalar üretmekten çok din misyonerliğini ön plana çıkartmış ve özellikle az gelişmiş ülkeler üzerinde bu politikasını başarı ile uygulamıştır. RILU, IFTU'ya karşı tepki olarak doğmuş ve komünist hareketin en belirgin temsilcisi olmuştur.

Henüz İkinci Dünya Savaşı bitmeden İngiliz ve Sovyet sendikacılar tarafından ortak bir komite kurulmuştur. Bu komite, IFTU'ya 1943 yılında bir çağrıda bulunarak tüm dünya ülkelerinin sendikalarının katılabileceği bir kongre düzenlemesini teklif etmiş ve neticede 1945 yılında düzenlenen kongrede Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU) kendi kendini feshetmiştir ve Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU – World Federation of Trade Union) oluşturulmuştur.⁷¹ Dünya Sendikalar Federasyonu uzun süre Sovyet ve Amerikan ulusal işçi üst kuruluşlarını bünyesinde barındıramamış ve nitekim Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu (AFL – CIO – American Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations) örgütten ayrılmıştır.⁷² Dolayısıyla AFL – CIO, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Federasyonu (ICFTU – International Confederation of Free Trade Union)'nun kurulmasında ön ayak olmuştur. Hıristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu ise isim değiştirerek Dünya iş

⁷¹ Sükun, a.g.e., s.10.

⁷² Amerikan ulusal işçi üst kuruluşudur. Soğuk savaş boyunca Sovyetlerin sendikal kuruluşları ile rekabet içerisinde olmuştur. "Özgür" sendikacılık ilkesini benimsemiş ve bu ilkesini tüm dünya sendikaları ile paylaşmak istemiştir. Nitekim soğuk savaş döneminde komunizm ve kapitalizm arasında verilen savaş hangi rejimin daha iyi olduğunu kanıtlamak ve tüm dünya ülkelerini hem sosyal hem ekonomik yönden kapma savaşı olmuştur.

konfederasyonu (WCL) adını almıştır. Bu kuruluşlar halen günümüzün uluslararası dünya çapında faaliyet gösteren işçi kuruluşları olmuşlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle başlayan dönem, dünyada genel olarak barış, demokrasi ve sosyal adalet yanlısı görüş ve oluşumların canlılık kazandığı bir dönem olmakla birlikte, bir yanılla da soğuk savaşın hüküm sürdüğü dönem olmuştur. İki süper güç arasındaki çekişmeler, uluslararası sendikacılık hareketlerinde de hissedilmiştir.⁷³

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan veya o dönemde var olan uluslararası işçi kuruluşları günümüzde de faaliyetlerini sürdürmektedir. Günümüzde faaliyet gösteren uluslararası İşçi kuruluşlarını şu şekilde sıralayabiliriz. Başını Amerikan İşçi Üst Kuruluşu olan AFL – CIO'nun çektiği ICFTU, Hristiyan sendikal hareketi benimseyen WCL, Sovyet etkisi altında kalan WFTU günümüzde halen etkilerini sürdüren ve soğuk savaş döneminden aldıkları mirasları bünyelerinde barındıran uluslararası işçi kuruluşlarıdır.

2.5. Günümüzde Uluslararası İşçi Kuruluşları

2.5.1. Dünya Çapında Organize Olan Uluslararası İşçi Kuruluşları

2.5.1.1. Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU – World Federation of Trade Union)

Bilindiği gibi II.Dünya Savaşı uluslararası sendikal örgütlenmeyi radikal bir biçimde etkilemiştir. Buna bağlı olarak da savaştan önce bünyesinde 20 milyon üyesi bulunan IFTU bu üyelerinin çoğunu kaybetmiş ve faaliyetlerini de askıya almıştır. Ayrıca savaş sendikal örgütlenmeyi baltalamakla kalmamış, demokratik platformları yıktığı gibi ulusal işçi sendikalarını da birbirine düşman hale getirmiştir. Savaşın sona ermesiyle birlikte barış rüzgarlarının esmeye başlamasıyla IFTU sendikalar arasında

⁷³ Işıklı, 1990, a.g.m., s.304.

koordinasyonu ve dayanışmayı uluslararası düzeyde yeniden yaşatmak amacıyla organizasyonu yenileme düşüncesi ile faaliyetlerine başlamıştır.⁷⁴

Savaşın sona ermesiyle birlikte özellikle İtalya'da ve Almanya'da bulunan ve baskı altında tutulan demokratik sendika liderleri İngiltere'ye kaçmıştır. Bu ülke bu yıllarda bütün uluslararası kuruluşların merkezi haline gelmiştir.

2.5.1.1.1. Kuruluş

1945 yılında Pariste Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu (IFTU), bünyesinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonrası 1945 yılında Paris'te IFTU yerini, Dünya Sendikalar Federasyonuna (WFTU) bırakmıştır. Amerikan ulusal işçi üst kuruluşu AFL tüm ısrarlarına rağmen diğer tüm kongre üyeleri bu yeni örgütü kabul etmiş ve bu örgüte üye olduklarını açıklamışlardır. Bu kongre üyeleri ise; İngiltere'den TUC, Sovyetler Birliğinden (AUCCTU – All Union Central Council of Trade Unions) ve Amerika'dan CIO'dur.⁷⁵

WFTU'nun kuruluşunu hazırlayan delegelerin temsil ettiği işçiler 67 milyondur. Bu da 55 ülkeden 56 ulusal işçi kuruluşu anlamına gelmektedir. WFTU kuruluşunu takiben ilk kongresini 17 Şubat 1945 tarihinde Londra'da gerçekleştirmiştir. Bunun nedeni ise daha öncede belirtildiği gibi bu ülkenin sendikacılık bakımından savaş sonrası oldukça değerli beyinleri barındırmasıdır.

2.5.1.1.2. Amaçları

WFTU'nun temel amacı "tüm dünyada yaşayan insanların yaşam ve çalışma şartlarını düzenlemek ve geliştirmek" olarak belirtilmiştir.⁷⁶

⁷⁴ Ünal, a.g.e., s.27.

⁷⁵ TÜRK-İŞ, *Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonu nedir?, Nasıl çalışır?, Ne yapar?*, (Yayın No:2, Ankara 1960), s.5, 6.

⁷⁶ Ünal, a.g.e., s.136.

1945 yılında yapılan kuruluş kongresinde ve daha sonra yapılan kongrelerinde alınan kararları analiz edersek genel olarak amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz;⁷⁷

- Öncelikle Faşizm'in tüm ülkelerdeki sendikalar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ile savaşmak ve olabildiğince çabuk uluslararası sendikal harekete yön vermek,
- Irk, dil, din, milliyet gözetilmeksizin tüm çalışanların eşit çalışma koşullarına sahip olmasına çalışmak,
- Yaşlıların ve işsizlerin sosyal güvenlik haklarından mahrum kalmamasına özen göstermek,
- Sosyal ve ekonomik alanda oluşabilecek işbirliklerini teşvik etmek destek sağlamaktır

Kuruluş tüzüğünde yer alan “bir örgüt olarak hükümetler ve siyasi partilerden bağımsız olunacaktır” ilkesinin ihlal edilmesi kuruluşun objektifliğinin ve yansızlığının zarar görmesine yol açmıştır.⁷⁸ Nitekim sosyalist dünya ile kapitalist dünyanın ilk defa bir araya gelme çalışmaları soğuk savaşın devam etmesi sebebi ile sekteye uğrayacaktır. Bunun sonucunda da 1949 yılında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (ICFTU-International Confederation Free Trade Union) kurulmasına yol açacaktır.

2.5.1.1.3. Faaliyetleri

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sendikacılar ve çeşitli işçi gurupları için özel eğitim programları düzenlenmiştir. 1982 – 1986 yılları arasında 200'den fazla sendikal eğitim programı hazırlanmıştır. Konferans ve eğitim konuları ise genç işsizler, kadınların çalışma yaşamı, sosyal güvenlik ve işsizlik olguları olmuştur.⁷⁹

WFTU'nun ülkemiz sendikal demokrasisi için en önemli faaliyeti ise 1987 yılında DİSK'e bağlı işçilerin yargılanmaları ve otomobil – iş in başlattığı grevin durdurulmasını protesto etmesidir.

⁷⁷ “History of The WFTU” <http://www.hartford-hwp.com/archives/26/041.html> 22.11.2001

⁷⁸ Ünal, a.g.e., s.137.

⁷⁹ Windmuller and Pursey, a.g.m., s.84.

WFTU her ne kadar uluslararası işçi hareketlerinin birleşimi açısından olumlu gibi görülsede, ideolojik kaygıların örgütü esir alması sebebi ile günümüzde halen varlığını sürdürmesine karşın etkinliğini devam ettirememiştir. Sovyet düşünce tarzının egemenliği, örgütün tüzüğünde olmayan ancak yürüttüğü amacı olmuştur.

2.5.1.1.4. Üyelik ve Finans

Teknik olarak WFTU üyeliği için, ulusal işçi üst kuruluşlarının WFTU anayasasını, politikalarını benimsemeleri yeterlidir. WFTU üyeliğine istekli bir ulusal işçi üst kuruluşu başvurusunu, kendi ulusal mevzuatında da bir engel yoksa, WFTU bünyesine yapar ve bu müracaat WFTU Genel Kongresinde görüşülür ve ilgili kuruluş üyeliğe kabul edilir. Burada üzerinde önemle durulması gereken konu WFTU üyeliğine istekli ulusal işçi üst kuruluşunun kendi ülkesinde bu üyeliği sınırlayan bir kanunun olup olmamasıdır. Bunun dışında tamamıyla WFTU üyeliği, istekli olduğu takdirde serbest ve açıktır.⁸⁰ Diğer bir deyimle tıpkı 2821 Sayılı Sendikalar Kanununda konfederasyonlara üye olma ve üyelikten ayrılma serbestisi gibi özgür ve şeffaf bir politikayla yürütülmektedir.

WFTU bünyesinde 1986 yılında dünya genelinde yaklaşık olarak 250 milyon işçiyi temsil edilmektedir. Nitekim bu rakamın yaklaşık yarısını Sovyet Emek Federasyonu (AUCCTU) oluşturduğu bilinmektedir. Komünist ülkelerin çoğunluğunda tarım sektörü de dahil sendikalaşma oranlarının yüksekliği düşünülürse bu rakamın yüksek olması doğal karşılanabilir.⁸¹ Günümüzde WFTU'nun 84 ülkeden 160 ulusal işçi kuruluşu ve yaklaşık 70 milyon üyesi bulunmaktadır.

Günümüze gelindiğinde ise, doğu bloku ülkelerinin komünist sistemden kapitalist sisteme geçişi, en önemlisi Sovyetler Birliği'nin çökmesi WFTU'yu oldukça yıpratmıştır. Ancak günümüzde İtalya'dan, Fransa'dan, Moskova'dan, komünist görüşlü sendikalar kuruluşu üyedir.

⁸⁰ WFTU ile 09.03.2003 tarihinde yapılan E-Posta yoluyla elde edilen bilgi

⁸¹ Windmuller and Pursey, a.g.m., s.92.

WFTU, son yıllarda Asya ve Afrika ayrıca Latin Amerika'da örgütlenme faaliyetlerini arttırmıştır. Üye sayısını arttırmak ve Uluslararası platformda güç sahibi olabilmek amacıyla söylemlerini yumuşatmaya çalışmıştır. 1990 yılındaki Kongrede üyeliğe kabul ettiği ülkeler; Kosta – Rika, Dominik Cumhuriyeti, Baglades'ten üç konfederasyon, Sri Lanka, Sudan, Zaire'dir⁸².

Kuruluşun finansmanı ise temel olarak üye işçi kuruluşlarının ödedikleri üyelik aidatları ile sağlanmaktadır. Bu durum WFTU anayasasında da finansman, "üyelik aidatları ile sağlanmaktadır" şeklinde belirtilmiştir. Ancak WFTU'nun finansmanı açık bir şekilde belirtilmemiştir. Hem kendi yayın organlarında hemde bu konuda yayımlanan bilimsel makale ve kaynaklarda sadece tahminler yürütülmüştür. WFTU'nun bilinen bir diğer finansman kaynağı ise Uluslararası Dayanışma Fonu'na⁸³ gelen gönüllü bağışlardır. Sadece kuruluş 1976 yılında bir bütçe yayımlayarak bütçesinin 1.6 milyon dolar olduğunu belirtmiştir. Ancak bunun detayına girmemiştir. WFTU bünyesinde üyelik aidatlarının belirlenmesi de üye olan işçi kuruluşlarının işçi sayıları baz alınarak yapılmaktadır. Buna göre en fazla üyeye sahip olan işçi kuruluşu WFTU'ya daha fazla üyelik aidatı ödemektedir.⁸⁴

2.5.1.2. Dünya İş Konfederasyonu (WCL – World Confederation of Labour)

Dünya İş Konfederasyonu,⁸⁵ dünya genelindeki 113 ülkede faaliyet gösteren demokratik ve özerk işçi örgütlerini bir araya getiren uluslararası sendika konfederasyonudur. Anayasasında bu şekilde tanımlanmaktadır. WCL, 116 ülkeden 144 ulusal sendika merkezi ve işçi sayısı olarak 26 milyon işçiyi örgütlemiştir

⁸² Ünal, a.g.e., s.149.

⁸³ Kuruluş kendi yönetim yapısına sahiptir. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki sendikal dayanışmanın önemini vurgulamaktadır. Endüstrileşmiş ülkelere sendikalar Uluslararası Dayanışma Fonu'na aylık olarak değişen miktarlarda aidat ödemektedirler. Bu aidatın amacı az gelişmiş ülkelerdeki sendikacılığa katkıda bulunmak, üçüncü dünya ülkelerindeki sendikal dayanışmayı güçlendirmektir.

⁸⁴ Windmuller and Pursey, a.g.m., s.93.

⁸⁵ Türk Çalışma Yaşamı Literatüründe Karşımıza üç isimde de çıkabilir. Bunlar Dünya İş Konfederasyonu, Dünya Emek Konfederasyonu ve Dünya İşçi Konfederasyonudur. (WCL-World Confederation of Labour)

2.5.1.2.1. Kuruluş

Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (IFCTU) adı altında Hollanda'nın Hague Kentinde 1920 yılında kurulmuştur. İşçi sınıfının uluslararası platformda toplanmasını amaç edinen, eski kuruluşlardan biridir. Ancak işçi sınıfının, çalışma yaşamında meydana gelen erozyonik etkilerden korunmasını başlangıçta dinsel öğelere bağlamıştır. Diğer bir deyimle insanlık ahlakı ve kültürel değerler, insanın çalışma yaşamında köle gibi kullanılmasını engellemelidir. Dolayısıyla işçinin çalışma yaşamında eşit bir ortamda haklarının korunmaması dinsel öğelere de aykırıdır.⁸⁶

1920'li yılların sonu ve 1930'lu yılların başlarında ortaya çıkan ekonomik kriz bu genç kuruluşu oldukça etkilemiştir. Özellikle totaliter sağ kanat ideolojisine muhalif olmasının faturasını IFCTU, İtalya 'da Mussolini tarafından temsilciliğinin kapatılmasıyla ödemiştir. Aynı şekilde Almanya'da da üye işçiler tutuklanmış faaliyetleri durdurulmuştur. Bu duraklama devrinden sonra IFCTU büyük üye kaybetmiştir. Aynı zamanda Hristiyan İşçi Sendikalarını temelde birleştirmeye dayalı amaç gütmesi de Asya ve Afrika Sendikalarını bünyesine katmasına engel olmuştur.⁸⁷

1968 yılında yapılan kongre ile adını değiştirmek suretiyle, Hristiyan kelimesi örgütün resmi adından çıkarılarak Dünya İş Konfederasyonu olarak değiştirilmiştir.(WCL)

Diğer büyük uluslararası işçi konfederasyonlarında olduğu gibi WCL'nin de hükümetler üstü, partiler üstü, bir politika izleyeceği tüzüğünde belirtilmiştir.

2.5.1.2.2. Amaçları

WCL, ortak yönetim vasıtasıyla, emek gücünün üretimde söz sahibi olmasını teşvik etmektedir. Kar ve kazançtan ziyade insanoğlunun öncelikli olduğu çalışma koşullarını sağlamak için mücadele vermektedir. WCL, insan ve evrenin, Allah

⁸⁶ "What is The World Confederation of Labour?" <http://www.cmt-wcl.org/1cmt-wcl/cmt-cn/01whatis.htm> 13.01.2003

⁸⁷ Sükun, a.g.e., s.40-43.

tarafından yaratıldığı gerçeğinden hareket ederek, bağımsızlık, adalet ve kardeşlik temeline dayalı ve bu temel dahilinde bütünleşmiş bir toplum yaratmayı amaçlamaktadır.⁸⁸

2.5.1.2.3. Faaliyetleri

WCL, faaliyetlerini, az gelişmiş ülkelere doğru kaydırma eğilimindedir. 1968 kongresinde sendikal dayanışmaya özellikle endüstrileşmiş ülke sendikaları ile üçüncü dünya ülkeleri arasında dayanışmaya büyük önem verilmiştir.⁸⁹

WCL'ye göre sendikalar yalnızca ekonomik ve sosyal kuruluşlar olmayıp, toplumsal yapının da değişiminde katkıda bulunabilecek kuruluşlardır.

1973'de Evian'da işçilerin hak ve özgürlükleri, 1977'de De Haan'da dünya sendikacılığının yenilenmesi, 1981'de Manila'da dayanışma ve bağımsız sendikal faaliyetler konuları ele alınmıştır.⁹⁰

WCL'nin Faaliyet Planı incelenirse; Orta ve Doğu Avrupa'da kurulan bağımsız sendikaların kongrelerine katılmak, WCL yayınlarını bu ülke dillerinde hazırlamak, bu ülkelerde Hristiyan Sendikacılığının ilkeleri ve stratejileri ile ilgili özel bir düşünce yapısı oluşturmak, ICFTU ve ETUC ile ilişkilerin bundan sonra daha geniş ve işbirliği içerisinde sürdürülmesine çalışmak olduğu görülmektedir. Hristiyan Sendikacılığını hala gizli bir amaç olarak kullanması örgütün tüzüğünde daha önce belirttiğimiz bazı maddelere gölge düşürmekte bu da örgütün güvenilirliğini sarsmaktadır.

2.5.1.2.4. Üyelik ve Finans

Diğer uluslararası işçi kuruluşlarında da olduğu gibi WCL'ye üyelik temel olarak bu kuruluşun savunduğu amaçları ve politikaları kabul etmekten geçmektedir. Üye olmaya istekli ulusal işçi üst kuruluşu bu politikaları benimsemiş ve kendini

⁸⁸ Aynı, s.43.

⁸⁹ Ünal, a.g.e., s.168.

⁹⁰ Aynı, s.169.

uluslararası platformda temsil etme yetkisini WCL'ye vermeyi kabul etmişse üyelik gerçekleşir. Üyeliği sınırlayan belli bir kural yoktur. Ancak üyelik gerçekleştikten sonra kuruluşun politikalarına veya ideolojilerine zarar veren söylemler içerisine giren ulusal işçi üst kuruluşu üyelikten ihraç edilebilir. İhraç kararı, yine üyeliğe karar veren merci olan kuruluşun en üst organı olan genel kurulda gerçekleştirilir. Üyelik aidatlarının ödenmemesi de ayrı bir ihraç nedeni sayılmaktadır.⁹¹

Sendikacılıkta temel olan gelir kaynağı üyelik aidatlarıdır. Nitekim bu kuruluşun da en önemli gelir kaynağı üyelik aidatlarıdır. Ayrıca Uluslararası Dayanışma Fonu'ndan elde edilen bağışlar da bir diğer gelir kaynağını oluşturmaktadır. Uluslararası Dayanışma Fonu, az gelişmiş ülkelerdeki sendikacılığı güçlendirmek amacıyla uluslararası işçi kuruluşlarıyla bağlantılı çalıştığı için yapılan bağış niteliğindeki aidatların bir kısmını uluslararası işçi kuruluşlarına vermektedir. Nitekim bu sebeple WCL'nin de gelirinin bir bölümünü bu bağış niteliğindeki yardımlar oluşturmaktadır.⁹²

2.5.1.3. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU – International Confederation of Free Trade Union)

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 1949 yılında Londra'da 53 ülkeden, 70 sendikal örgütün katılımıyla kurulmuştur. Günümüzde 148 ülkeden, 221 bağımsız organizasyon tarafından temsil edilmektedir. 156 milyon üyesi bulunmaktadır.⁹³

2.5.1.3.1. Kuruluş ve Amaçları

ICFTU Dünya genelindeki tüm hür ve demokratik sendikalarda örgütlü çalışanları bir araya getirerek fikir alışverişini ve işbirliğini oluşturmayı amaçlamaktadır.⁹⁴

⁹¹ WCL ile 10.03.2003 tarihinde yapılan E-Posta yoluyla elde edilen bilgi.

⁹² Ünal, a.g.e., s.174.

⁹³ "ICFTU: What It Is, What It Does..."

<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=990916422&Printout=Yes> 24.09.2001

⁹⁴ Sükun, a.g.e., s.14.

ICFTU Anayasasında çalışanların bir takım haklarının garanti altına alınması için mücadele edeceği vurgulanmıştır.⁹⁵ Buna göre;

- Sosyal Adalet ve refah içinde bir yaşam sürdürebilme hakkı,
- Çalışma ve iş seçebilme özgürlüğü,
- İstihdam Güvencesi ve Kazanç güvencesi,
- Bütün mesleklerde sağlıklı bir yaşam hakkı,
- Toplu pazarlığın gelişimi ve bu haktan vazgeçilemeyeceği, örgütlenme hakkının verilmesi için baskı oluşturma,
- Yönetenleri demokratik yöntemleri kullanarak değiştirebilme hakkı,

ICFTU Anayasası yukarıda yazılı olan maddeleri yürütmeyi garanti altına almıştır. Bir bakıma yazılı bulunan bu maddeler ICFTU'nun ilkelerini oluşturmaktadır.

Bütün yönleri ile insanların hürriyet ilkeleri üzerine kurulmuş bir dünya düzeni içinde mutlu olabileceklerine inanmış olan ICFTU, bu görüşlerini batı dünyasının kaynaklarından almakla beraber, bunları evrensel bir çerçeve içersinde yaygınlaştırmak amacından hareket etmektedir. Kuruluşun gerçek anlamda milletlerarası özelliklerini güçlendirmek için yalnız batı dünyasının veya kalkınmış ülkelerin sendikal çözümü değil, bu ülkelerle beraber, din, dil, ırk ve ekonomik kalkınmışlığa bakılmaksızın bütün çalışanların, hatta bütün insanların aynı amaçlar istikametinde mutluluğa ulaştırılmaları, kuruluşun milletlerarası karakterinin özelliklerinden bazılarıdır. Kuruluş sadece sendikal kalkınmayı hedef haline getirmemiş, bunların yanında siyasi, iktisadi kalkınmayı da uluslararası mücadele olarak görmüştür.⁹⁶

⁹⁵"ICFTU Constitution"

<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575&Printout=Yes> 24.09.2001

⁹⁶ Turan, 1979, a.g.e., s.335.

ICFTU'nun amaçları ve hedefleri incelenirse;⁹⁷

- Uluslararası Sendikal organizasyonların gücünü ve etkisini geliştirmek için dünya çapında ulusal alanlarda baskı oluşturmak, özgür ve demokratik sendikaların kuruluşunu ve gelişimini desteklemek,
- Sendikal hakların uygulanmasının ve oluşturulmasının takipçisi olmak,
- Az gelişmiş ülkelerde sendikaların kurulmasını desteklemek,
- Çalışanların doğal yada çalışma yaşamından kaynaklanabilecek risklere karşı uluslararası sendikal dayanışmayı arttırmak,
- Totaliter rejimler yada çalışma barışını olumsuz etkileyebilecek her türlü olumsuz ulusal güçlere karşı bağımsız sendikaları korumak, kamuoyu oluşturmaya çalışmak,
- Uluslararası Sendikal dayanışmayı her çeşit baskının kurbanı olanların yardımına koşacak hale getirmek, hür sendikacılık ilkesini korumak, muhafaza etmek, zorunlu çalıştırmayı nerede olursa olsun ortadan kaldırmak,
- Savaşın veya istilanın kurbanı olan uluslara ekonomik hayatlarını yeniden kurabilmeleri için yardım kampanyaları düzenlemek,
- Tam istihdamın sağlanmasına, çalışma şartlarının düzenlenmesine, herkese sosyal güvence verilmesine ve nihayet refah toplumuna ulaşılmasına çalışmak,
- ICFTU'nun amaçlarına uygun hükümetlerle ilgili yada bağımsız her türlü organizasyonlarla işbirliği içerisine girmek,
- Sendikaların problemleri, ücret ve çalışma şartları, çalışma yasaları, toplu sözleşmeler, ve konfederasyon amaçlarının uygulanması ile ilgili uluslararası düzeyde bilgi ve araştırma dairesi kurmak,

Buraya kadar ICFTU'nun uluslararası anlamda kendine hedef olarak gördüğü amaçlar onu uluslararası bütünleşmeyi en iyi sağlayabilecek uluslararası sendikal birlik haline getirmiştir. Nitekim dünyanın her yerinden edindiği üye sayıları da bunu destekler görünümündedir.

⁹⁷“ICFTU Constitution”

<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575&Printout=Yes> 24.09.2001

ICFTU'nun 3-7 Nisan 2000 tarihinde toplanan kongresinde "küreselleşme ve dayanışma" teması önemli yer tutmuştur. Nitekim sosyal adaletin küreselleşmesi söylemini vurgulandığı bir platform olarak işlev görmüştür.⁹⁸

Farklı felsefi ve farklı gelişmiş yapılara sahip ülkelerin ulusal merkezlerini bünyesinde toplayan ICFTU, uluslararası amaçlarını, bu örgütlerin siyasi eğilimlerini dikkate alarak geniş açıdan formüle etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle örgüt, sanayilerinin devletleştirilmesi, kapitalizmden sosyalizme geçiş gibi belirli konularda taraf tutmaktan kaçınmaktadır. Bunun yerine daha öncede örgütün amaçları arasında belirttiğimiz gibi totaliter yönetimlerin benimsenmemesi, dünya barışının korunması, sosyal adalet ve insan hakları için mücadele, ulusal ve uluslararası gelir dağılımının adil bir şekilde ortaya çıkmasının gibi bütün ülkelere benimsenebilecek geniş bir perspektifi bulunmaktadır.⁹⁹

2.5.1.3.2. Faaliyetleri

ICFTU'nun faaliyetleri temsil, hizmet ve dayanışma olmak üzere üçe ayrılabilir.¹⁰⁰

Temsil faaliyetleri, ILO içerisinde gösterdiği etkinlikle karşımıza çıkmaktadır. Diğer uluslararası işçi örgütlerine nazaran ICFTU, ILO içinde oldukça geniş kabul görmektedir. Bunun en somut göstergesi WFTU ve WCL'yi geride bırakarak ILO içinde Yürütme Kurulu'nda ki işçi grubunu ele geçirmesidir. Ayrıca ICFTU kendisine üye çeşitli ulusal sendikaların müracaatı sayesinde çalışma barışını bozabilecek hükümetlerden kaynaklanan davranışları ILO tarafından dikkate alınmasını sağlamıştır.¹⁰¹

Hizmet faaliyetleri ise daha çok sendikacılık ya da hür sendikacılık konularında yazılı basın yoluyla işçilerin bilinçlenmesini sağlamak üzerine kurulmuştur.

⁹⁸ Alpaslan Işıklı, **Küresel Saldırı, Ulusal Devlet ve Sendikalar** (TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No:68, Ankara, 2001), s.57.

⁹⁹ Tokol, 1995, **a.g.e.**, s.137.

¹⁰⁰ Windmuller and Pursey, **a.g.m.**, s.84.

¹⁰¹ Ünal, **a.g.e.**, s.73.

ICFTU'nun yürüttüğü dayanışma faaliyetleri ise adından da anlaşılacağı gibi üyelerinin çıkarlarına ters düşen hükümet uygulamaları veya çokuluslu işletmelerin çalışma barışını sarsacak nitelikteki uygulamalarına karşın destek sağlamasıdır. Buna en iyi örnek; Genel Maden-İş'in yürüttüğü Zonguldak grevinde ICFTU Genel Sekreteri Türk-İş'e bir telgraf çekerek, Türk-İş üyesi Genel Maden-İş'in grevini desteklediğini belirtmiştir. Aynı zamanda Cumhurbaşkanlığına gönderilen mesajda “grev esnasında tutuklanan tüm işçilerin serbest bırakılmasını ve Türk Hükümetinin uluslararası çalışma standartlarına uymasını istemiştir.¹⁰²

2.5.1.3.3. Üyelik ve Finans

ICFTU'nun Anayasasını ve amaçlarını benimseyen tüm “iyi niyetli” ulusal işçi üst kuruluşları, organizasyona üye olarak kabul edilebilirler.

ICFTU'nun Anayasasını benimseyen ulusal işçi üst kuruluşu, diğer bir deyimle üyelik talebinde bulunan ulusal işçi üst kuruluşu Organizasyon içerisinde Yönetim Kurulu'na sevk edilir. Yönetim Kurulu içerisinde üyelik talebinde bulunan işçi kuruluşu için oylama yapılır. Bu oylama sonucunda Yönetim Kurulu üyelerinin dörtte üç çoğunluğunu sağlayan ulusal işçi üst kuruluşu, diğer bir aşama olan ve ICFTU'nun en üst karar mercii olan ve üye ulusal işçi üst kuruluşlarından oluşan kongreye sevk edilir. Kongre kararından önce, Yönetim Kurulunun oylaması oldukça önemlidir. Bu karar olmadan Kongre'de üyelik kabul edilemez. Üyelik talebinde bulunan ulusal işçi üst kuruluşu'nun ICFTU'nun Anayasasını benimsediği ve amaçlarını kabul ettiğinden Kongreye karşı, Yönetim Kurulu sorumludur.

Üyelik için başvuran ulusal işçi üst kuruluşunun bağımsızlığının korunacağı garanti edilmiştir. Başka bir deyimle ilgili işçi kuruluşu üye olmakla kendi özel haklarından ve üstünlüklerinden vazgeçmediği gibi üyeliğin sağladığı avantajlardan da yararlanacaktır.

¹⁰² Aynı, s.86.

Üyelik başvurusu yapan ulusal işçi üst kuruluşuna, üyelik kabul toplantısında üyeliğin getirisi ve sorumlulukları anlatılmaktadır. Başvuran organizasyonun 3 ay içinde üyelikten çekilme hakkı saklı tutulmaktadır. Bu süre sonunda tam üyelik vücut bulmaktadır.

Çekilme bildiriminin geçerli olabilmesi için ilgili ulusal işçi üst kuruluşunun ICFTU'ya ödenmemiş borcu bulunmaması gerekmektedir. Üyelikten geri çekilmek isteyen ulusal işçi üst kuruluşunun ödenmemiş borcu varsa bu borcu bir sonraki üyelik başvurusunda ödemek üzere askıya alınır. Bu durumda üyeliğe yeniden giriş ücretini Yönetim Kurulu belirlemektedir.

ICFTU'nun Anayasasına yada dünya işçi hareketine karşı davranışlar içine giren, asılsız iftiralarda bulunan ulusal işçi üst kuruluşunun üyeliğini Yönetim Kurulu askıya alma hakkına sahiptir. Ayrıca böyle bir durumun kesinlik kazanması durumunda kongre kararıyla da üyelik iptal işlemi gerçekleştirilmektedir. Gerçekten ilgili ulusal işçi üst kuruluşunun anayasayı ihlal ettiği ve dünya işçi hareketine karşı tavır aldığı belirlenmesi sorumluluğu Yönetim Kurulu'na aittir.¹⁰³

ICFTU'nun finansmanı ise temel olarak üç şekilde karşılanmaktadır. Bunlar;

- Düzenli ödenen üyelik aidatları
- Özel Gelirler
- Gönüllü Yardımlar

Yıllık üyelik aidatları, üye organizasyonların her birinin örgütlediği işçi sayısına göre belirlenmektedir.¹⁰⁴ Buna göre her 1.000 üye işçi için ICFTU'ya ödenecek ücret aşağıdaki gibidir.

¹⁰³ "ICFTU Constitution"

<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575&Printout=Yes> 24.09.2001 s.3, 4.

¹⁰⁴ Bu durumda işçi sayılarının uluslararası işçi örgütlerine ne derece doğru bildirildiği konusunda bir kaygıya düşülmektedir. Nitekim eğer işçi sayılarının doğru bildirilmediği farz edersek, ilgili uluslararası işçi kuruluşunun da bildirdiği işçi sayısının yanlış olması gerecektir. Bu bakımdan uluslararası işçi hareketinin tam sayısı belki de uzun bir zaman daha tam olarak bilinemeyecektir.

2001 yılı için 161,80 Euro

2002 yılı için 165,05 Euro

2003 yılı için 168,35 Euro

2004 yılı için 171,70 Euro

Bu aidatlar Euro para birimine eşdeğer başka bir para birimiyle de ödenebilmektedir. Üyelik aidatlarının toplanması Kongre kararı ile Yönetim Kuruluna verilebilir.

Üyelik aidatları yılda dört kez toplanmaktadır. Bu tarihler 1 Ocak, 1 Nisan, 1 Temmuz, 1 Ekim'dir. Herhangi bir üye organizasyon bu taksitlerden ikisini veya dördünü ödemezse kongrede temsil yetkisine sahip olmakla birlikte oy hakkına sahip olamaz. Üye organizasyon dört yada sekiz üyelik aidatını ödemezse kongrede temsil yetkisine sahip olmasına izin verilemez. Yine üye organizasyon sekiz yada daha fazla üyelik aidatını ödemezse üyelikten çekilmiş kabul edilir.

Yönetim Kurulu, üye organizasyonların genel ekonomik ve sosyo-politik durumlarını göz önünde bulundurarak üyelik oranlarını ayarlama yetkisine sahiptir. Ancak ilgili üye ulusal işçi üst kuruluşunun genel ekonomik durumunun düzeliş düzelmediği sık sık kontrol edilmektedir. Yönetim Kurulu gerekli gördüğü takdirde mali durumu elverişsiz üye ulusal işçi üst kuruluşunu üyelik aidatından muaf tutabilir. Bu muafiyet sebebiyle ulusal işçi üst kuruluşunun hakları ve üstünlükleri zarar görmemektedir. Ayrıca bu durumun vücut bulması için Kongrenin faaliyet raporunda da yer verilmesi gerekmektedir.¹⁰⁵

2.5.1.4. Uluslararası İşkolu Sendika Sekreterlikleri

İşçi kuruluşlarının ülke genelinde işkolu esasına göre kurulduğu ve daha sonra işkolu esasına göre kurulan bu sendikaların birleşerek ulusal anlamda konfederasyon ya da federasyon oluşturduğu sıkça karşılaşılan bir durumdur. Ulusal anlamda üst düzey

¹⁰⁵ "ICFTU Constitution"

<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575&Printout=Yes> 24.09.2001 s.9, 10.

işçi kuruluşu birden fazla işkolu esasına göre kurulmuş sendikayı örgütleyen kuruluşlardır. Bununla birlikte ülke çapında faaliyet göstermek üzere kurulan işkolu sendikaları, faaliyet gösterdikleri işkolunun kendine özgü karakteristik yapılarını paylaşmak için uluslararası platformda bir araya gelme ve tek ses olabilme çabası içerisine girmişlerdir. Bu tür birleşmeler ITS (International Trade Secretariat) Uluslararası Sendika Sekreterlikleri, ITF (International Trade Federations) Uluslararası Sendika Federasyonları yada TUI (Trade Union International) Uluslararası Sendika Enternasyonalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür oluşumlar, genel anlamda uluslararası işçi birleşmelerinin en eskilerinden ve etkili olanlarındandır. Bunlar, kendi meslek gruplarının zorluklarını, hükümetlerden ya da işverenlerden kaynaklanan engellemeleri uluslararası platforma daha kolay taşıyabilmektedirler. Bu şekilde üçlü bir yapılanma olmasının sebebi bu işkolu federasyonlarının bağlı olduğu yada ilişki içerisinde olduğu dünya çapında örgütlenen uluslararası işçi kuruluşlarının varlığındandır.

Sendika ve federasyonları işkolu esasına göre teşkilatlandıran ITS'ler¹⁰⁶ ile hür sendikacılık ilkesini benimseyen ICFTU (International Confederation of Free Trade Union) arasındaki ilişkiler, uluslararası anlamda bir işçi birliği sağlanması açısından oldukça önemlidir. ICFTU ve ITS ilişkilerinin temelleri ve bu ilişkilerin boyutlarının nasıl olacağı ICFTU'nun 1951'de yapılan II.Dünya Kongresinde belirlenmiştir. Buna göre; "ICFTU'nun ITS'lerin bağımsızlığını tanıdığı ve ICFTU ile ITS'lerin ortak çıkarlara ilişkin her konuda yakın ilişki içerisinde olacakları açıklanmış, ICFTU ve ITS'lerin aynı uluslararası sendikacılık hareketinin birer parçası olduğu kabul edilmiştir. Zaman içerisinde 1959 yılında ICFTU ve ITS ilişkileri organik bir bağa dönüşmeye başlayınca bazı sarsıntılar geçirmiştir. Özünde tüm uluslararası işçi kuruluşlarından bağımsız hareket eden Uluslararası İşkolu Federasyonları (ITS), bu bağı reddetmişler ve ICFTU tarafından yapılan yardımların (özellikle maddi konularda) kaldırılmasını talep etmişlerdir. Bu olayın haricinde ICFTU ve ITS arasında başka bir olumsuzluk yaşanmamıştır.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Burada ifade edilen ITS'ler ICFTU ile bağlantı halinde olan, yani ICFTU'nun ilkelerini benimseyen uluslararası işkolu sendikalarıdır. Dünya çapında yada bölgesel amaçla kurulu bulunan tüm ITS'lerin anlaşılması gereklidir.

¹⁰⁷ TÜRK-İŞ, **Ekmek, Barış, Özgürlük (Dünya Sendikacılık Hareketinin Tarihi)**, (Yayın No:59, 1968), s.183.

ICFTU ile bağlantı halinde bulunan ITS'ler¹⁰⁸ ve kurulu buldukları işkolları ise şunlardır¹⁰⁹;

- Eğitim Enternasyonalı
- Uluslararası Kimya, Enerji, Maden ve genel İşçiler Sendikaları

Federasyonu

- Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu
- Uluslararası Gazeteciler Federasyonu
- Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu
- Uluslararası Tekstil, Giyim ve Deri İşçileri Federasyonu
- Uluslararası Ulaştırma İşçileri Federasyonu
- Uluslararası Gıda, Tarım, Otel, Restaurant, Yemek Hizmeti, Tütün ve

Bağlantılı İşler İşçileri Örgütleri Birliği

- Kamu Hizmetleri Enternasyonalı
- Elmas İşçileri Evrensel İttifakı
- Sendika Ağı Enternasyonalı

WCL (World Confederation of Labor) ile bağlantılı olan ITF'ler ise aşağıda sıralanmıştır. Bu işkolu federasyonları WCL'nin politikalarını benimsemişlerdir.¹¹⁰

- Memurlar Uluslararası Federasyonu (INFEDOP)
- Dünya Öğretmenler Konfederasyonu (WCT)
- Uluslararası Ulaştırma İşçileri Sendikaları Federasyonu (FIOST)
- Uluslararası Tekstil ve Giyim Federasyonu (IFTC)
- Dünya İnşaat ve Ağaç İşçileri Sendikaları Federasyonu (WFBW)
- Dünya Büro İşçileri Federeasyonu (WFCW)
- Dünya Tarım ve Gıda İşçileri Federasyonu (WFAFW)

¹⁰⁸ ICFTU ile yakın ilişki içerisinde bulunan ve ismi geçen bu ITS'lere de Türkiye'den pek çok işkolu sendikası üyedir. Bu sendikaların ve üye olduğu ITS'lerin daha ayrıntılı incelemesi ülkemiz kısmında olacaktır. **Uluslararası Sendikacılık Hareketi**, (TÜRK-İŞ, Eğitim Yayınları No:42, Ankara, 2000), s.35-46.

¹⁰⁹ Aynı, s.35-46

¹¹⁰ http://www.cmt-wcl.org/start2_en.htm 27.08.2003

- Dünya Endüstri İşçileri Federasyonu (WFIW)
- Dünya Profesyonel Sporcular Federasyonu (AICPRO – SPORTA)

Türkiye'den hiçbir sendikal kuruluş WCL ile bağlantılı bulunan işkolu sendikalarına üye değildir.

TUI'ler yani Sendika Enternasyonalleri'de belirli işkolunda kurulmuştur. WFTU (World Federation of Trade Union) üyesi ülkelerde kurulu bulunan sendikaların bireysel üyeliği sonucu ortaya çıkmış bir oluşumdur. Bugün WFTU bünyesinde faaliyet gösteren 11 TUI bulunmaktadır. Buda 11 işkolunda WFTU'nun faaliyet gösterdiğini ortaya çıkarır. WFTU'nun ilişkisinin bulunduğu TUI'ler şunlardır.;

- Gıda Enternasyonalı
- Tarım Enternasyonalı
- Ticaret Enternasyonalı
- Kimya Enternasyonalı
- İnşaat Enternasyonalı
- Kamu Görevlileri Enternasyonalı
- Dünya Öğretmenler Federasyonu
- Madencilik ve Enerji Enternasyonalı,
- Ulaşım Enternasyonalı
- Metal Enternasyonalı
- Grafik Enternasyonalı

Uluslararası İşkolu esasına göre kurulmuş olan bu örgütler tek başlarına faaliyet gösterebilecekleri gibi çoğunlukla diğer bir uluslararası işçi kuruluşu ile ilişkiler içerisine girmiştir. Bu ilişkinin boyutları işkolu esasına göre faaliyet gösteren sendikaların paylaştığı düşünce ve fikir ile doğru orantılıdır. Nitekim uluslararası çapta faaliyet gösteren üç büyük işçi kuruluşunun da ilişki içerisinde olduğu uluslararası işkolu kuruluşlarının olduğu ortaya koyulmuştur. İşte bu bölünmüşlük istenmese de demokratik felsefede olağan olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Böylelikle tek ses olabilme fikri az da olsa zarar görecektir.

Bu oluşumların özünde kendi işkollarının sorunlarıyla ilgilenmek ve işkollarının niteliklerine uluslararası boyutta kamuoyu yaratmak asıl hedef olarak düşünülmelidir.

2.5.2. Bölgesel Çapta Organize Olan Uluslararası İşçi Kuruluşları

2.5.2.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC – European Trade Union Confederation)

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), 1973’de Brüksel’de kurulmuştur. Başlangıçta Avrupa’nın ekonomik birleşiminden Avrupa sendikalarının olumsuz yönde etkilenmemesi gibi bir amacı benimsemiştir. Ancak örgüt, daha sonraları meydana gelen değişimler ile Merkez ve Doğu Avrupa’dan pek çok sendikayı bünyesinde barındırmaya başlamıştır. Günümüzde ETUC, 34 Avrupa ülkesinden 74 ulusal sendika merkezini ve 11 Avrupa işkolu federasyonunu bünyesinde barındırmakta ayrıca üye sayısı itibari ile 60 milyona ulaşmaktadır.¹¹¹

ETUC,¹¹² Avrupa Konsey’i tarafından tanınmış ve bu Konsey’de bir temsilci bulundurma hakkına sahip olmuştur.

2.5.2.1.1. Kuruluş

Avrupa’nın ekonomik birleşimi yaşadığı yıllarda ekonomik topluluğa üye olan ülkelerin bazıları kendi aralarında işçi kuruluşlarını birleştirmiş diğer bazı ülkeler de bu birleşimin dışında kalmıştı. İşte bu bölünmüşlüğü önlemek için ETUC kurulmuş, ekonomik anlamda birleşimin ardından, endüstri ve çalışma yaşamının da birleşimi öngörülmüştür.

Örgütün İlk kongresi 8 Şubat 1973 günü Brüksel’de toplanmıştır. Kongreye 15 ülkeden 17 kuruluşu temsilen 250 delege katılmıştır. Kongre ve kurucu meclis temsil

¹¹¹ “About ETUC” http://www.etuc.org/en/about_etuc/ 24.09.2001

¹¹² Türk çalışma yaşamı literatüründe Avrupa Sendikalar Konfederasyonu olarak ifade edilmekte bu sebeple bu cümlelerin kısaltmaları olarak (ASK) harfleri kullanılmaktadır. Ancak bu çalışmada European Trade Union Confederation kelimelerinin kısaltması olan (ETUC) kullanılacaktır.

edilen bütün sendikal kuruluşların bu yeni konfederasyonun çatısı altında uluslararası çalışma ilişkilerinin gelişimi ve yaşanan sorunların çözümü açısından ortak hareket etmeyi kabul etmiştir.¹¹³

2.5.2.1.2. Amaçları

ETUC, Avrupa seviyesindeki çalışan kesimi temsil etmesiyle sadece çalışma yaşamı ile bağlantılı olmayan bir çok görevi kendisine amaç edinmiştir. Nitekim entegrasyon içerisinde bulunan ülkelerdeki sosyal, demografik ve coğrafi ayrılıkların ortak bir platformda temsil edilmesi onun çoğulcu bir yapıya sahip olduğunu ve ayrıca bir çok fikrinde, ifade edilerek ortak bir fikir çevresinde birleşimini sağlamak oldukça zahmetli bir görevi ifa ettiğini göstermektedir. Pek çok sosyalist eğilimli düşünür, parti ya da organizasyon bu tür çoğulcu ve ortak karar verme çabası içinde bulunan kuruluşlara pragmatist ya da sarı sendika gibi ifadeler kullansa da işçi haklarının uluslararası anlamda savunulması açısından çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

ETUC;

- Politik ve siyasi özgürlüğün genişletilip yaygınlaştırılması
- İnsan haklarına saygı ve sendikal hakların korunması
- Ayrımcılığın her türlü boyutunun ortadan kaldırılması, cinsiyet, ırk, cinsiyet değişimi, felsefi inançlar ve siyasi fikirlere bağlı olarak uygulanan ayrımcılığın ve önyargıların yok edilmesi
- Kadın erkek eşitliğinin sağlanması
- Coğrafi olarak dengeli ve çevreye saygılı ekonomik ve sosyal gelişim
- Tüm insanlar için özgürce seçilebilen ve üretici bir istihdam
- Genel eğitim ve iş üzerinde eğitimin geliştirilmesi, ilerletilmesi
- Çalışma ve hayat koşullarında düzenli bir ilerleme

¹¹³ Turan, 1979, a.g.e., s.404.

Sosyal ve ekonomik amaçları gerçekleştirmeyi kendisine hedef olarak belirlemiştir.¹¹⁴Söz konusu bu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla ETUC, Avrupa düzeyinde gerekli tüm sendikal girişimleri özerk olarak yürütmektedir.¹¹⁵

2.5.2.3. Faaliyetleri

ETUC faaliyetlerini Avrupa Birliğine yönlendirmiştir. Sosyal, demokratik ve siyasi tasarımlarını ekonomik ve parasal boyutlara uygun bir biçimde derinleştirmesi, diğer Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde büyümesi, dünyada barışın, gelişimin ve sosyal adaletin teşvik edilmesi ile ilgili yaptığı taahhüdü yerine getirmesi için Avrupa Birliğine çağrıda bulunmaktadır.¹¹⁶

Kuruluşundan bugüne faaliyetlerini bölgesel olarak sürdüren ETUC, önceleri Avrupa ve Avrupa'nın amacı olan tek pazar hedefi üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu konuda Avrupa Serbest Ticaret Alanı (EFTA – European Free Trade Area) ile üyelerinin çıkarlarını sarsmayacak ölçüde ilişkilerde bulunmuş ve Avrupa Enstitülerine yönelik çalışmalar yapmıştır. Başlangıçta Avrupa dışından üye kabul etmeyen ETUC¹¹⁷, dünya düzeninin değişmesi, küreselleşme ve Sovyetler Birliğinin yıkılıp yerine liberal ekonomiyi benimsemiş ülkelerin çıkması ile güçlenmiş, demir perde ülkelerinin rejimlerinin değişmesiyle üye sayısını arttırmıştır.¹¹⁸ Günümüzde ülkemizin de Avrupa Birliğine üyeliğinin gündemde olması ve ayrıca ETUC'a üye üç konfederasyonumuzun bulunması, ETUC'un Avrupa Birliğine üye olmayan ülkelerle de sıkı bir iletişim içerisinde olduğunu göstermektedir. Öyle ki ETUC'un ülkemizin AB üyeliğini değerlendiren komisyona, Türkiye'nin üye olarak alınması için baskı oluşturduğu bilinmektedir.

¹¹⁴ "ETUC Constitution" http://www.etuc.org/en/about_etuc/constitution.cfm 24.09.2001

¹¹⁵ Sükun, a.g.e., s.21.

¹¹⁶ Aynı, s.22.

¹¹⁷ Üyelerinin çoğu aynı zamanda ICFTU üyesidir. Nitekim kurulduğu yıllarda demir perde ülkeleri ve benimsedikleri ideoloji yüzünden bu tür Avrupa ülkeleri ile arasında bir soğukluk oluşmuştur. Sosyalist sendikal hareket tarafından dışlanmıştır.

¹¹⁸ Ünal, a.g.e., s.187.

ETUC'un Maastricht antlaşması ile asıl gerçekleştirmek istediği Avrupa düzeyinde bir toplu pazarlık sistemi oluşturabilmektir. Ancak bu aşamada hedefinden uzakta görülmektedir.¹¹⁹

2.5.2.1.4. Üyelik ve Finans

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, ulusal işçi üst kuruluşları ve Avrupa İşkolu Federasyonlarından ibarettir.

Ulusal işçi üst kuruluşları ve Avrupa İşkolu Federasyonları üyelik için başvurularını Yönetim Kurulu'na yapmaktadırlar. Yönetim Kurulu bu noktada kesin kararı verir. Yönetim Kurulu'nun vermiş olduğu kesin karar daha sonra örgütün en üst karar mercii olan Kongre'nin onayına sunulmaktadır.

ETUC'un Anayasasına ya da sendikacılık hareketine karşı çalışmalar içerisine giren herhangi bir üye organizasyonun üyeliği, Yönetim Kurulu tarafından askıya alınır ve Kongre tarafından üyeliği iptal edilebilir. Bu koşulların oluşabilmesi için kesin delil şarttır. İlgili organizasyonun, örgütün anayasasını ihlal ettiği karşı çalışmalar içerisinde olduğunun delillerinin saptanması mükellefiyeti Yönetim Kurulu'na aittir.

Üyelikten çıkarılan organizasyonun tekrar üyeliğe alınabilmesi için kongrenin kararı gerekmektedir.¹²⁰

ETUC, miktarı Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve üye ulusal işçi üst kuruluşlarının ödediği üyelik aidatları ile finanse edilmektedir. Ayrıca özel faaliyetler araştırma çalışmaları için ek bütçe oluşturulması durumunda başka finans kaynaklarından da yararlanılması yasaklanmamıştır.

Üyelik aidatları, yılda iki kez (Ocak–Temmuz) ve Euro üzerinden ödenmektedir. Üye olan organizasyonlardan ödenmemiş aidatı olan bir organizasyon Yönetim

¹¹⁹ Tokol, 1995, a.g.e., s.156.

¹²⁰ "ETUC Constitution" http://www.etuc.org/en/about_etuc/constitution.cfm 24.09.2001. s. 2, 3.

Kurulu'na katılabilir ancak oy hakkına sahip olmamaktadır. Herhangi bir üye organizasyon yılda iki kez üyelik aidatını ödemezse, üyeliği Yönetim Kurulu tarafından askıya alınır. Ödenmemiş borcun ifasıyla organizasyon içindeki hakları tekrar canlandırılır.

Sadece üyelik aidatlarını sürekli ve düzgün ödeyen organizasyonlar Kongrede oy hakkına sahiptirler.¹²¹

2.5.2.2. Bölgesel Çapta Örgütlenen Uluslararası İşkolu Sendika Sekreterlikleri

Bu tür uluslararası işçi kuruluşları, işkolu düzeyinde kurulan sendikaları bölgesel olarak örgütlemektedir. Bunlara örnek olarak; ETUC ile bağlantı halinde bulunan işkolu sekreterlikleri gösterilebilir.

Tıpkı diğer üç büyük uluslararası işçi kuruluşunda olduğu gibi Avrupa Sendikalar Konfederasyonunda da ilişki içerisinde bulunduğu hatta üyeliğe kabul ettiği bölgesel nitelikli işkolu federasyonları bulunmaktadır. Bunlar;

- Uluslararası Haberleşme Avrupa Komitesi (CI)
- Gıda ve Yardımcı Çalışanları Avrupa Komitesi (ECF-IUF)
- Avrupa Eğlence Çalışanları Birliği (EEA-EUPOMEI)
- Avrupa Tarım Çalışanları Federasyonu (EFA)
- Avrupa Yapı ve Ağaç Federasyonu (EFBWW)
- Avrupa Gazeteciler Federasyonu (EFJ)
- Avrupa Grafik Federasyonu (EGF)
- Avrupa Maden ve Kimya ve Enerji Çalışanları Federasyonu (EMCEF)
- Avrupa Metal Çalışanları Federasyonu (EMF)
- Avrupa Kamu Hizmet Sendikaları Federasyonu (EPSU)
- Avrupa Eğitim Komitesi (ETUCE)

¹²¹ Aynı, s. 11, 12.

- Avrupa Sendika Federasyonu Tekstil-Giyim-Deri (ETUF-TCL/FSE-THC)

Bölgesel nitelik taşıyan işkolu merkezleri bir bölgedeki sendikaların ve ait olduğu işkolunun ortak çıkarlarını korumak, geliştirmek, tek ses olabilmek gerektiğinde temsil etmek, kamuoyunun dikkatini çekebilmek, bir ideolojiyi yaymak, gibi amaçları bulunmaktadır.¹²²

Bölgesel çapta örgütlenen uluslararası işkolu sendika sekreterliklerinin uluslararası işkolu sendikalarından farkı, dünya çapında örgütlenmeyi düşünmeyen ve sadece belli bir bölgedeki işkolu sendikalarını (ulusal sendika merkezi olabileceği gibi işkolunda kurulmuş bir sendika da olabilir.) bünyesinde toplamayı amaç edinmiş olmasıdır.

2.5.3. Sendika Danışma Komitesi

2.5.3.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Sendika Danışma Komitesi (OECD – TUAC – Trade Union Advisory Committee to the Organisation for Economic Cooperation and Development)

TUAC'ın temeli, 1948 yılının başlarına, Marshall Planı ve Avrupa'nın Yeniden Gelişim Programına dayanmaktadır. OECD 1962'de hükümetler arası ekonomik gelişimi sağlamak için kurulduğundan da, TUAC faaliyetlerine devam etmiş ve bu yeni kurulan organizasyonun çalışma ilişkileri boyutunu inceleyen kolu olarak kalmıştır. OECD günümüzde oldukça değişime uğramıştır. Yeni üye ülkeler kabul edilmiştir. Küreselmeye karşı yeni platformlarda hükümetlerarası tartışmalarda yer almıştır. TUAC'ın rolü ise küresel pazar ekonomisinin çalışan kesim üzerinde yarattığı sosyal etkiyi dengelemek olarak karşımıza çıkmaktadır.¹²³

¹²² Tokol, 1995, a.g.e., s.154.

¹²³ <http://www.tuac.org/about/cabout.htm> 05.02.2003

Batı Avrupa'da savaş sonrası yeniden yapılanma çabalarından doğan OECD, kuruluşundan bu yana TUAC yolu ile sendikal harekete danışman statüsü vermiştir. Kendi tüzüğü gereği TUAC büyük bir çoğunluğu aynı zamanda ICFTU üyesi olan ve OECD üyesi ülkelerin sendikalarından oluşmaktadır. OECD hem kendi üyesi ülkeler arasında hem de ekonomik olarak ilişkide olduğu ancak üyesi olmayan ülkeler arasında önemli bir politik role sahiptir. ICFTU ve ITS'ler, TUAC ile çok yakın bir işbirliği içinde olup OECD'nin çalışma programı içinde kalan konularda örneğin Dünya Ticaret Örgütü gibi konularda ülke düzeyinde kampanyalar da beraber çalışma yapmaktadırlar.¹²⁴

ILO'yu bir tarafa bırakırsak, OECD sendikalar için bölgeler içi kurumlar arasında tek resmi danışmanlık statüsü tanıyan örnektir. ILO'nun üçlü yapısı gibi olmasa da OECD, önemli politika tartışmalarında sendikalara masada bir yer vermektedir. Bu statü, diğer uluslararası kurumlar da resmi bir danışmanlık statüsü elde etmede destekleyici argüman olarak kullanılabilir.

TUAC, bugün 30 Endüstrileşmiş OECD ülkesinden 56 Ulusal Sendika Merkezinden 70 Milyon çalışanı temsil etmektedir.

TUAC, OECD bünyesindeki ekonomik gelişmelerin yanında öncelikli olarak istihdam ve işsizlik sorunları, ücret politikaları, mali piyasaların serbestleştirilmesi, dünya ticaret sistemi, çalışma normları, çevre sorunları, çok uluslu şirketlerden kaynaklanan sorunlarla ilgilenmekte ve tüm bu çalışma alanlarıyla ilgili işçi görüşünü savunmaktadır. OECD üyeliğinin kazanılabilmesi için TUAC, üç kriter öne sürmekte ve durumları bu kriterlere uymayan ülkelerin OECD üyeliğine alınmamasını istemektedir. Bu kriterler; ülkenin çoğulcu demokrasi ile yönetiliyor olması, ekonomisinin piyasa ekonomisi kurallarına göre düzenlenmiş bulunması ve ülkenin temel insan haklarına saygı gösteren bir ülke olmasıdır. Bu nitelikleri taşımayan ülkelerin işçi örgütleri TUAC üyeliğine kabul edilmemektedir.¹²⁵

¹²⁴ "ICFTU – Yeni Bin Yıl Değerlendirmesi – Tartışma Metni"
<http://www.evysen.org.tr/evysen/skursu/milenium.htm> 05.02.2003

¹²⁵ Sükun, a.g.e. s.49.

TUAC'ın en yüksek organı Genel konseydir. Yılda iki kez toplanır. Tüm TUAC üyeleri ve Uluslararası Sendikal örgüt temsilcileri bu konseye davet edilir. TUAC çalışma programı ve temel politikalar bu konseyde belirlenir. Yönetim kurulunu bu konsey seçer.¹²⁶

3. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARININ KARŞILIKLI İLİŞKİLERİ

1990'lu yıllara kadar olan süreçte uluslararası işçi kuruluşlarının ya da uluslararası işçi hareketinin seyrinin tıpkı çoğulcu demokrasilerde olduğu gibi bir fikir ayrılığı içerisinde olduğunu ifade edebiliriz. Nitekim sosyalist düşünce ile hareket eden işçi kuruluşları bir araya gelerek uluslararası platformda tek çatı altında birleşmeye çalışmışlar, dinsel temalarla hareket eden işçi kuruluşları uluslararası işçi hareketin de kendilerine yandaş toplamak amacıyla bir araya gelmişler, liberal ve özgür düşünce ile ortak payda da buluşmaya çalışan işçi kuruluşları da bir araya gelmişlerdir.

Soğuk savaş yıllarında ülkeler arasındaki gerginlik, sosyalist ve liberal düşüncenin çatışması hiç şüphesiz uluslararası sendikal hareketi de etkilemiş, özünde tüm dünya işçilerinin bir araya gelmesi yatan uluslararası işçi hareketini de baltalamıştır.

Ancak 1990'lı yıllar, soğuk savaşın sona erdiği eski düşmanlıkların kalmadığı yıllardır. Nitekim ülkelerarası sınırlar sadece haritalarda gösterilmeye başlanmış, ticaret, uluslararası bir boyut kazanmıştır. Literatürümüze yeni kavramlar eklenmiş ve son yıllarda tüm platformlarda telâffuz edilmeye başlanmıştır. İşte bu yeni kavram aynı zamanda da yeni dünya düzeni denilen “küreselleşme” kavramıdır. Bununla birlikte çok uluslu şirketler tüm dünya üzerinde yaygınlaşmış, bu da tüm dünya işçilerini ilgilendiren işgücü maliyetleri ve ücretler, nitelikli işçi, istihdam kavramlarının yeniden sorgulanmasına yol açmıştır.¹²⁷

¹²⁶ “How TUAC Works?” <http://www.tuac.org/how/chow.htm> 05.02.2003.

¹²⁷ Aysen Tokol, “Çok Uluslu Şirketler ve Endüstri İlişkilerine Etkileri” www.İsguc.org/atokol2.htm 29.09.2001

Uluslararası işçi örgütlerinin bir araya geldikleri toplantılar, yukarıda anlattığımız nedenlerden dolayı sınırlı kalmıştır. Nitekim yalnızca ILO bünyesinde bir araya gelen uluslararası işçi kuruluşları, ILO çerçevesinde işbirliği içinde kalmaya çaba göstermişlerdir. Özellikle WFTU, üçlü konferanslardan kaçınmış, ICFTU ile bir araya gelmemeye özen göstermiştir. WCL ise WFTU ve ICFTU ile ilişkilerini son yıllara kadar sürdürmüştür. Günümüzde ise WCL, WFTU karşısında tavrını değiştirmiş, WFTU, WCL ile aynı çizgiye gelinceye kadar ilişkileri askıya alma kararı almıştır. ICFTU ve WCL arasındaki ilişkiler ise ortadan kaldırılamayan temel görüş ayrılıklarına rağmen daha dostane bir hava ile sürmüştür.¹²⁸

ETUC ve ICFTU arasındaki ilişkiler ise en yakın olarak tanımlanabilecek ilişkilerdir. ETUC'a üye örgütlerin aynı zamanda ICFTU üyeleri olması sebebiyle bu ilişkilerinin boyutları oldukça büyüktür. Nitekim ICFTU, Avrupa Entegrasyonunu destekler bir tavır içinde bulunması da ilişkisini ne denli ileri olduğunu sergilemektedir. WCL ile ETUC arasındaki ilişkiler ise ICFTU kadar olmasa da yine dostane bir tavırla sürmektedir.

Ancak son yılların getirdiği daha önce de bahsettiğimiz küreselleşme kavramı eski düşmanlıkların unutulup yerine küreselleşmeye karşı küreselleşen bir işçi birliğinin oluşması gerektiğini göstermektedir. Nitekim böyle bir birlik ICFTU ve ETUC tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. GLOBAL – UNION¹²⁹ adı altında kurulan oluşum, sık sık GLOBAL DAY ACTION faaliyetleri ile tüm dünya işçilerini belirlenmiş bazı günlerde küreselleşmenin yarattığı işsizlik ve olumsuz çalışma koşullarını protesto etmek amacıyla eyleme davet etmektedir. Bu eylemlerden biri de 1 Mayıs 2003 tarihinde yapılmıştır. Bu oluşumları ve eylemleri sağlayan Global – Union bir web sitesidir ve internet üzerinde ICFTU ve ETUC tarafından kurulmuştur.¹³⁰

¹²⁸ Ünal, a.g.e., s.209.

¹²⁹ Türk çalışma literatüründe henüz tanımlanmamış olsa da küreselleşmeye karşı uluslararası işçi birleşiminin sağlanması amacıyla kurulmuş Küresel İşçi Birliği olarak ifade edilebilir.

¹³⁰ "About Global Unions"

<http://www.global-unions.org/displaydocument.asp?Language=EN&Index=991209025> 07.02.2003

Bugün Global – Unions ile ilişkide olan işçi kuruluşları ve burada ortak platform oluşturmaya çalışan kuruluşlar şunlardır; ICFTU ve ITS'ler, TUAC, ETUC ve WCL'dir.¹³¹

¹³¹ Anne Renaut, "Creating Solidarity Between The Generations"
<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991215126&Language=EN> 07.02.2003

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİ

1. TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLERİNİ DÜZENLEYEN MEVZUATIN GELİŞİMİ

Türkiye'de uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliği düzenleyen mevzuatın tarihsel başlangıcı 1947 yılıdır. 1947 yılı ve bundan sonra takip eden yıllar hem Türkiye'nin ekonomik ve siyasal karakteri için hem de Türk sendikacılığının değişim ve gelişim yılları olmuştur.

1.1. 20 Şubat 1947 Tarihli 5018 Sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun

5018 Sayılı Kanun ile Türk Çalışma Hayatında sendikalaşma hakkı ilk kez düzenlenmiştir. Ancak, demokratik sendikacılığın ihtiyaçları bu kanun ile karşılanamamıştır.¹³² Dolayısıyla 5018 Sayılı Kanun, Türk Sendikalarının uluslararası kuruluşlara üye olabilmelerini düzenlemesine rağmen, verdiği bu hakkı oldukça sınırlandırarak Türk sendikalarının uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliğini neredeyse imkansız hale getirmiştir. 5018 Sayılı Kanunla sendikaların her şeyden önce milli kuruluşlar olduğu vurgulanmış ve uluslararası bir kuruluşa üyeliğin Bakanlar Kurulu'nun müsaadesine bağlı olduğu belirtilmiştir. Devrin Hükümetinin (CHP), hazırladığı bu Kanunla ortaya koyduğu tavır iki şekilde açıklanabilir. Birincisi Türk Sendikalarını 1914 – 1947 yılları arasında meydana gelen ve hızla dünyaya yayılan uluslararası işçi hareketinden uzak tutmak, ikincisi ise Türk sendikalarını kendi

¹³²Bu kanunla idari makamların sendikaları teftiş ve kontrol edebilecekleri, sendikaların mali imkanlarının ise diğer derneklerin tabi oldukları hükümlerle sınırlandırılmış böylece sendikaların mali bakımdan güçlenmesine izin verilmemiştir. Ayrıca bu kanunla fikir işçileri ve esnaf yanında istihdam edilenlere sendikalaşma hakkı tanınmamıştır. Kanun sadece Türk Sendikalarının gelişim sürecinde bir ilk olarak anılmaktadır.

hükümetleri kontrolü altına almaya çalışmak ve bireysel eğilimleri minimize etmek.¹³³ Dolayısıyla 5018 Sayılı Kanunla ulusal işçi sendikalarının Uluslararası işçi kuruluşlarına üye olması diğer bir deyimle uluslararası amaçlar gütmesi, ulusal çıkarlara aykırı bulunan faaliyetlerden sayılmış ve uluslararası çıkarlar güden sendikaların yaptırımını çok ağır cezalara (kapatma cezası gibi) çarptırılmasına yol açmıştır¹³⁴.

1947 yılında düzenlenen bu Kanuna dayalı olarak kurulan TÜRK-İŞ'in, ısrarlı taleplerine rağmen o dönemde uluslararası alanda faaliyet göstermesine izin verilmemiştir.¹³⁵ Bakanlar Kurulunun bu üyelik talebini reddetme sebepleri arasında, TÜRK-İŞ'in üyelik talebinde bulunduğu ICFTU'nun o zamanlar Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak Yunan tarafını tutması gösterilmiştir. Ancak ICFTU hür ve demokratik yönetilen bir kurum olduğu içindir ki, içerisinde Yunanistan Sendikalarının olması sebebi ile uluslararası platformda Yunanistan tarafını tutuyormuş gibi gözükmüş, nitekim Yunanistan Sendikaları, ICFTU içerisinde dahi Kıbrıs sorununu dile getirmişler ve kamuoyu oluşturmaya çalışmışlardır. İşte bu nedenlerden ötürü TÜRK-İŞ'in ICFTU'ya üyeliğine izin verilmemiş, halbuki verilecek bir izinle oluşturulan bu uluslararası platformda Türk tarafının da sesinin daha kuvvetli duyurulabileceği düşünülmemiştir.

1.2. 24 Temmuz 1963 Tarihli 274 Sayılı Sendikalar Kanunu

5018 Sayılı Kanunun Türk Sendikacılığı açısından bir ilki teşkil ettiği kabul edilmiş bir gerçektir. Ancak ortaya çıkan pürüzleri ve engelleri ortadan kaldırmaya yönelik, grev, toplu sözleşme ve sendikacılık hakkını radikal biçimde düzenleyen Kanunlar, 274 ve 275 Sayılı Kanunlardır.

Ülkemizde modern anlamda sendikaların ve üst kuruluşlarının hukuki nitelik kazanmaları 274 ve 275 sayılı Kanunlarla gerçekleşmiştir. Türk mevzuatı yönünden bu aşamaya gelmesinde uluslararası kaynaklar da etken olmuştur. Bunlar;

¹³³ Gülten Kutal, *Türkiye'de İşçi Sendikacılığı 1960 – 1968* (Güray Matbaacılık, İstanbul 1977), s.10–12.

¹³⁴ Anıl Çeçen, *Türkiye'de Sendikacılık* (Özgür İnsan Yayınları, Ankara, 1973), s.23.

¹³⁵ TÜRK-İŞ'in ısrarla talep ettiği uluslararası alanda faaliyet gösterme hakkı ancak 1960 ihtilali hemen sonrası verilmiş. İhtilal hükümeti öncelikli kararlar arasına bu üyelik talebini almış ve 4 numaralı karar olarak TÜRK-İŞ'in ICFTU'ya üyeliğini onaylamıştır.

- Milletlerarası Çalışma Teşkilatının bünyesinde sendika hürriyetinin kabul edilmesi ve bu teşkilatın 1944 yılında yaptığı 26. Toplantısında da teşkilatlanma özgürlüğünün tanınması ve tavsiye edilmesidir.

- Milletlerarası Çalışma Teşkilatının 1948’de kabul ettiği “Sendika Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması” na ait 87 Sayılı Sözleşmede sendika kurma, serbest sendikacılık ve idarenin kapatma yasağı gibi ilkeler kabul edilmiştir. Aynı sözleşmenin 5.maddesinde de “Çalışanların ve işverenlerin örgütleri, konfederasyon ve federasyon kurma veya bunlara üye olma ve her örgüt federasyon veya konfederasyon veya uluslararası çalışanlar ve işverenler örgütlerine katılma hakkına sahiptirler hükmüne yer verilmiştir.¹³⁶

Türkiye Cumhuriyeti, bu sözleşmeyi 1992 yılında onamasına rağmen bu uluslararası sözleşme hem Birleşmiş Milletler üyeliğimiz hem de ILO ile süren organik bağımız nedeni ile Türkiye’de çıkarılan 1961 Anayasasın da çalışma yaşamına ilişkin kurallar ve Sendikalar Kanunu’na ışık tutmuştur.

274 Sayılı Kanunla, 5018 Sayılı Kanun tamamıyla ortadan kaldırılmış ve sendikal hak ve özgürlükler açısından yeni bir dönem başlamıştır. 274 Sayılı Kanun ile düzenlenen ve radikal olarak nitelendirilebilecek en önemli değişiklik ise, Türk Sendikalarının milletlerarası kuruluşlara üye olmalarının, bundan böyle Bakanlar Kurulunun iznine tabi tutulmayacak olmasıdır. Bununla birlikte uluslararası işçi kuruluşuna üyelik tarihinden itibaren bir ay içinde uluslararası işçi kuruluşunun tüzüğü Çalışma Bakanlığına verilecektir. Çalışma Bakanlığı üye olunan uluslararası işçi kuruluşunun, T.C. Anayasasındaki demokratik prensiplere aykırı olarak kurulmuş veya faaliyette bulunmuş olduğu kanaatine varırsa, Bakanlar Kurulu kanalıyla bu üyeliği iptal edebilmekte, ancak yargı yolu ilgili sendikal kuruluşa açık bırakılmaktadır. Başka bir deyişle, sendikanın iptal işlemi ile ilgili Danıştay’a başvurma hakkı doğmaktadır. Uluslararası kuruluşlara üye olma hakkı ile ilgili Türk Çalışma Mevzuatında meydana

¹³⁶ Tekin Akılhoğlu, **Çalışma Yaşamını Düzenleyen Uluslararası Belgeler** (A.Ü. SBF İnsan Hakları Merkezi Yay.No:16, Ankara, 1995), s.80.

gelen bu özgürlükçü gelişme sayesinde bir çok sendika uluslararası işçi kuruluşlarına üye olmuştur.¹³⁷

1.3. 5 Mayıs 1983 Tarihli 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu

2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile Uluslararası kuruluşlara üye olmanın çerçevesi belirlenmiştir. Türkiye’de Sendikalar veya Konfederasyonlar özgür bir biçimde uluslararası kuruluşlara, 2821 Sayılı Kanununun 28.maddesinin 1.fikrasında belirtilen şartlar¹³⁸ dahilinde üye olabilmektedirler.

2821 Sayılı kanunun yapım aşamasında en çok tartışılan konu, bir sendikanın uluslararası işçi kuruluşuna üyeliğinin kabul edildikten sonra uluslararası işçi kuruluşunun tüzüğünün incelenmesinin demokratik açıdan uygun olup olmayacağı ya da bu üyelik gerçekleşmeden ilgili uluslararası işçi kuruluşun tüzüğünün incelenmesinin demokratik ve hür sendikacılık ilkesi ile bağdaşıp bağdaşmayacağı hususu olmuştur. Nitekim Kanun 1983 yılında kabul edildiği şekilde sendika ve konfederasyonun üye olmak istediği kuruluşun tüzüğü üyelik yapılmadan 3 ay önce ilgili bakanlığa gönderilmesi ve bu incelemenin üyelik vücut bulmadan yapılması kararlaştırılmış ve bu hüküm 2821 Sayılı Kanun kabul edildiği şekilde yer almıştır. Ancak 1995 yılında yapılan değişiklik¹³⁹ ile hür ve demokratik sendikal özgürlükten uzak olması sebebiyle ilgili sendikanın üyeliğinin gerçekleşmesinden sonra 15 gün içinde uluslararası kuruluşun tüzüğünün Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderilmesi 4101 Sayılı Kanun ile kabul edilmiş ve kanunlaştırılmıştır. Bu 15 günlük süre içinde eğer Uluslararası kuruluşun tüzüğü daha önce de belirttiğimiz gibi 2821 Sayılı Kanununun 28 . maddesinin 1. fıkrasındaki şartlara aykırı bulunursa Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sendika veya konfederasyonun merkezinin bulunduğu iş mahkemesinde dava

¹³⁷ Kutal, a.g.e., s.13.

¹³⁸ Sendika ve konfederasyonlar Türkiye Devletinin şekline, insan haklarına saygılı, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerine; Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne; Türk ulusuna ait egemenliğin kullanılmasının hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı ilkelerine; vicdan ve din özgürlüğüne; aykırı faaliyet göstermeyen uluslararası işçi ve işveren kuruluşlarına serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler.

¹³⁹ Bu hükmün değişmesinde TÜRK-İŞ çok büyük çaba göstermiş ve ILO (uluslararası Çalışma örgütü) bünyesinde konuyu sık sık dile getirmiştir.

açmaktadır. Böylelikle Bakanlar Kurulunun iptal işlemi ile ilgili kararı kaldırılmış yargı yolu açık bırakılmıştır.¹⁴⁰

2. TÜRKİYE'DEKİ İŞÇİ KURULUŞLARININ ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİK BİÇİMLERİ

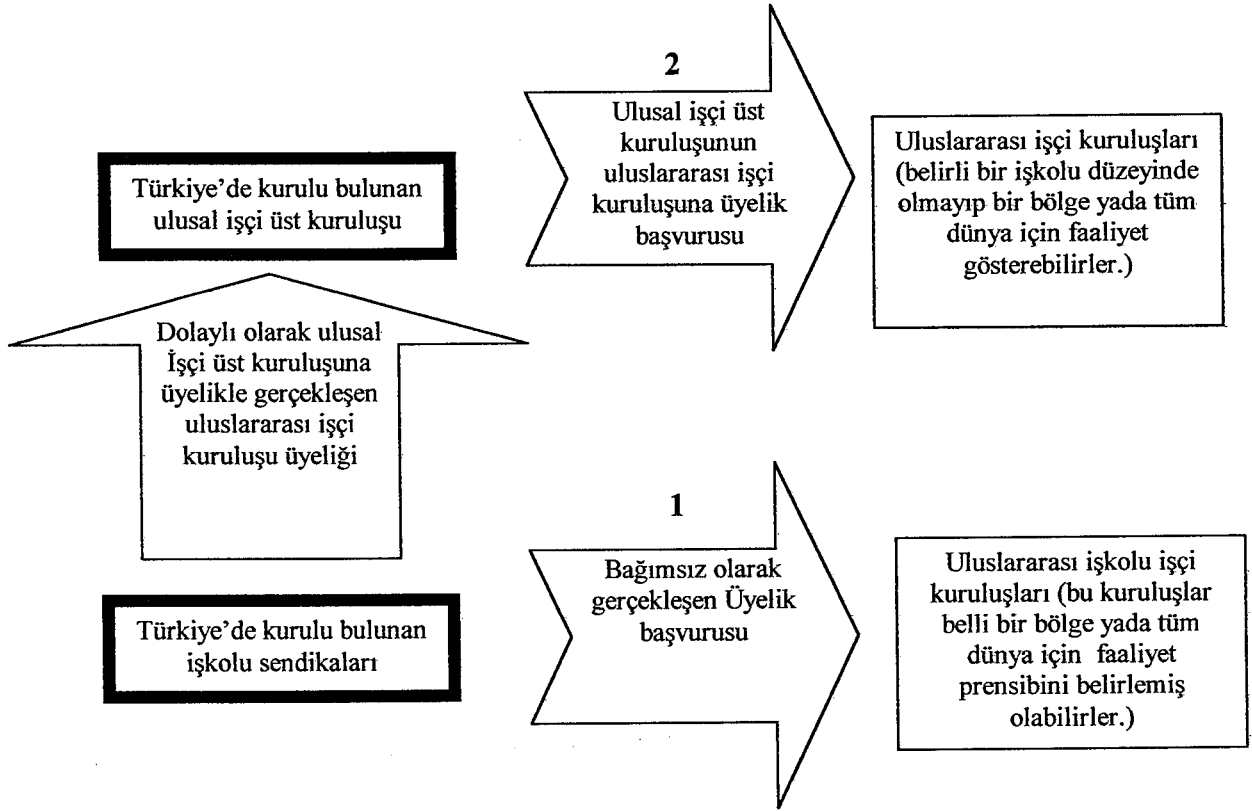
Türkiye'de uluslararası işçi kuruluşlarına üyelik iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan birincisi işkolu düzeyinde kurulu bulunan sendikaların yine işkolu düzeyinde kurulu bulunan uluslararası işkolu sendikalarına üye olarak faaliyetlerini sürdürmeleri, ikincisi ise ulusal işçi üst kuruluşu şeklinde kurulu bulunan Konfederasyonların uluslararası işçi kuruluşlarına üye olmalarıdır.

Sendikal üst kuruluşların ve sendikaların uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliği Şekil 2 üzerinde ifade edilmektedir. Buna göre;

Türkiye'de kurulu bulunan işkolu sendikaları için uluslararası işçi kuruluşu üyeliği 1 Numaralı ok ile gösterilmiştir. Nitekim üye olunan uluslararası işkolu işçi sendikasına fiili olarak üyelik aidatını ilgili ulusal işkolu sendikası vermekte ve bu üyeliğin faydalarından sadece ulusal işkolu sendikası yararlanmaktadır. 2 Numaralı ok ile anlatılmak istenen ise, bir çeşit pasif üyeliktir. Türkiye'de konfederasyonları farklı işkolu düzeyinde kurulu bulunan sendikaların oluşturduğu düşünülürse, oluşturulan bu kuruluşun da uluslararası düzeyde kurulu bulunan ve ulusal işçi üst kuruluşlarını üyeliğe kabul eden kuruluşlara üyeliği gerçekleştiğinde, temsil ettiği işçiler de uluslararası işçi kuruluşunun bir parçası haline gelebilmektedir. Böylece ortaya bir de pasif üyelik durumu çıkmaktadır. Ancak bu noktada vurgulanması gereken üyeliğin faydalarından sadece ulusal işçi üst kuruluşunun faydalandığı ve dolaylı olarak da bünyesinde topladığı işkolu sendikalarının da bu üyelikten istifade edebildiğidir. Nitekim uluslararası işçi kuruluşuna ödenen aidatı ulusal işçi üst kuruluşunun bünyesinde toplamış olduğu işkolu sendikaları finanse etmektedir.

¹⁴⁰ Cevdet İlhan Günay, *Sendikalar Kanunu Şerhi* (Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 1999), s.458.; Kutal, a.g.e. s.14.

Şekil 2: Sendikal Üst Kuruluşların ve Sendikaların Uluslararası İşçi Kuruluşlarına üyelik biçimleri

2.1. Türkiye'de İşçi Sendikalarının Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikleri

Türkiye'de uluslararası işçi kuruluşuna ilk üyelik, Petrol-İş (Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası) tarafından gerçekleştirilmiştir. 1950 yılında kurulan Petrol-iş, kuruluşundan 8 yıl sonra 6-7 Eylül 1958'de yapılan genel kurulunda Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonuna üye olmaya karar vermiştir. Petrol-iş dönemin Kanununa göre Bakanlar Kurulu'ndan örgüte katılma müsaadesi belki alamayacaktı; ancak bu durum, mektuplaşma ile IFPW (International Federation of Petroleum Workers – Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonu) temsilcilerinin İstanbul'a gelerek sendikacılarla ilişkiler kurması önleyemeyecekti. Bununla beraber o tarihte TÜRK-İŞ kurulmuş, zaman zaman yabancı sendikacılar bu örgütle ilişkileri sürdürmek için zaten Türkiye'ye gelmiş ve görevli olarak haftalarca kalmıştır.¹⁴¹ Üyelik kararının alınmasında etkili olan olaylardan en önemlisi Dönemin Petrol-İş Genel Başkanı Ziya

¹⁴¹ Kemal Sülker, *36 Yaşında Genç Bir Sendika 1950 – 1986* (Petrol –İş Olgusu Basım), s.58.

Hepbir 24 – 28 Haziran 1957’de Roma’da toplanan Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonu Kongresine gözlemci olarak davet edilmesi ve bu ziyaretten çok yararlı sonuçlar alarak dönmesi olmuştur. Merkezi A.B.D.’nin Colorado eyaletinin Denver kentinde bulunan IFPW’nin bu ikinci dünya kongresinde 20 ülkenin sendikacılarının bulunması Türkiye’nin aynı işkolu sendikasını temsil için önemli bir temas olanağı olmuştur. Nitekim kongrede Orta ve Uzakdoğu ülkelerinde daha bilgili sendikacı ve idareci yetiştirilmesi için bir büro açılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca yetenekli, dürüst ve güvenilir sendika liderleri yetiştirme kursları açılması uygun görülmüştür. Otomasyonla ileride işsiz kalacak petrol işçilerini şimdiden korumak için haftalık çalışma süresinin 36 saate indirilmesine çaba harcanması uygun görülmüştür. Federasyon petrol işçilerinin yılda 30 gün ücretli izin hakkını kullanmasını ve bu yıllık izin süresinde de bir maaş tutarında fazla ücret almasını savunmaya karar vermiştir. Bu arada petrol işçilerinin konut edinmeleri için uzun süreli krediler sağlanmasının başarılması ve bütün petrol işçilerinin konut edinmesi amacına dönük çalışma yapılması da alınan kararlar arasında yer almıştır. Federasyonun bu dünya kongresinde grev hakkına kavuşmamış ülkeler işçilerinin bu hakkı kullanabilmeleri için girişimlerde bulunması kararlaştırılmıştır. Petrol şirketlerinin ülkelere göre ekonomik ve sosyal politika izlediklerine dikkat çeken federasyon delegeleri bunların da önlenmesi için çaba harcanması kararını vermiştir. Nitekim Türkiye’deki petrol işçileri ile başka ülkelerdeki petrol işçileri arasında ayırım yaratılmıştır. Örneğin; Sokoni Wakum Oil Company, B.P. Limited., Shell Company işyerlerinde çalışan Yunanistan vatandaşı işçiler iki maaş tutarında ikramiye alırken, bu ikramiyelerden Türk Petrol işçileri yararlanamamıştır. Ayrıca bu kongrede elde edilen bilgiler ışığında, Türkiye dışındaki hiçbir ülkede, petrol işçileri 8 saat çalıştıktan sonra yarım saat dahi fazla çalışma yapmadığı hatta işveren onları fazla çalışmaya zorlamadığı görülmüştür. O dönemde Türkiye’de ise 8 saatlik çalışma süresi dışında 3 saat fazla mesai düzeni yürürlüktedir. İşte bu bilgilerin aynı işkolunda kurulu sendikalarca uluslararası bir platformda tartışılması karşılıklı dayanışmanın sağlanması mesleki ahlak ve birlikteliği uluslararası bir güç haline getirmiştir. Türkiye’deki petrol işçilerinin durumunun federasyon bünyesinde öğrenilmesi üyelerde olumlu bir etki yaratmış ve Türkiye’nin, içinde bulunduğu durum ve şartlar göz önünde bulundurularak iyileşme sağlanması için çalışılması sonucuna varılmıştır. Bu noktada unutulmaması gereken, bu kongre

sırasında Petrol-İş'in henüz resmi üyelik için başvuru dahi yapmaması ve federasyonun buna rağmen ilgisinin en üst düzeyde olmasıdır.¹⁴²

Petrol-İş, 1960 yılında bir uluslararası işkolu sendikası olan IFPW'ye (International Federation of Petroleum Workers – Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonu) üye olmuştur. Bu üyelik gerçekleştiğinde ise Türk Makamlarınca TÜRK-İŞ'in ICFTU üyeliğine hala izin verilmemiştir. IFPW, daha sonra adını ICFTU yanlısı diğer işkolu kuruluşları gibi değiştirerek, IFPCW¹⁴³ (International Federation of Petroleum and Chemical Workers – Uluslararası Petrol ve Kimya İşçileri Federasyonu) adını almıştır. 1975 Yılına gelindiğinde ise IFPCW dağılma kararı almış ve kapatılmıştır. Daha sonra Petrol-İş tarafından, ICFTU üyesi olan bir başka uluslararası işkolu sendikası ICEF (International Chemical and Energy Workers Federation Uluslararası Kimya Enerji ve Benzeri İşçiler Federasyonu) ile bağlantı içine girilmiştir. Halen iki milyon üyesi bulunan ICEF'in Türkiye'den başka sendikalarla da ilişkisi bulunmaktadır. Özellikle DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) üyesi Petkim-İş, Tekstil-İş, Lastik-İş ve Gıda-İş bunların başındadır. Sonraki yıllarda ICEF, DİSK üyesi olan bazı işkolu sendikalarının WFTU ile ilişki içerisine girdiğini belirterek bu sendikaları üyelikten ihraç etmiştir. Bu sendikalara örnek olarak DİSK üyesi Keramik-İş gösterilebilir. Daha sonra ICEF kendilerine üye olan diğer Türk işkolu sendikalarına da bir uyarıda bulunarak tüm totaliter rejimlere karşı ve demokrasiden yana olduklarını bildirmiş; eğer, Türk işkolu sendikaları da bu yönde tavırlarını bildirmezlerse ihraç kararlarının yine alınabileceğini vurgulamıştır.

Bu gelişmeler ışığında değerlendirildiğinde Petrol-İş'in Türk Sendikacılığı açısından uluslararası işkolu sendikaları ile çok eskiye dayanan bir ilişkisi bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde ICEF, Petrol-İş'in üyelik talebini kabul etmiş ve uluslararası alanda işkolu düzeyinde örgütlenmiştir. 1996 yılında başlattığı Shell, Mobil ve BP ürünleri tüketmeme kampanyası¹⁴⁴ uluslararası alanda da ICEF sayesinde yankı bulmuş ve desteklenmiştir. ICEF, kampanya dahilinde örgütlü bulunduğu 113 ülkeden

¹⁴² Aynı, s.59-61.

¹⁴³ IFPCW, ICFTU bünyesinde faaliyet göstermiş bir ITS'dir

¹⁴⁴ Adı geçen şirketlerin sendikasızlaştırma politikası yürüttüğü, petrol gibi ülkemizde grev yasağı bulunan bir işkolunu kendi leyhlerinde kullandıkları, sendikalı olan bazı işçilerin sendika üyeliğinden istifaya zorlandıkları iddia edilmiştir.

20 milyon işçiyi kapsayan 400 sendikaya iki kez yazı göndererek kampanyaya destek istemiştir. Neticede yurtdışından da bir çok sendika kampanyaya katılmıştır. Kampanya kısa sürede uluslararası bir hal alınca adı geçen şirketler söylemlerini yumuşatmaya başlamış ve sendikalı işçilerle sendikasız işçilerin ayrılmayacağı garantisini vermek zorunda kalmışlardır. Bu noktada vurgulanması gereken ICEF'in yürüttüğü eşgüdüm faaliyetidir. Bu konuya kısa sürede dikkat çekilmesini sağlayan ICEF olmuştur.¹⁴⁵

Türkiye'de işkolu sendikalarının uluslararası işkolu sendikalarına üye olabildikleri ortaya konulmuştur. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken bir nokta da bir Türk Sendikasının uluslararası bir kuruluş oluşturabilmesidir. Milletlerarası Avrasya Metal İşçileri Federasyonu (MAMİF) Türk Sendikacılık tarihi açısından bir ilki teşkil etmektedir. Bu uluslararası bölgesel nitelikli kuruluş, Türk Metal Sendikası tarafından 13 Şubat 1994 tarihinde kurulmuştur. Kısa sürede Avrasya'nın yirmiye yakın ülkesinden Metal işkolu ile ilgili sendikaları bünyesinde toplamış ve uluslararası işçi hareketinde en önemli işçi kuruluşlarından biri haline gelmiştir. Türk Metal Sendikasının öncülüğünde kurulan MAMİF, diğer uluslararası işçi kuruluşları gibi sosyal hak ve çalışma yaşamından doğan risklere karşı bazı hedefleri gerçekleştirmeyi kendine amaç edinmiştir.¹⁴⁶ Bunlar ise;

- İnsan hakları ve temel hürriyete bağlılığın korunması
- Demokratik ve Hürriyetçi sendikacılığın geliştirilmesi
- Milletlerarası Dayanışma
- Eğitim
- İktisadi ve sosyal hayatın geliştirilmesi
- Çevreye saygılı üretimin sağlanmasıdır.

¹⁴⁵ Petrol – İş, 50.Yılında Petrol –İş 1950 – 2000, (Yayın No:64, Ağustos 2000), s. 27, 111,112, 232 - 238

¹⁴⁶ Kamil Turan, Milletlerarası Sendikal Hareket ve Küreselleşme (Türk Metal Sendikası, Ankara 1999), s.35 – 50.

Tablo 1: Ülkelere Göre MAMİF'in Üye Sendika Sayısı

Sıra No	Ülke Adı	Üye Sendika Sayısı
1	AZERBAYCAN	3
2	ARNAVUTLUK	2
3	BEYAZ RUSYA	5
4	BULGARİSTAN	1
5	ERMENİSTAN	1
6	GÜRCİSTAN	8
7	KAZAKİSTAN	3
8	KIRGIZİSTAN	2
9	K.K.T.C	1
10	MAKEDONYA	1
11	MOLDOVA	12
12	ÖZBEKİSTAN	1
13	PAKİSTAN	1
14	RUSYA FED.	6
15	ROMANYA	1
16	TACİKİSTAN	2
17	TÜRKMENİSTAN	1
18	TÜRKİYE	1
19	UKRAYNA	9

Kaynak: Turan, 1999, a.g.e., s.54.

Bir Türk işkolu sendikası önderliğinde kurulan, uluslararası bölgesel kuruluşun olabilmesi 1947 yılında kabul edilen ilk sendikalar kanunu ve bu Kanunun getirdiği özgürlükçü ortamın ardından Türk sendikalarının uluslararası platforma oldukça ilgiyle yaklaştığını ortaya koymaktadır.

Türkiye 'de kurulan ve bir konfederasyona bağlı diğer işkolu sendikalarının uluslararası işkolu sendikaları üyeliği aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 2: TÜRK-İŞ Bünyesindeki İşkolu Sendikalarının Uluslararası İşçi Kuruluşu Üyelikleri

İşkolu Kodu	Sendikanın Adı	Türkiye'de Üye Olduğu Konfederasyon	Üye Olduğu Uluslararası İşkolu Sendikası
01	Tarım – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tarım, Gıda, Restoran, Turizm, Muskirat İkrım Federasyonu
01	Orman – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu.
02	Türkiye Maden – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
02	Genel Maden – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
03	Petrol – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
04	Tek Gıda – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tarım, Gıda, Restoran, Turizm, Muskirat İkrım Federasyonu
05	Şeker – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tarım, Gıda, Restoran, Turizm, Muskirat İkrım Federasyonu
06	Teksif	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tekstil, Dokuma, Örmė Fed.
07	Deri – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tekstil, Dokuma, Örmė Fed.
08	Ağaç – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ağaç ve İnşaat İşçileri Fed.
09	Selüloz – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
10	Basım – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Grafik Fed.
11	Basısen	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ticaret, Büro ve Banka İşçileri Fed.
11	Bass	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ticaret, Büro ve Banka İşçileri Fed.
12	Çimse – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ağaç ve İnşaat İşçileri Fed. ve Ulusl. Kimya ve Enerji Fed.
12	Kristal – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
13	Türk Metal	TÜRK – İŞ	Uluslararası Metal Federasyonu Uluslararası Avrasya Metal İşçileri Fed.
14	Dok Gemi – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Metal Federasyonu
15	Yol – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ağaç ve İnşaat İşçileri Fed. ve Kamu Hiz. Uluslararası İşkolu Fed.
16	Tes – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu
17	Türk Koop – İş	TÜRK – İŞ	Üyeliği yoktur.
18	Tümtis	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ulaşım İşçileri Fed.
19	Demir Yol – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ulaşım İşçileri Fed.
20	Türkiye Denizciler Sen.	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ulaşım İşçileri Fed.
21	Hava – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ulaşım İşçileri Fed.
22	Liman – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Ulaşım İşçileri Fed.
23	Haber – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası PTT işçileri Fed.

24	Sağlık – İş	TÜRK – İŞ	Kamu Hizmetleri Uluslararası İşkolu Fed.
25	Toleyis	TÜRK – İŞ	Uluslararası Tarım, Gıda, Restoran, Turizm, Muskirat İkrım Federasyonu
26	Türk Harb – İş	TÜRK – İŞ	Kamu Hizmetleri Uluslararası İşkolu Fed.
27	Türkiye Gazeteciler Sen.	TÜRK – İŞ	Uluslararası Gazeteciler Fed.
28	Türkiye Belediye – İş	TÜRK – İŞ	Uluslararası Kimya ve Enerji Federasyonu ve Kamu Hizmetleri Uluslararası İşkolu Fed.

Kaynak: Turan, 1999, a.g.e., s.31.; TÜRK-İŞ Resmi Web Sitesi üzerinden yapılan yazışma

DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) bünyesinde örgütlenen işkolu sendikalarının uluslararası işkolu sendikalarına üyelikleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3: DİSK Bünyesinde Örgütlenen İşkolu Sendikalarının Uluslararası İşkolu Sendikalarına Üyelikleri

İşkolu Kodu	Sendikanın Adı	Türkiye’de üye olduğu Konfederasyon	Üye Olduğu Uluslararası İşkolu Federasyonu
04	Gıda – İş	DİSK	Uluslararası Gıda, Tarım, Müskirat, restaurant, Turizm İkrım v.s. Federasyonu
06	Tekstil	DİSK	Uluslararası Tekstil, Dokuma, Örne, v.s. Federasyonu
25	Oleyis	DİSK	Uluslararası Gıda, Tarım, Müskirat, restaurant, Turizm İkrım v.s. Federasyonu
28	Genel – İş	DİSK	Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu
03	Lastik – İş	DİSK	Kimya, Enerji, Madencilik ve Genel İşçiler federasyonu

Kaynak: Turan, 1999, a.g.e., s.54.

HAK-İŞ bünyesinde örgütlü bulunan işkolu sendikaların uluslararası işkolu sendikalarına üyelikleri, Tablo 4’de belirtilmiştir.

Tablo 4: HAK – İŞ Bünyesinde Örgütlü Bulunan İşkolu Sendikaların Uluslararası İşkolu Sendikalarına Üyelikleri

İşkolu Kodu	Sendikanın Adı	Türkiye’de üye olduğu Konfederasyon	Üye Olduğu Uluslararası İşkolu Federasyonu
04	Özgıda – İş	HAK – İŞ	Uluslararası Gıda Birliği içinde Avrupa Gıda Servis ve Bağlı İşçiler Sendikaları Komitesi
06	Öziplik – İş	HAK – İŞ	Avrupa Sendikalar Federasyonu Tekstil, Giyim ve Deri
13	Özçelik – İş	HAK – İŞ	Uluslararası Metal Federasyonu

Kaynak: Turan, 1999, a.g.e., s.54.

2.2. Türkiye’de İşçi Konfederasyonlarının Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikleri

2.2.1. TÜRK-İŞ

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanının hemen ardından diğer bir deyişle 1923 yılı sonrasında çeşitli işçi ve memur dernekleri faaliyet göstermekteydi. 1938 yılında kabul edilen Cemiyetler Kanunu, sınıf esasına dayalı cemiyet kurmayı yasaklamıştı. Ancak, meslek sendikaları yasak değildi. O tarihlerde fazla güçlü olmayan ve sendikal deneyimi fazla bulunmayan işçi sınıfı, özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında yoğunlaşmıştı ve işçiler buralarda sağlanan nispeten gelişkin maddi koşullara bağlı olarak, sendikal örgütlenme eğilimine girmemişlerdi. Nitekim sendikal örgütlenme bir bakıma rejime karşı çıkmak gibi gösteriliyor ve algılanıyordu. 1946 yılında Cemiyetler Yasası’ndaki sendikalaşma yasağı kaldırıldı. İkinci Dünya Savaşı’nın sıkıntılarını en yoğun biçimde yaşayan işçiler, yeni koşullarda sendikalar oluşturdular. 16 Aralık 1946 tarihinde bu sendikaların bir bölümü kapatıldı. 1947 yılında ise 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkında Kanun kabul edildi. Bu Kanun sendikal faaliyeti dar bir alana hapsediyordu. Borçlar Kanunu uyarınca sendikaların umumi mukavele imzalama yetkileri vardı. Ancak grevin yasak olduğu koşullarda, umumi mukavele yoluyla yeni hak ve özgürlüklerin elde edilmesinde çok büyük zorluklarla karşılaşılıyordu.

1946 yılından itibaren kurulan sendikaların büyük bir bölümü küçük işyeri sendikalarıydı. Bu sendikalar zaman içinde ya birleşerek ulusal düzeyde faaliyet gösteren sendikalara dönüştü ya da federasyonlar veya bölge birlikleri oluşturdu. 1948 yılında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği kuruldu. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, TÜRK-İŞ’in kurulmasına kadar fiilen sendikacılık hareketinin merkezi rolünü üstlendi. TÜRK-İŞ, 1952 yılında bu federasyonlar, bölge birlikleri ve sendikaların bir araya gelmesiyle oluştu.

18 Şubat 1952 tarihinde Eminönü Halkevi’nde Teksif’in (Türkiye Tekstil, Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Sendikası) 1. Genel Kurul’u toplandı. Bu Genel Kurul’a diğer kuruluşların temsilcileri de davet edildi. Recep Kırım’ın Başkanlığındaki Bursa

delegasyonu, divana bir önerge vererek, bir konfederasyon kurulmasını görüşmek amacıyla Bursa'da Nisan ayında bir toplantı yapılmasını önerdi. Önerge kabul edildi. Bir heyet seçildi. 6 Nisan Pazar ve 7 Nisan Pazartesi günleri bir toplantının yapılmasına karar verildi. Toplantı, Bursa Merinos Sanayii İşçileri Sendikası Genel Merkezi'nde yapıldı. Bursa İşçi Sendikaları Birliği de bu binadaydı. TÜRK-İŞ'in kurulması, Bursa'da 6-7 Nisan 1952 günleri Bursa İşçi Sendikaları Birliği ve Bursa Mensucat İşçileri Sendikası'nın önderliğinde gerçekleştirilen bu toplantıda kararlaştırıldı.¹⁴⁷

2.2.1.1. TÜRK – İŞ ve ICFTU İlişkileri

Türkiye'nin NATO üyeliği Ocak 1952 tarihinde gerçekleşmiştir. Bununla beraber NATO coğrafyası içinde kalan ülkelerde WFTU karşıtı diğer bir deyimle Sovyet ideolojisi karşıtı bir akım meydana gelmiştir. NATO'nun kuruluş amacı her ne kadar dünyada barışın sağlanması açısından ülkelerin bir araya gelmesi ve ortak kararların alınmasına vesile olmasıysa da; NATO, Amerika'nın taraf olduğu soğuk savaşın bir parçası olmuştur. Dolayısıyla 1951–1952 yıllarının tanıklık ettiği TÜRK-İŞ'in kuruluş süreci de, NATO coğrafyasında yer alan ülkelerdeki WFTU karşıtı sendika merkezlerinin üyesi olduğu ICFTU'dan ve ABD kökenli örgütlerden gelen etkilere açık kalmıştır. Amerikan İş Federasyonu (AFL)'nun, çeşitli ülkelerde anti – sosyalist çizgide sendikal üst örgütlerin kurulmasını teşvik etmek amacıyla, ICFTU ile işbirliği halinde ya da bağımsız olarak yürütmüş olduğu faaliyetlerde, TÜRK-İŞ'in bu kuruluşu üye olma sürecinde de rastlamak mümkündür. Henüz TÜRK-İŞ kurulmadan önce, İstanbul İşçi Sendikaları Birliğine ICFTU tarafından yapılan ziyaretler Türkiye'de ICFTU güdümlü bir üst örgütün kurulması yönünde ilk baskılardandır. Mart 1951 tarihinde ICFTU yürütme Kurulu üyesi Irwing Brown tarafından yapılan ziyarette konfederasyon konusu gündeme gelmiş ve kurulacak bir konfederasyonun ICFTU'ya üye olması halinde üyelik aidatı ödemek zorunda olmayacağını, üstelik maddi yardım görebileceğini dile getirmiştir. Ancak TÜRK-İŞ bu maddi yardımları almadığını belirtmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁷“TÜRK-İŞ Tarihi” <http://www.turkis.org.tr/tarihce.htm> 31.03.2003

¹⁴⁸ Yüksel Akkaya ve Fatih Güngör, “Düzen ve Kalkınma Arayışları içinde Türkiye’de Sendikacılık ve Milliyetçilik” *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, (Cilt XXIV, Sayı 220, Ocak – Şubat 2000), s.261-265.

TÜRK-İŞ'in 1. Genel Kurul'u, TÜRK-İŞ'in kuruluşundan kısa bir süre sonra, 6-7 Eylül 1952 günleri İzmir'de, kurucu 10 üye ve daha sonra katılan 1 üye kuruluşun delegeleriyle toplanmıştır. Genel Kurul'da yapılan seçimlerde, Genel Başkanlığa İsmail İnan, Genel Sekreterliğine Muammer Özerkan ve Genel Saymanlığa da İsmail Aras seçilmiştir. TÜRK-İŞ'in bu genel kurulunda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na katılma kararı alınmıştır. Ancak, daha sonra izin için başvurulduğunda, "İlgili makamlar" bu kararın eksik olduğunu ileri sürülmüştür.

TÜRK-İŞ'in 2. Genel Kurulu (Olağanüstü Genel Kurul) 8-11 Ağustos 1953 günü İstanbul'da toplanmıştır. Genel Kurulda Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen ve ICFTU temsilcisi R.G.Miller de birer konuşma yapmıştır. Genel kurulda, TÜRK-İŞ'in Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üye olması çoğunluk oyuyla kabul edilmiştir. Ancak üyelik Konfederasyon içinde kabul edilse de devrin hükümeti ve ulusal çıkarların gereği ileri sürülerek bu üyelik 1960 yılına kadar filen yapılamamıştır.

1960 yılından sonra yayılan özgürlük ve demokratikleşme rüzgarları sendikacılık için de esmeye başlamıştır. Nitekim yıllar önce ICFTU üyeliği için başvuran ve bu başvurusu T.C. Hükümeti tarafından geri çevrilen TÜRK-İŞ'in üyelik talebi onaylanmıştır.

1960 – 1980 yılları arasında dünyaya hakim olan soğuk savaş, kaçınılmaz olarak uluslararası sendikacılık hareketini de vurmuştur. TÜRK-İŞ'in üyesi olduğu ICFTU, Amerikan İşçi Birliği (AFL – CIO) tarafından kurulmasına rağmen 1970'li yıllarda AFL – CIO'nun kuruluşundan çekilmesiyle büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Sovyet sendikacılık hareketi, ICFTU'yu ister istemez etkilemiş ve ICFTU bünyesindeki bazı örgütlerin Sovyet Kızıl Sendikaları ile ilişkiye girmesi Amerikan İşçi Birliği'nin kuruluşundan çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak Amerikan İşçi Birliği çok fazla kuruluştan ayrı kalmayacak tekrar üyelik için başvuru yapacaktır. Bu yıllar arasında meydana gelen bir olay TÜRK-İŞ'in ICFTU içerisinde aktif bir politika savaşı verdiğini de ortaya koymaktadır. Bu da Sovyet Rusya'nın Çekoslovakya'yı işgal etmesidir. TÜRK-İŞ, bu işgali ICFTU bünyesinde kınamış, Sovyet Rusya'yı emperyalist bir güç olmakla suçlamıştır. O yıllarda TÜRK-İŞ Başkanı Seyfi DEMİRİSOY'un demeci aynen şöyledir;

“Sovyet Rusya ve yakın Peykleri Çekoslovakya’ya karşı giriştikleri saldırı ile insan hak ve özgürlüklerini bir kez daha çiğnemiş, Birleşmiş Milletler Yasasını ve prensiplerini hiçe saymışlardır. Bu saldırı Sovyetler Birliği’nin emperyalist politikasını tasdiklemiştir. Barış ve özgürlük mücadelesi yapan işçiler olarak bu hukuk dışı hareketi lanetliyoruz” şeklinde açıklama yapmıştır. Böylelikle TÜRK-İŞ, ICFTU bünyesinde bu hukuk dışı olarak kabul ettiği hareketi protesto edilmesi için faaliyette bulunmuş, nitekim ICFTU Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine yaptığı müracaatla Sovyetler Birliğinin bu hukuk dışı eyleminin sona erdirilmesi için her türlü olanağın kullanılmasını istemiştir. Bir taraftan Çekoslovakya olayı yaşanırken, TÜRK-İŞ Vietnam savaşını da kınamış, üyesi olduğu ICFTU’nun sloganı olan “Ekmek – Barış – Özgürlük” kelimelerini kendi sloganı haline dönüştürmüştür.¹⁴⁹

12 Eylül 1980 tarihinden sonra DİSK, kapandığı için kapanmayan tek konfederasyon TÜRK-İŞ olmuştur. Üyesi olduğu ICFTU, TÜRK-İŞ nezdinde işçilerin hür ve demokratik dayanışma kuruluşları olan sendikaların kapanmasını kınasa da TÜRK-İŞ bu dönemde devrin askeri hükümetine karşı daha çok pragmatist bir politika izlemiştir. Bu dönem içerisinde TÜRK-İŞ ve ICFTU karşılıklı restleşmiş; neticede TÜRK-İŞ’in üyeliği askıya alınma noktasına kadar gelmiştir. TÜRK-İŞ ise ICFTU’nun aldığı bu kararın hür ve demokratik sendikacılık ilkelerine uymadığını savunarak protesto etmiştir. ICFTU’nun başkanı Türkiye ile ilgili açıklamasında “ bazı sendikaların çalışmaları 12 Eylül sonrasında durdurulmuştur. Bunun sakıncalar doğuracağı kanısındayım.” demiş ve 12 Eylül hükümetini bu tavrından dolayı kınamıştır. TÜRK-İŞ ise kınamak yerine bu hükümet içerisine bünyesinden bir de bakan vererek devrin hükümeti ile ilişkilerinin ne derece ileri olduğunu göstermiştir. Bir bakıma TÜRK-İŞ kapatılmamak için bu yönde bir yaklaşımda bulunduğunu belirtebiliriz. Hiç kuşkusuz DİSK’in başına gelenler her an TÜRK-İŞ’in de başına gelebilirdi.

Her şeye rağmen 1980’ler de TÜRK-İŞ’in ICFTU ile arasındaki üyelik ilişkileri devam etmiştir. Üyeliğin bu dönemde TÜRK-İŞ’e sağladığı faydalar, ortak seminerler düzenlenmesi ve dünya çalışma yaşamında olan yeniliklerin Türk işçisine de

¹⁴⁹ TÜRK-İŞ, 8.Genel Kurul Raporu (Erzurum 11 Mayıs 1970), (Yayın No:67, Ankara, 1970), s.74.

duyurulması olarak özetlenebilir. Örneğin, 14 – 18 Nisan 1980 tarihinde Ankara’da yapılan ICFTU ortak seminerinde genç işçilerin sorunları ele alınmış ve onlara yönelik sosyal politikalar üretilmesi için çaba sarf edilmiştir. 1980 darbesinin hemen bu tarihten beş ay sonra yapılması ise ilginç bir anekdottur. ICFTU’nun TÜRK-İŞ için rolü bu dönemde daha çok akıl danışabileceği bir bilge kişilik gibi düşünülebilir. Nitekim bu ortak seminerlerin notları daha sonra TÜRK-İŞ’in düzenlediği ve kendisine üye olan sendikaların katılımın sağlandığı platformlarda işçilere anlatılmış ve Türk işçisi değişen çalışma koşullarından haberdar edilmeye çalışılmıştır.¹⁵⁰

1980 döneminde ICFTU ile iplerin gerilmesinin ardından ICFTU icra kurulunda TÜRK-İŞ üyeliğinin askıya alınmasını önlemeyi başarmıştır. Nitekim askeri hükümette Bakan olarak çalışan aynı zamanda da TÜRK-İŞ’te genel sekreter görevini yürüten Bakanına genel sekreterlikten ayrılması sağlanınca ICFTU bir nebze olsun durumu kabullenmiştir. Ancak şu unutulmamalıdır ki TÜRK-İŞ’in 1980’li yıllarda askeri bir hükümete karşı ve sendikaları kapatan bir rejime karşı neden böyle bir pragmatist tutum içinde olduğu hiçbir zaman ICFTU ve diğer uluslararası işçi kuruluşları tarafından anlaşılammıştır. Bununla birlikte aynı yıllarda ICFTU yönetim kuruluna bir üye de TÜRK-İŞ içerisinde seçilmiştir. Böylece TÜRK-İŞ, ICFTU içerisinde ağırlığını daha da arttırarak alacak kararlarda daha çok söz sahibi olmaya başlamıştır. Nitekim TÜRK-İŞ, Kıbrıs konusunun ve bu adada yaşayan iki halkın olduğunu, bu halkların arasındaki sorunların ancak karşılıklı mutabakatlarla düzelebileceğini ICFTU üyelerinin çoğunluğuna kabul ettirmiştir.¹⁵¹

1980 yılından sonra, DİSK’in askeri hükümet tarafından kapatılması nedeniyle ICFTU kendi üyesi olmadığı halde bu olayı kınamış ve DİSK’in davalarına temsilci gönderip bu davayı önemsediklerini göstermiştir. Aynı anda TÜRK-İŞ’ten bu olaya sahip çıkmasını istemiştir. TÜRK-İŞ ise DİSK’in 1980 öncesinde meydana gelen terör olaylarına destek verdiğini öne sürüp destek verilmeyeceğini belirten bir tavır takınmıştır.

¹⁵⁰ TÜRK-İŞ, 12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu (24-28 Mayıs 1982), (Yayın No:139, Ankara, 1982), s.344-350.

¹⁵¹ Aynı, s.484.

TÜRK-İŞ'in ICFTU ile ilişkileri 1987 yılından sonra çok daha ileri boyutlara varmıştır. Özellikle TÜRK-İŞ, 1982 Anayasasında aradığını bulamamıştır. Öte yandan 1982 Anayasaya bağlı olarak düzenlenen İş Kanunu ve Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme ve Grev ve Lokavt Kanunlarının 1960'larda ki kanunları aratması, TÜRK-İŞ'in hükümetle olan ilişkisini gözden geçirmesine sebep olmuş ve bu tarihten sonra TÜRK-İŞ söylemlerini sertleştirerek daha mücadeleci bir konfederasyon haline gelmiştir. Bu dönemde ICFTU bünyesine sık sık başvurularak Türkiye'de oluşan çalışma normları protesto edilmiştir. 1980'li yıllarda ICFTU çeşitli heyetler göndererek Türkiye'de meydana gelen değişiklikleri yerinde inceleyerek bunu ILO bünyesinde de gündeme getirmiş; 1990'lı yıllarda ise, TÜRK-İŞ'in de koordinasyonunu sağlayarak ILO bünyesinde Türkiye'deki ağır çalışma koşulları protesto edilmiştir.

Sonuç olarak TÜRK-İŞ'in uluslararası alanda en kuvvetli ilişkisi ICFTU ile olmuştur. ICFTU'nun Asya Bölgesel Kuruluşu APRO'ya da üye olan TÜRK-İŞ daha sonra yine ICFTU ile ilişkileri son derece kuvvetli olan ETUC'a da üye olmuştur. Böylelikle TÜRK-İŞ ve ICFTU ilişkileri oldukça güçlenmiştir. Ancak TÜRK-İŞ'in darbe zamanında takındığı tavır, uluslararası alanda daima anılmış ve totaliter rejimlere karşı olan ICFTU tarafından TÜRK-İŞ'e bu konuda çekinceli yaklaşılmamasına sebep olmuştur.

TÜRK-İŞ, kendisine üye olan 28 işkolunda kurulu sendikaların örgütlediği işçi sayısına göre ICFTU'ya üyelik aidatı ödemektedir. Bu sayı ne kadar fazla olursa üyelik aidatının miktarı o ölçüde artmaktadır. Bu bakımdan üye işçi sayısının ne derece doğru bildirildiği tartışma konusu olabilmektedir. TÜRK-İŞ'in ICFTU'ya bildirdiği işçi sayısı yaklaşık olarak 800.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. TÜRK-İŞ üyelik aidatını yıllık olarak ödemektedir. ICFTU'ya bağlı olan ITS'ler ve bunlara ülkemizden üye olan işkolu sendikaları ise üyelik aidatlarını İngiltere'de yayımlanan WERNER, İşgücü Maliyet Kıyaslamaları Dergisinde belirlenen ve her bir işkolu için ortalama saat ücretlerine bağlı olarak ödenmektedir. Örneğin; tekstil işkolu için bir işçinin ortalama saat ücretinin %10,5'i her bir işçi için ödenecek yıllık aidat olmaktadır.¹⁵²

¹⁵² TÜRK-İŞ'e bağlı TEKSİF sendikası Hukuk Danışmanı Av. Sevim ÖZSOY ile yapılan görüşme

2.2.1.2. TÜRK-İŞ – WFTU ilişkileri

TÜRK-İŞ'in ideolojik görüşleri ile WFTU'nun ideolojik görüşleri arasında bir paralellik bulunmadığı için TÜRK-İŞ bu uluslararası işçi kuruluşu ile yakın ilişki içerisine girmemiştir. Ancak WFTU'nun kongrelerine TÜRK-İŞ'e üye olan bazı sendikaların katıldığı gözlemlenmiştir. Bu sendikalar; Eğitim – İş, Kristal – İş, Petrol – İş'tir. Hatta bu sendikalar TÜRK-İŞ'ten talepte bulunarak konfederasyondan kongrelere katılmak için izin istemiş, TÜRK-İŞ'de herhangi bir kongreye katılıp katılmamaları konusunda özgür olduklarını bildirmiş, ancak konfederasyon olarak WFTU kongrelerine katılmama kararları olduğunu vurgulamıştır. TÜRK-İŞ'in WFTU ile temasa geçmekten kaçınması Sovyetler Birliği'nin izlediği politikayı protesto etmesinden ve WFTU içerisinde de bu ülkeye ait sendikaların önemli rol oynamasından kaynaklanmaktadır.¹⁵³

2.2.1.3. TÜRK-İŞ - WCL İlişkileri

TÜRK-İŞ'in WCL ile ilişkileri ise hemen hemen yok denecek kadar azdır. TÜRK-İŞ'le WCL'nin tek ilişkisi 1980 darbesinden sonra Ocak 1981 tarihinde WCL'nin yayımladığı "1980 Askeri Darbesinden önce ve sonra Türkiye'de Sendikal Durum" başlıklı raporda ortaya çıkmaktadır. Bu rapor ile zaten olmayan TÜRK – İŞ ve WCL ilişkileri hemen hemen kopmuştur. Nitekim bu rapora TÜRK-İŞ'in cevabı çok sert olmuştur. TÜRK-İŞ, bu rapora yanıtı ile WCL'yi, son üç yıldır Türkiye aleyhine ve DİSK lehine olan propagandasını her vesile ile yoğunlaştırmaya çalışan bir kurum olarak nitelendirmiştir.

TÜRK-İŞ yayımladığı cevap düzeyindeki raporunda aynen şunları dile getirmektedir. " Her şeyden önce WCL'nin geçmişini, bugünkü duruma gelişini ve son yıllarda Türkiye aleyhindeki çalışmalarını göz önüne almak gerekir. 1947 yılında tüm dünyadaki işçilerin WFTU adı altında birleşmeleri sırasında ortaya konan ilkeler arasında dil, din, cinsiyet, ırk ve çalıştığı iş, göz önüne alınmaksızın birleşecekleri öne sürülmüştü. Bu konuya en çok karşı çıkanlar Katolik kiliselerinin etkin olduğu işçi

¹⁵³ Ünal, a.g.e., s.227.

kuruluşları olmuş ve bu kuruluşlar kendi aralarında 1951 yılında IFCTU adında uluslararası bir konfederasyon oluşturmuşlardır. Ancak WFTU kısa sürede komünist ülkelerin ve bu ülkelerdeki sendikal kuruluşların etkisi altına girdiğinden 1949 yılında hür ve demokratik ülkelerin sendikaları bu konfederasyondan çekilerek bugün konfederasyonumuzun da üye bulunduğu ICFTU'yu oluşturmuşlardır.” TÜRK-İŞ, bu söylemlerin ardından WCL'nin kongrelerine katılmayacağını açıklamış ayrıca WCL'nin Türkiye'ye delegasyon gönderip inceleme yapma talebini reddetmiştir.¹⁵⁴ Bu sözlerden TÜRK-İŞ'in nasıl bir uluslararası işçi hareketi politikası izlediği tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmaktadır.

2.2.1.4. TÜRK-İŞ – ETUC İlişkileri

TÜRK-İŞ'in ETUC'a ne zaman üye olduğu yerine, niye üye olduğunun sorgulanması konumuz açısından oldukça önem arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından bu yana ortaya koyduğu belirli ilkeler vardır. Bu da Batının medeniyet standartlarına ulaşmak ve batılı bir ülke olmaktır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından bunun anahtarının Avrupa Birliğine üye olmaktan geçtiği saptanmış ve bu oluşuma üye olmak Türkiye Cumhuriyeti'nin var oluşundan bu yana ana politikası olmuş ve gelmiş geçmiş tüm hükümetlerin programlarında bu politika değişmez bir parça olmuştur. İşte ETUC'a üyelik TÜRK-İŞ açısından bu bakımdan oldukça önemlidir. ETUC Avrupa'nın sendikalar birliği olması yanı sıra, ayrıca ICFTU ile ilişkileri oldukça kuvvetli bir kuruluştur. ETUC'a üye olmak Avrupa Birliği'ne giriş aşamasında Türkiye Cumhuriyeti için bir entegrasyonun toplumsal ve endüstri ilişkileri boyutunu temsil etmektedir.

TÜRK-İŞ, ETUC için üyelik başvurusunu ETUC'un kuruluş tarihi olan 1974 yılından 1990'lı yıllara kadar ertelemiştir. Bunun sebebi de bu yıllar içerisinde DİSK'in ETUC ile sıcak temas halinde bulunması olarak gösterilebilir. Nitekim TÜRK-İŞ'in 1980'li yıllarda DİSK ile aynı platformda olunmaması kararı halen yürürlükte ve durum da TÜRK-İŞ'in davranışlarını oldukça etkilemektedir. Sonuçta DİSK, 1985 yılında

¹⁵⁴ TÜRK-İŞ, 12. Genel Kurula sunulan Çalışma Raporu (24-28 Mayıs 1982), (Yayın No:139, Ankara, 1982), s.484.

resmen ETUC üyesi olurken TÜRK-İŞ, hem ICFTU içinden gelen baskılar yüzünden hem de desteklediği hükümetin oldukça sert bir Sendikalar Kanunu çıkarması sebebi ile tüm söylemlerini yumuşatarak 1987 yılında ETUC'a üyelik başvurusunda bulunmuş ve aynı yıl üyeliğe kabul edilmiştir. ETUC, Türkiye ile ilgili olarak oldukça net bir tavır sergileyerek insan hakları ve çalışma koşullarını protesto etmiş ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinin sendika hak ve özgürlüklerinin tam olarak tanınmasından geçtiğini ileri sürmüştür.¹⁵⁵

1994 yılında ETUC, DİSK ve TÜRK-İŞ bir araya gelerek Avrupa Birliğine entegrasyon aşamasında Türkiye konulu bir konferans düzenlemişler ve bu konferans ile durumu değerlendirmeye çalışmışlardır. Konferansın önemi Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı düzeyinde bu konferansta temsil edilmesi ve ETUC'a üyeliğin ne derece önemli olduğunda yatmaktadır. ETUC, bu konferansta Türkiye'nin bazı eksikliklerine rağmen (örneğin sendikal hakların tam olarak tanınmaması Kamu kesimi sendikacılığı ve grev hakları devam eden terör olayları ve insan hakları durumu gibi) Avrupa Birliği üyesi olması gerektiğini savunmuş ve bunu destekleyeceğini dile getirmiştir.¹⁵⁶

ETUC, sık sık Türkiye'ye yapılan ziyaretler ile Avrupa Birliği ve Türkiye'nin uyumunu incelemiş 1998 yılında yapılan ziyarette Türkiye'nin AB için ifade ettiği büyük önemini vurgulamış ve o dönemde Luxemburg zirvesinden çıkan olumsuz kararın bu ilişkinin gelişmesine engel olmaması gerektiğini vurgulamıştır. TÜRK-İŞ Genel Başkanı, Gümrük Birliği'nden arzulanan sonucun alınmadığını ve AB'nin üstüne düşünen sorumlulukları yerine getirmediğini anımsatırken "Türkiye, AB istediği için değil, halkımız buna layık olduğu için demokratikleşmektedir ve daha da demokratikleşecektir demmiştir.¹⁵⁷

ETUC ile ilişkilerin, düzenlenen ortak seminerler ve Türkiye'de yaşanan olayların Avrupa düzeyinde çeşitli dillerde yayımlanmasından öte, diğer bir siyasi yanı

¹⁵⁵ Ünal, a.g.e., s.229.

¹⁵⁶ ETUC – TÜRK-İŞ – DİSK, **Avrupa Birliği – Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü İstanbul Konferansı (25–27 Nisan 1994)**, (Şefik Matbaası Ankara, 1994), s.5-20.

¹⁵⁷ TÜRK-İŞ, **Onsekizinci Genel Kurul Çalışma Raporu 1995–1999**, 01–05 Aralık 1999, (Ankara, 1999), s.262.

da Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve İtalyan sendikaların buna karşın Türkiye aleyhinde ETUC'a başvurarak lobicilik faaliyetlerine girişmesidir. Yunan sendika delegeleri ile TÜRK-İŞ'in yaptığı müzakereler ise bu dönemde sonucunu vermiş ve Yunan sendikaları İtalyanların Türkiye aleyhine yürüttüğü bu propaganda çalışmalarına katılmama kararı almışlardır. Sonuç olarak ETUC'a üye olan diğer Türk Konfederasyonlarının birleşimi sayesinde TÜRK-İŞ, DİSK, HAK – İŞ, KESK, İtalyan sendikalarıyla görüşmüşler ve Abdullah Öcalan davasında ETUC bünyesinde propaganda yapmamaları için mutabakat sağlamışlardır. Ancak İtalyanlar bu mutabakata çok uzun süre bağlı kalmamışlar ve söylemlerini dile getirmekten kaçınmamışlardır.¹⁵⁸

2.2.1.5. TÜRK-İŞ – OECD/TUAC İlişkileri

1964 yılından beri üyesi olduğu TUAC, Sendikalar Danışma Komitesi ile TÜRK-İŞ'in ilişkileri oldukça yakın devam etmektedir. Kuruluş tarafından 1980 darbesi ile aynen ICFTU'nun yaptığı gibi TÜRK-İŞ'in üyeliği bir müddet askıya alınmış olsa da bu fazla uzun sürmemiş ve tekrar üyeliği canlandırılmıştır. TUAC genel sekreteri darbenin yaşandığı yıllarda sık sık Türkiye'yi ziyaret ederek mahkum edilen sendikacılar hakkında bilgi almış ve bu bilgileri dünyaya duyurmuştur. TÜRK-İŞ'in askıya alınan hakları kaldırıldıktan sonra ikili ilişkiler eski hızıyla sürdürülmeye çalışılmış ortak eğitim seminerleri düzenlenmiştir.¹⁵⁹ TÜRK-İŞ'in üyesi olduğu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü nezdindeki Sendikalar Danışma Komitesi, OECD Bakanlar Konseyi, diğer organlarıyla ve sendikalar arasında irtibat ve danışma görevi yapmaktadır. TÜRK-İŞ son yıllarda yayılan ekonomik durgunluk ve bundan doğan işsizliği önlemek ve dünya ticaret sisteminin daha adil bir şekilde oluşturulması için, OECD/TUAC'ın faaliyet ve toplantılarına sürekli bir şekilde katılmıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Aynı, s.542.

¹⁵⁹ TÜRK-İŞ, *Onüçüncü Çalışma Raporu*, 21-25 Aralık 1983, (Ankara, 1983), s.128.

¹⁶⁰ TÜRK – İŞ, *Onyedinci Çalışma Raporu 1993-1995*, 10 Aralık 1995, (Ankara, 1995), s.565.

2.2.2. DİSK

TÜRK-İŞ'in içinden kopan DİSK, bir bakıma TÜRK-İŞ'in izlediği politikalara tepki olarak doğmuştur. DİSK, 13 Şubat 1967 tarihinde kurulmuş, 1970 – 80 yılları arasında adından oldukça söz edilmiştir. Kimi şahıslar ya da kurumlar, Türkiye'nin yaşadığı 1980 ihtilalinde DİSK'in de payı var olduğu yönünde iddialarda bulunmuşlar, teröre destek verdiğini iddia etmişlerdir. Her ne kadar bunlar iddia düzeyinde kalsa da Türkiye bu yıllarda çok önemli insanlarını kaybetmiştir. Bunlardan biri de DİSK'in kurucusu sayılan Kemal TÜRKLER'dir. DİSK, o dönemde TÜRK-İŞ'in izlediği politikanın partiler ve hükümet üstü olmadığını savunmuş ve işçi sınıfının kendi partisini kendi kurabileceği iddiasıyla ortaya çıkmış ve Uluslararası alanda oldukça hareketli bir yol izlemiştir. 1980'de darbe sonucu kapatıldığı için özellikle bu yıllar içinde pek çok uluslararası işçi kuruluşunun, üyesi olmasa da, desteğini almıştır.¹⁶¹

2.2.2.1. DİSK – ICFTU İlişkileri

DİSK kuruluşundan 1992 yılına kadar ICFTU'ya resmi üyelik başvurusu yapmamıştır. Ancak DİSK'in kapalı kaldığı yıllarda ICFTU maddi ve manevi anlamda DİSK tarafına göz ardı edilemeyecek yardımlarda bulunmuş ve uluslararası işçi kuruluşlarının baskısını her zaman DİSK'in kapatılması ile ilgili davada hissettirmiştir. 1992 yılına kadar DİSK ve ICFTU sadece 1977 yılında bir seminerde bir araya gelmişlerdir. Bu tür seminerlerde ise her ülkenin uluslararası işçi kuruluşları bir araya gelmektedir. Seminerin konusu Güney Afrika'da ırk ayrımına karşı eylem birliği oluşturmaktır.¹⁶²

ICFTU, DİSK kapalı kaldığı yıllarda Türkiye'ye heyetler göndererek incelemelerde bulunmuş; TÜRK-İŞ'e karşı tavır alarak DİSK'in kapatılmasını kınamamasını, üyeliğini askıya alarak göstermiştir.

¹⁶¹ "30 Yıl, 1967-1980 İşçi Sınıfının Uyanışı" <http://www.disk.org.tr/hakkinda.asp?cat=tarih&page=2> 08 Nisan 2003

¹⁶² Fehmi Işıklar, *DİSK Davasında Savunma* (Güz Yayınları, İstanbul 1986), s.305-310.

DİSK ve ICFTU'nun o yıllarda bu denli dayanışma içerisine girmesi günün koşullarında sorgulanmalıdır. DİSK, ICFTU üyeliğini isteseydi kuruluşundan 1980 yılına kadar üyelik başvurusunda bulunabilirdi. Ancak DİSK'in 1980 yılına kadar başvuru yapmaması hem TÜRK-İŞ'le aynı platformda bir araya gelmek istemeyişinden hem de ICFTU'nun politikalarını benimsememiş olmasından kaynaklanmaktadır. 1992 yılında yapılan resmi üyelik başvurusu ise hem TÜRK-İŞ'in izlediği politikayı bir anda değiştirmiş olmasında hem de ICFTU'nun DİSK'e kapalı olduğu yıllarda yapmış olduğu yardımların karşılığı olarak algılanmalıdır. Nitekim ICFTU, 23 Aralık 1986 tarihinde Askeri Mahkemenin almış olduğu kararı sert bir şekilde protesto etmiş, bu konuda ILO Sendika Özgürlükler Komitesi'ne şikayetler götürmüştür.¹⁶³

Günümüzde DİSK, ICFTU içerisinde daha etkin olmak için karar almış ve ICFTU üyeliğini geliştirmek ve daha fazla söz sahibi olabilmek amacıyla çalışmalarını arttırmıştır. Ancak ETUC içerisinde etkin olmak DİSK açısından daha fazla önem arz etmektedir. Bu durumu ise DİSK'in II.Genel Kurulunda dile getirilen şu sözlerinden anlayabiliriz; “Konfederasyonumuzun tarihi, bu yoldaki mücadelede buradan elde edilecek desteklerin gözardı edilemeyeceğini göstermektedir. Bu nedenle özellikle ETUC çalışmalarına katılmak ve kararların oluşumunda etkin olmak gerekir”¹⁶⁴

2.2.2.2. DİSK – WFTU İlişkileri

TÜRK-İŞ'e nazaran daha sol eğilimli bir politika izleyen DİSK, WFTU ile işçi sınıfının bağımsızlık ve özgürlük yolunda izlemesi gereken fikirler bakımından uyduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak DİSK ve WFTU arasındaki ilişki resmiyete dökülmemiş yani üyelik başvurusu gerçekleştirilmemiştir.

DİSK Genel Başkanı Fehmi Işıklar, WFTU ile dayanışma amacıyla ilişkiler kurduklarını, herhangi bir üyelik başvurusunda bulunmadıklarını belirtmiştir. Ancak DİSK'le birlikte DİSK'e bağlı sendikalar WFTU ile ilişki içerisine girdikleri T.C Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca iddia edilmiş, DİSK'e bağlı Maden – İş,

¹⁶³ Ünal, a.g.e., s.230.

¹⁶⁴ DİSK, 11. Genel Kurul Kararları, (Disk Yayınları, Yayın No: 30, İstanbul, Temmuz 2000), s 45.

Dev Maden Sen, Aster – İş, Keramik – İş, Basın – İş, Yeni Haber – İş, Hür Cam – İş sendikalarının WFTU’ya bağlı İşkolu federasyonları olan TUI’ler ile resmen üyelik içinde oldukları kanıtlanmıştır. Gerçekten DİSK hakkında açılan dava sırasında Doğu Berlin’den Belediye Çalışanları Sendikasının “Disk’in kapatılması için açılan davadan dolayı üzüntü duyduklarını ve DİSK’e yapılan bu baskıların geri alınması” yolundaki telgrafi Askeri Mahkeme tarafından komünist sendikalarla işbirliği yapıldığının delili olarak kabul edilmiştir.¹⁶⁵

2.2.2.3. DİSK – ETUC İlişkileri

DİSK’in ETUC ile ilişkileri 1970’li yıllara dayanmaktadır. ETUC’a ilk başvurusunu 1974 yılında yapan DİSK, üyeliğe kabul edilmemiş gerekçe olarak ETUC, Avrupa bölgesi için kurulu bulunduğunu bildirmiş ve Asya’dan üye almadığını iletmiştir. Bu dönemde DİSK yöneticileri Türkiye’nin Asya ülkesi olmadığını topraklarının önemli bir kısmının Avrupa’da olduğunu hatta DİSK genel Merkezinin de Avrupa toprakları içinde olduğundan üyeliğe kabul edilmesi gerektiğini bildirmiştir. ETUC’un DİSK’i üyeliğe kabul etmemesinde WFTU ile kurduğu ilişkiler de önemli rol oynamıştır.

1980 yılında ise DİSK’in kapatılması ile birlikte ETUC sık sık Türkiye’ye heyet göndererek DİSK’in kapatılması ile ilgili davayı yakından takip etmiştir. Bu durum ETUC’un DİSK’e olan yaklaşımını kökten etkilemiş ve aralarındaki ilişki oldukça ilerlemiştir. ETUC bu kapatılmayı her türlü platformda kınamıştır. ETUC’un konuya bu kadar tepki göstermesinin sebeplerinden biri de ETUC’a yapılan üyelik başvurusunun dahi iddianame içerisinde yer alarak suç sayılmasıdır. ETUC, DİSK kapalıyken maddi ve manevi tüm yardımları yapmıştır. DİSK yetkililerinin bildirdiğine göre ETUC’dan, ICFTU’nun yardımlarından çok daha fazla boyutlarda yardım alındığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Ünal, a.g.e., s.232.

¹⁶⁶ Aynı, s.234.

DİSK, 1995 yılında ETUC'a resmen üye olmuştur. DİSK'in kapatılma kararının kaldırılmasında ICFTU, ETUC ve diğer uluslararası işçi kuruluşlarının önemli etkileri olmuştur.

Bu yıllardan sonra ETUC ile ilişkiler Avrupa Birliği çerçevesinde devam etmiştir. Özellikle Türkiye'nin AB'ye girme çabaları ETUC tarafından da sendikal demokrasi için denetim altına alınmıştır. Dikkati çeken nokta, 1980'li yıllarda ETUC, Türkiye'nin kesinlikle AB'ye alınmayacağını bildirirken son yıllarda söylemlerini değiştirip Türkiye'yi resmi bir üye gibi gördüğünü belirtmesidir. Bu nokta da DİSK'in ve ETUC üyesi diğer konfederasyonların bir süredir yoğun bir şekilde yürüttüğü çalışmalar sonuç vermiştir. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi'nin de katıldığı ETUC Yönetim Kurulu Avrupa Birliği genişleme sürecine ilişkin bir dizi karar almıştır. DİSK'in yoğun çabaları ve Avrupalı konfederasyon liderleriyle yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye'ye destek verilmesi konusu ETUC gündemine taşınarak anlamlı bir karar metninin çıkması sağlanmıştır. 60 milyon emekçiyi temsil eden Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Yönetim Kurulu tarafından oy birliğiyle alınan ve 12 Aralık 2002 tarihinde toplanan Avrupa Birliği Kopenhag zirvesinde alınan kararların Türkiye'ye ilişkin bölümünde şu görüşlere yer verilmiştir¹⁶⁷;

“ETUC için Türkiye, üyeliğe meşru bir aday olarak durmaktadır. Son zamanlarda yaptığı reformlar, 1993 yılında Kopenhag'da tüm aday ülkeler için saptanan ekonomik ve politik kriterlere olumlu cevap vermektedir.

ETUC bu ilerlemeleri, memnuniyetle selamlar ve bunların sendikal haklar konusu ile de tamamlanarak ciddiyetle uygulanmasını talep eder.

Reform sürecinin tamamlanmasını desteklemek ve Türkiye'ye üyelik görüşmelerinin açılışı için 12 Aralık 2002 tarihindeki Kopenhag zirvesinde takvim verilmelidir.

¹⁶⁷ <http://www.disk.org.tr/haberler.asp?id=26> 09.04.2003

ETUC kendi açısından Türk üyelerinin demokratik reformlar ve sosyal gelişme için verdikleri mücadeleyi desteklemeye devam edecektir.”

2.2.2.4. DİSK – WCL İlişkileri

DİSK'in bu işçi kuruluşu ile ilişkilerini ortaya koyacak önemli belgeler bulunmamakla birlikte sadece kapatılma döneminde kamuoyu oluşturmak için DİSK'e destek verdiği bilinmektedir. Resmi olarak DİSK'in bu kuruluşa üyeliği bulunmamaktadır.

2.2.3. HAK-İŞ

HAK-İŞ, 22 Ekim 1976 tarihinde kurulmuş ve sendikacılık ideolojisi bakımından “ülke gerçeklerini göz önünde bulundurarak çalışanların haklarını korumayı, duygularına tercüman olmayı, milli ve manevi değerlere saygıyı, Hak'ka bağlılığı, işçi – işveren arasında iş ahengi ve iş barışını sağlamayı çatışmasız bir şekilde çözmeyi amaçlayan” bir konfederasyondur. HAK-İŞ “emek” kavramının kutsallığını sınıf bilincinde değil, İslami terminolojide alın teri ve hak kavramlarında aramaktadır.¹⁶⁸

HAK-İŞ'in uluslararası işçi kuruluşlarıyla ilişkileri oldukça yenidir. Kurulduğu yıldan 1995 yılına kadar konfederasyonun bu konuda çalışması pek olmamıştır. Günümüzde altı işkolunda temsil gücüne sahip bir konfederasyon olması sebebiyle daha çok Türkiye içerisinde örgütlenmesini tamamlamaya ve güçlendirmeye çalışan bir konfederasyon olmuştur.

¹⁶⁸ Banu Uçkan, *Türkiye'de Sendikalar arası Rekabet* (Selüloz-İş Sendikası, Eğitim Yayınları No:13, İstanbul, Nisan 2002), s.110.

2.2.3.1. HAK-İŞ'in Uluslararası İşçi Kuruluşları ile İlişkileri

HAK-İŞ, ICFTU üyeliği için 1993 yılında çalışma başlatmış ancak üyeliği beş yıllık bir zaman sonrasında alabilmiştir.

HAK-İŞ, hem uluslararası anlamda gücünü arttırabilmek hem de Türkiye içerisinde bir baskı unsuru oluşturabilmek amacıyla ICFTU ve ETUC için üyelik çalışmalarına başladığında TÜRK-İŞ ve DİSK zaten bu kuruluşlarda asil üye olarak bulunmaktaydı. HAK-İŞ'in uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliği bir bakıma HAK-İŞ'in içinde bulunan ve HAK-İŞ'in Kamuoyuna yansıyan görünümünden rahatsız olan çevrelerin tatmin edilmesi açısından da önemli sayılabilir. ICFTU'ya yapılan üyelik başvurusu, Türkiye'den TÜRK-İŞ'in itirazına takılan HAK – İŞ, beş yıl sürecek bir sürece adım atmış oldu. Gerçekte ICFTU ve ETUC'a yapılan başvurularda TÜRK-İŞ, itiraz hakkını kullanarak ortaya HAK-İŞ'in “demokratik, laik” bir işçi kuruluşu olmadığı iddiasını attı. Bu iddia o dönemlerde ek gelirleri azalan ICFTU ve ETUC için ek bir üyelik aidatı sağlayacak HAK-İŞ'i olumsuz görmesine yol açmadı. Bunun yanında ETUC ve ICFTU HAK-İŞ'in “sivil toplumcu” olan görünüşüne sıcak yaklaşımlarına sebep oldu. DİSK ise bu üyelik başvurusu ile ilgili fazla sert bir tavır takınmazken; tamamıyla kararı ETUC ve ICFTU organlarının inisiyatifine bırakmış bir görüntü çizdi.¹⁶⁹

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ için ICFTU'ya yazdığı itiraz dilekçesinde şu hususların altını önemle çizmiştir; “Türkiye’de sendikaların tüzüklerinin amaç maddesinde laik ve demokratik cumhuriyetin korunacağı özenle belirtilmektedir. TÜRK-İŞ'in ve üye sendikalarımızın tümünün tüzüklerinde, laiklik, demokrasi ve cumhuriyet ilkelerinin korunması ve güçlendirilmesi temel amaçlardan biri olarak vurgulanmıştır. Oysa HAK-İŞ'in tüzüğünde laiklik, demokrasi ve Cumhuriyet kavramları hiç yer almamaktadır. Sendikal demokrasinin dayanakları bu üç kavramdır. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ konfederasyonunun ICFTU üyelik başvurusunun, bu konular açıklığa

¹⁶⁹ Yıldırım Koç, *Türkiye’de İşçiler ve Sendikalar* (Türkiye Yol İş Sendikası, Ankara, Mart 2000), s. 220.

kavuşturuluncaya kadar ve HAK-İŞ tüzüğüne bu konuların amaç olarak konmasına kadar ICFTU Yönetim Kurulunca karar bağlanmamasını istemektedir.” TÜRK-İŞ, itiraz dilekçesine pek çok sayıda belge de ekleyerek HAK – İŞ’in İran sendikaları ile işbirliği içinde olup yeni bir Asya odaklı işçi birliği kurma çalışmasında olduğunu iddia eden kanıtlar sunmuştur.

ICFTU bu itirazı dikkate alarak HAK-İŞ’in gereken değişiklikleri yapmasının üyeliğe kabul için yeter koşul olacağını bildirmiştir. Gereken değişiklikler geç de olsa HAK-İŞ tarafından gerçekleştirilerek demokrasi ve laiklik ilkeleri tüzükte yer almıştır. Böylece TÜRK-İŞ, itirazlarını çekerek HAK-İŞ’in ICFTU ve ETUC’a üyeliği sağlanmış olmuştur.¹⁷⁰

Günümüzde HAK-İŞ, sık sık üyesi olduğu uluslararası işçi kuruluşlarının ziyareti ile karşılaşmaktadır. Ayrıca düzenlenen ortak seminerlerde de bulunmaktadır. 1998 yılında ETUC’a üye olan HAK-İŞ’i ETUC genel sekreteri bizzat Türkiye’ye gelerek kutlamış ve gelişmelerden dolayı memnun olduğunu bildirmiştir.¹⁷¹ Şüphesiz şu unutulmamalıdır ki; HAK-İŞ’in uluslararası işçi kuruluşlarına üyelik için gösterdiği değişiklikler ve uzlaşmacı davranışlar Türk Sendikacılığı açısından dayanışma ruhunun kazanılmaya başladığının bir göstergesi olabilmektedir. TÜRK-İŞ’in uluslararası arenadaki itirazlarını HAK-İŞ’in dikkate alması ve gereken değişiklikleri yapması sendikacılığın gereklerindedir. Asıl olan emeğin birleşimini sağlamak ve ortak hareket eden sermaye ye karşı tek bir güç halinde çıkabilmektir.

3. TÜRK SENDİKACILIĞI AÇISINDAN ULUSLARARASI İŞÇİ KURULUŞLARINA ÜYELİKLE ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR

Türkiye’de kurulu bulunan işçi sendikalarının ve konfederasyonlarının yaklaşık olarak 50 yılı aşkın zamandır süre gelen uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkileri, kuşkusuz Türk Sendikal yaşamında önemli sonuçlar doğurmuştur. Kendi içinde kapalı kalıp dış ilişkilerde bulunmayan ülkeler, değişimlere kayıtsız kalmakta ve yeniliklere

¹⁷⁰ Aynı, s.222-226.

¹⁷¹ Hak-İş, 9.Olağan Genel Kurul, (Ankara, 26-28 Kasım 1999), s.69-81.

açık olamamaktadırlar. Bu durum işçi örgütleri için de geçerlidir. Bir ülkenin dış ilişkilerine verdiği önem ne kadar fazla ise bunun sosyal ve siyasal boyutunu da bir bakıma o ülkenin işçi kuruluşlarının yaptığı dış ilişkiler temsil etmektedir. Şu gerçek gözardı edilmemelidir ki, Türk Sendikal hareketinin dış ilişkilerde elde ettiği prestij ya da nasıl tanımlanırsa tanımlansın ilişki, bazı kesimler için olumlu olarak nitelendirilirken bazı kesimler için başarısızlık olarak görülebilecektir

Her şeye rağmen Türk sendikal kuruluşlarının 50 yılı aşkındır devam eden uluslararası işçi kuruluşları nezdinde Türk işçisini temsil etme gayreti ve Türkiye’de meydana gelen ve demokrasi ile bağdaşmayan durumları uluslararası platformda şikayet etme isteği emek kavramının evrenselliği ve kutsallığındandır, bu durumun milliyetçilikle ve ülke sevgisiyle bir ilişkisi yoktur . Bu bakımdan ülke gerçekleri içinde demokrasi ile bağdaşmayan bir durum oluşmuşsa ve bu durum uluslararası alanda kınanmışsa sendikalara saldırmak yerine soruna yapısal çözümler bulabilmek gerekmektedir.

3.1. Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyeliğin Türk İşçi Sendikacılığına Etkileri

Uluslararası kuruluşlara üyeliğin Türk sendikacılığına etkilerini ortaya koymak gerekirse¹⁷²;

- Çok farklı ülkelerin işçi kuruluşlarıyla bir araya gelerek ortak sosyo-politik kararlar almaya çalışarak, emeğin küreselliğinin kanıtlanabilmesi ve Türk sendikalarının adının duyurulup prestijlerinin artırılması,
- Etnosentrik eğilimlerle hareket etmenin önlenmesi, olaylara global bir açıdan bakışın sağlanması,
- Dünyanın önde gelen sanayii ülkelerinin belirli işkollarındaki işçi – işveren ilişkilerindeki en son gelişmeler, eğilim ve politikalar konusunda bilgi sahibi olmak,

¹⁷² Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, *Gelenek ve Gelecek – MESS’in 40 Yılı*, (Birinci Cilt, İstanbul, Aralık 1999), s.513.

- Sorunların çözümünde diğer ülkelerin sendikalarının başına gelen deneyimlerden yararlanabilmek,
- Üyelerin birbirlerine gönderdikleri periyodik istatistiklerden yararlanmak ve Türkiye istatistiklerini üye ülkelerin dikkatine sunabilmek,
- Birlikte araştırmalar yapmak, ortak eğitim seminerleri ve eğitim toplantıları düzenleyerek Türk işçisinin günümüzün dünya işçisi ile aynı oranda değişimi yakalamasını sağlamak,
- Uluslararası alanda üye olunan işçi kuruluşunun örgütlenme gücüne bağlı olarak daha fazla ülkenin işçileriyle ortak karar alabilme şansına sahip olmak, baskı grubu oluşturabilmek,
- Yönetimin tek taraflı karar almasını önleyerek, uluslararası arenada destek ve şikayet mekanizması yaratabilmek.

TÜRK-İŞ'in uluslararası alanda örgütlenme çabalarını ortaya koyduğumuzda başlangıçta bu kuruluşlara üye olmasının getirisi olarak "moral desteği, teknik bilgi ve danışma" yı gördüğü sonucuna ulaşılması görülmektedir.¹⁷³ Ancak özellikle 1980 darbesinden sonra işçi sendikacılığı açısından yaşanan sendika kapatma olayları uluslararası işçi örgütlerinin ne derece güçlü olabileceğini ortaya koymuştur. ICFTU gibi oldukça fazla üyeye sahip uluslararası işçi kuruluşları, üyesi olmasına rağmen ülkesinde böyle bir olay meydana geldiği ve sesini çıkarmadığı için TÜRK-İŞ'in üyeliğini askıya almış ve bu olayı dünya nezdinde kınayarak üyesi olmayan bir işçi kuruluşunu DİSK'i kapatılmasından ötürü desteklemiştir. Nitekim ICFTU ve ETUC gibi özellikle Türk sendikal yaşamında çok önemli olan iki uluslararası işçi kuruluşu, Türkiye'yi sendikal hak ve özgürlüklere gereken önemi ve değeri vermediği için çoğu kez uyarılmış ve ILO bünyesinde faaliyetlerde bulunarak çoğu kez "kara liste" ye alınmamızı sağlamışlardır. Gelişen bu olaylar neticesinde yönetimin geri adımlar attığını ve kapatılan sendikal kuruluşların bugün faaliyetlerine devam edebildiğini görüyoruz. Bu durum uluslararası işçi kuruluşlarının dolaylı olarak Türkiye'nin demokratikleşme mücadelesinde pozitif sonuçlar doğurduğunun bir göstergesidir.

¹⁷³ Aysen Tokol, **Türkiye'de Sendikal Hareket** (Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa 1994), s.73.

Dünya çapında değişen işgücü yapısı ve küreselleşmenin yarattığı yeni çalışma koşulları beraberinde Türk işçisinin de değişime ayak uydurabilmesi için çeşitli zorunluluklar getirmiştir. Uluslararası işçi kuruluşlarına üyelik ile değişen işgücüne yönelik olarak düzenlenen toplantılar ve eğitim seminerleri Türk işçisinin çağın gelişmelerinden haberdar olmasını sağlamıştır. Özellikle işçi ve işveren ilişkilerinde;

- Sürekli Eğitim
- Etkin Katılım
- Etkin iletişim
- Etkin Vizyon

kavramlarının yaygınca kullanılması ve bu kavramların dünya genelindeki kullanımıyla Türk işçisinin tanıştırılması uluslararası işçi kuruluşlarının koordinasyon içindeki faaliyetleriyle yürütülmektedir.¹⁷⁴ Nitekim değişen çalışma koşulları yukarıda sayılan kavramların işçi ve işveren ilişkilerinde kullanılmasını zorunlu kılmıştır. İşçi sınıfının sürekli bir eğitime tabi tutulması, yönetime katılımının sağlanması, işyerinde yaptığı iş ile ilgili diğer birimlerle devamlı iletişim halinde olması ve çalıştığı işkolunun yada sektörün vizyonundan haberdar olması uluslararası işçi kuruluşlarının ortak düzenlenen seminerlerinde vurgulanan önemli noktalardandır.

3.2. Türk İşçi Sendikacılığı Açısından Uluslararası İşçi Kuruluşlarına Üyelikle Yaşanılan Sorunlar

Türk sendikal örgütleri, uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkilerinde bu kuruluşların başka amaçlarla kullanılmasını engellemek ve bu kuruluşların ulus ötesi sermayeye karşı direnme mekanizması olması için etkili bir çaba göstermektedirler.

Geride bırakılan son 10 yıl içerisinde, uluslararası sendikal kuruluşların çeşitli toplantılarında ulusal çıkarlarımızla bağdaşmayan bazı kararlar alındığı bilinmektedir. Örneğin; Uluslararası Gazeteciler Federasyonu olarak bilinen ve Türkiye'den de TGS ve Çağdaş Gazeteciler Derneğinin üye olduğu Kuruluşun, Türk delegelerinin katılmadığı 3 – 7 Mayıs 1998'de toplanan Genel Kurulunda, 24 yıldır Kıbrıs'ın bölünmüş durumda olması konusunda duyulan kaygı dile getirilmiş ve Türkiye

¹⁷⁴ Öz-İplik İş Gazetesi, Haziran 1998

konusunda alınan kararlarda ise “Türk Kürdistanı” sözleri yer almıştır.¹⁷⁵ Bunun gibi olgular Türk sendikalarının başına sıkça gelmektedir.

Önceleri ETUC ile olan ilişkilerimizde de Kıbrıs meselesi, insan hakları, Kürt sorunu gibi durumlar gündeme getirilerek Türk Sendikalarının bu kuruluşlar nezdinde baskıya maruz kaldığı ortaya çıkmaktadır. Ancak sonraları TÜRK-İŞ ve DİSK’in ortaklaşa yürüttüğü müzakerelerde durumlar tüm gerçekliği ile masaya konulmuş ve emekçilerin birleşmesi ile bunun gibi siyasi konuların ayrı tutulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Türkiye’deki işçi sendikalarının ETUC’la olan ilişkileri bir bakıma Türkiye Cumhuriyeti Devletinin AB’ye tam üyelik kapsamında vazgeçemeyeceği ilişkilidir.¹⁷⁶

Uluslararası işçi kuruluşları ile ilişki içerisinde bulunan Türk Sendikaları, zaman zaman düzenlenen ortak eğitim seminerleri çerçevesinde yurt dışına delege göndermiş ve bu konuda belirli miktar para harcamak zorunda kalmıştır. İşte bu noktada bazı kesimler tarafından eleştirilen konu gündeme gelmektedir. Nitekim Amerikan Sendikaları ile ortaklaşa düzenlenen eğitim toplantılarında hangi konuların müzakere edildiği oldukça tartışmalıdır. Bu bağlamda Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID)¹⁷⁷ aracılığı ile yapılan Türkiye’de sendikal harekete yönelik eğitim çalışmaları kamuoyunda uzun süre irdelenmiştir. AID ile eğitim seminerleri kapsamında 1961 – 71 yılları arasında Amerika’ya 600 sendikacı gönderilmiştir. Kuşkusuz kurslardan her sendikacının aynı şekilde etkilendiğinden bahsedilemez. Nitekim kamuoyunda ortak düzenlenen eğitim seminerleri için yurt dışına gönderilen sendika liderlerinin yurda döndüklerinde ne oranda Türk işçisine yararlı olabildikleri tartışma konusu olmuştur.¹⁷⁸

Türk sendikalarının uluslararası platformda yer alması ve ortak eğitim toplantılarına katılması, düzenlenen kurslara sendika lideri göndermeleri gerçekte işçi aiatları ile finanse edilen işçi kuruluşlarında karmaşalara ve tepkilere sebep olmuş,

¹⁷⁵ Koç, TÜRK-İŞ, a.g.e., s. 62, 63.

¹⁷⁶ Aynı, s.63.

¹⁷⁷ AID, konumuz açısından oldukça önem arz etmektedir. Bir uluslararası işçi kuruluşu olmamasına karşın ICFTU’nun kurucusu olarak bilinen Amerikan İş Federasyonunun bünyesinde faaliyet gösteren bir kurumdur. AID daha sonra isim değiştirerek AAFLI (Hür Emelin Gelişimi için Amerika Enstitüsü) adını almıştır. Bir bakıma soğuk savaş yıllarında Sovyetler Birliği içerisinde anti – komünist faaliyetlerde bulunduğu düşünülen misyoner bir kuruluş olduğu iddia edilir.

¹⁷⁸ Fatih Güngör, “Sendikal Eğitim, TÜRK-İŞ ve AAFLI İlişkileri Üzerine Bazı Hatırlatmalar” *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, (Cilt XVI, sayı 148, Ekim 1992), s.45-47.

eğitimlerin ne derece yararlı olabileceği tartişılmıştır. Kimi sendikacılar asıl olanın ülke gerçekleri ile işçilerin eğitilmesini savunmuş, kimi sendikacılar ise çağın gereklerini işçilere bildirmenin en iyi yolunun bu şekil olması gerektiğini savunurken düzenlenen eğitim toplantılarının boş yere işçinin parasını çarçur etmek olmadığını belirtmiştir.

SONUÇ

Ulusal sendikalar, kurulu buldukları ülkenin sınırları içinde temsil ettikleri işçilerin, ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarını korumayı ve bu çıkarları daha da iyiye götürebilmeyi amaçlamış olan işçi kuruluşlarıdır. Uluslararası işçi kuruluşları ise ulusal işçi kuruluşlarından oluşmuş işçi sorunlarını sadece ülke içinde değil uluslararası alanda tartışarak bu sorunlara çözüm bulmaya çalışan işçi kuruluşları olmuşlardır. Bununla birlikte işçi sınıfının uluslararası alanda birleşmesi ve tek bir ses oluşturabilmesi düşüncesi, işçi sınıfının sendikal mücadelesi kadar eskidir.

İşçi sınıfının uluslararası düzeyde örgütlenmesi fikri, Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı olumsuz çalışma koşulları, sömüren ve sömürülen sınıf tartışması ile ortaya çıkmıştır. Düşüncenin ortaya çıktığı yıllarda olumsuz çalışma koşullarına karşı uluslararası bir birlik kurmak için tüm dünya işçilerinin bir araya gelmesi ve güçlerini birleştirerek haklarını savunması gerektiği işçi sınıfının aydınları tarafından vurgulanmıştır. Nitekim o dönemde kurulan ve dünya üzerinde o yıllarda tek olan uluslararası işçi kuruluşu Birinci Enternasyonale, işçi kuruluşları üye olabildiği gibi işçiler de bireysel olarak üye olmuştur. Dünya üzerinde işçi sınıfını temsil eden tek bir uluslararası işçi kuruluşunun olması arzu edilen sonuç olarak düşünülmüştür. Ancak zaman içinde işçi sınıfı içerisinde oluşan fikir ayrılıkları, I. ve II. Dünya Savaşları ve bu savaşların doğurduğu sonuçlar birden fazla uluslararası işçi kuruluşunun kurulmasına yol açmıştır. Günümüzde uluslararası işçi kuruluşları örgütlenme biçimi bakımından, dünya çapında ve bölgesel düzeyde olmak üzere iki şekilde faaliyet gösterirler. Diğer bir deyimle dünya çapında faaliyet göstermek üzere örgütlenen uluslararası işçi kuruluşu dünyanın hemen her bir ülkesinden işçi kuruluşunu üyeliğe kabul ederken, bölgesel düzeyde faaliyet göstermek üzere örgütlenen uluslararası işçi kuruluşu dünyanın sadece belli bir bölgesinden işçi kuruluşunu üye olarak kabul etmektedir.

Bugün örgütlenme biçimi bakımından dünya üzerinde faaliyet gösteren, temsil ettikleri ideoloji ve kültürel kimlik bakımından birbirinden ayrı üç büyük uluslararası işçi kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar, ICFTU (International Confederation of Free Trade Union) Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu-liberal ve pragmatist eğilimli,

WFTU (World Federation of Trade Union) Dünya Sendikalar Federasyonu-sosyalist eğilimli, WCL (World Confederation of Labour) Dünya İş Konfederasyonu-WCL ise Hristiyan misyoner eğilimli uluslararası işçi kuruluşlarıdır. Bu üç büyük uluslararası işçi kuruluşu örgütledikleri işçi sayısı bakımından kıyaslanacak olursa ICFTU'nun 148 ülkeden, 221 bağımsız işçi kuruluşu ve 156 milyon üyesi, WFTU'nun 84 ülkeden 160 ulusal işçi kuruluşu ve yaklaşık 70 milyon üyesi, WCL'nin 116 ülkeden 144 ulusal sendika merkezi ve işçi sayısı olarak 26 milyon üyesi olduğu bilinmektedir.

Bu üç büyük uluslararası işçi kuruluşuna üye olabilme koşulları ele alındığında sadece ulusal sendika merkezlerinin yani ulusal çapta faaliyet gösteren işçi federasyon ve konfederasyonlarının üye olabildikleri görülmektedir. Ulusal işkolu sendikaları, diğer bir deyimle işkolu esasma göre kurulan işçi sendikalarının, bu üç büyük uluslararası işçi kuruluşuna bağlı hareket eden, uluslararası işkolu kuruluşlarına üye olabildikleri karşımıza çıkmaktadır. Ulusal işkolu sendikaları ve ilişki içerisinde oldukları uluslararası işçi kuruluşları ise ICFTU-ITS (International Trade Secretariat) Uluslararası İşkolu Sekreterliği, WFTU-TUI (Trade Union International) Sendika Enternasyonalleri, WCL-ITF (International Trade Federations) Uluslararası Sendika Federasyonları'dır. Uluslararası işkolu kuruluşları, uluslararası işçi kuruluşlarından farklı olarak sadece temsil ettikleri işkoluna özgü kararlar almaktadırlar. Dolayısı ile diğer üç büyük uluslararası işçi kuruluşu ile kıyaslandığında uluslararası işkolu kuruluşları daha spesifik, daha mesleki kararların alındığı uluslararası işçi kuruluşlarıdır.

Bölgesel düzeyde de kurulu bulunan en büyük uluslararası işçi kuruluşu ETUC (European Trade Union Confederation-Avrupa Sendikalar Konfederasyonu)'dur. ETUC, Avrupa seviyesindeki çalışan kesimi temsil etmesiyle sadece çalışma yaşamı ile bağlantılı olmayan bir çok görevi kendisine amaç edinmiştir. Nitekim entegrasyon içerisinde bulunan ülkelerdeki sosyal, demografik ve coğrafi ayrılıkların ortak bir platformda temsil edilmesi onun çoğulcu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bir çok fikrinde, ifade edilerek ortak bir karar çevresinde birleşimini sağlamak gibi oldukça zahmetli bir görevi de ifa etmektedir. Avrupa'nın ekonomik birleşimi yaşadığı yıllarda ekonomik topluluğa üye olan ülkelerin bazıları kendi aralarında işçi

kuruluşlarını birleştirmiş diğer bazı ülkeler de bu birleşimin dışında kalmıştır. İşte bu bölünmüşlüğü önlemek için ETUC kurulmuş, ekonomik anlamda birleşimin ardından, endüstri ve çalışma yaşamının da birleşimi öngörülmüştür. Günümüzde ETUC, 34 Avrupa ülkesinden 74 ulusal sendika merkezini ve 11 Avrupa işkolu federasyonunu bünyesinde barındırmakta ayrıca üye sayısı itibari ile 60 milyona ulaşmaktadır.

Uluslararası işçi kuruluşlarına üye olabilmek için gerekli olan genel koşul ilgili uluslararası işçi kuruluşunun tüzüğüne üyeliğe istekli işçi kuruluşu tarafından benimsenmesidir. Uluslararası işçi kuruluşlarının ana gelir kaynağı ise üye işçi kuruluşlarının ödediği üyelik aidatlarıdır. Bunun dışında uluslararası kurum ve kuruluşların gönüllü yaptığı bağışlar ve uluslararası dayanışma fonundan alınan yardımlar finansman dahilinde değerlendirilmektedir.

Günümüzde uluslararası sermayenin bir kıtadan diğerine transferinin hızlanması, çok uluslu şirketlerin hükümetlere baskı yapabilecek kadar güçlü olması ve sayılarının giderek artması uluslararası işçi kuruluşlarının birbirleri ile olan ilişkilerinin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Nitekim yalnızca ILO bünyesinde bir araya gelen uluslararası işçi kuruluşları, ILO çerçevesinde işbirliği içinde kalmaya çaba göstermişlerdir. Özellikle WFTU, üçlü konferanslardan kaçınmış, ICFTU ile bir araya gelmemeye özen göstermiştir. WCL ise WFTU ve ICFTU ile ilişkilerini son yıllara kadar sürdürmüştür. ETUC ise ICFTU ile ilişkilerini her zaman en üst seviyede tutmasına rağmen WCL ile ilişkileri ICFTU ile olan ilişkileri kadar ileri değildir. Uluslararası işçi kuruluşlarının ILO ile olan ilişkileri incelendiğinde ise ILO bünyesinde aktif bir rol üstlendikleri görülmektedir. Bu kuruluşların üyeleri vasıtası ile ILO içerisinde temsil edildikleri ve alınan kararlarda etkili oldukları bilinmektedir.

Günümüzde Türkiye'den de işçi kuruluşları, uluslararası işçi kuruluşlarına üye olabilmekte, işçi sorunlarını uluslararası platforma taşıyabilmektedirler. Ancak Türkiye'deki işçi kuruluşlarının uluslararası işçi kuruluşlarına üye olabilmelerini sağlayan mevzuatın oluşması oldukça zaman almıştır. Türkiye'de kurulu bulunan işçi sendikalarının uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliklerini düzenleyen mevzuat, 1947 yılında 5018 Sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun ile

başlamış daha sonra 1963 yılı 274 Sayılı Sendikalar Kanunu ile devam etmiş ve günümüzde de 1983 yılı 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile son şeklini almıştır. Günümüzde Türk işçi sendikaları, uluslararası işçi kuruluşlarına 2821 Sayılı Kanunun 28.maddesinin 1.fikrasında belirtilen şartlar dahilinde üye olabilmektedirler. Buna göre; ilgili işçi kuruluşu üye olduğu uluslararası işçi kuruluşunun tüzüğünü üye olduğu tarihi izleyen on beş gün içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına göndermek zorundadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise 2821 Sayılı Kanunun 28.maddesinin 1.fikrasına aykırı olmayan bir tüzük olduğu kanısına varırsa üyelik gerçekleşmektedir.

Türkiye’de kurulu bulunan işçi sendikalarının uluslararası işçi kuruluşlarına üyelikleri incelendiğinde; ilk üyeliğin 1958 yılında PETROL-İŞ Sendikası tarafından Uluslararası Petrol İşçileri Federasyonuna yapıldığı görülmektedir. PETROL-İŞ Sendikası halen ICFTU üyesi olan bir başka uluslararası işkolu sendikası ICEF (International Chemical and Energy Workers Federation - Uluslararası Kimya Enerji ve Benzeri İşçiler Federasyonu) üyesidir. Ayrıca Türkiye’den birçok işçi sendikası da halen bir çok uluslararası işçi sendikasına üyedir. Şu kadar ki, Türk Sendikacılık tarihi açısından Türk Metal Sendikası bir ilki gerçekleştirerek 13 Şubat 1994 tarihinde bölgesel nitelikte uluslararası işçi kuruluşu olan Milletlerarası Avrasya Metal İşçileri Federasyonu’nu (MAMİF) kurmuştur. Kısa sürede Avrasya’nın yirmiye yakın ülkesinden Metal işkolu ile ilgili sendikaları bünyesinde toplamış ve uluslararası işçi hareketinde en önemli işçi kuruluşlarından biri haline gelmiştir. Günümüzde TÜRK-İŞ’in örgütlediği 32 işkolu sendikası, DİSK’den 5 işkolu sendikası, HAK-İŞ’ten ise 3 işkolu sendikası uluslararası işkolu sendikasına üye bulunmaktadır.

Türkiye’de örgütlü bulunan işçi konfederasyonlarının uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkileri incelendiğinde ilk olarak karşımıza TÜRK-İŞ çıkmaktadır. TÜRK-İŞ, 1960 yılında ilk kez bir uluslararası işçi kuruluşuna (ICFTU) üye olan konfederasyondur. TÜRK-İŞ, 1960 – 80 yılları arasında ICFTU bünyesinde aktif bir rol almıştır. Hatta ICFTU’nun sloganı olan “Ekmek, Barış, Özgürlük” kelimelerini kendi sloganı haline dönüştürmüştür. 12 Eylül 1980 darbesiyle ICFTU ve TÜRK-İŞ ilişkileri gerilmiş hatta üyeliği askıya alınma noktasına kadar gelmiştir. Herşeye rağmen

1980'lerden günümüze kadar TÜRK-İŞ ve ICFTU arasındaki üyelik ilişkileri devam etmiştir. Üyeliğin bu dönemde TÜRK-İŞ'e sağladığı faydalar, ortak seminerler düzenlenmesi ve dünya çalışma yaşamında olan yeniliklerin Türk işçisine de duyurulması olarak özetlenebilir. TÜRK-İŞ'in ideolojik görüşleri ile WFTU'nun ideolojik görüşleri arasında bir paralellik bulunmadığı için TÜRK-İŞ bu uluslararası işçi kuruluşu ile yakın ilişki içerisine girmemiştir. Bununla beraber TÜRK-İŞ'in diğer bir uluslararası işçi kuruluşu olan WCL ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ'in ETUC ile olan ilişkisi ise 1990'lı yıllara rastlamaktadır. Bu yıla kadar TÜRK-İŞ'in ETUC'a üye olmamasının sebebi olarak ETUC'un DİSK ile olan yakın faaliyetleri gösterilmiştir. Günümüzde TÜRK-İŞ ve ETUC arasındaki ilişkiler üst düzeyde nitelendirilerek Türkiye'nin AB'ye üyeliği kapsamında TÜRK-İŞ'in vazgeçemeyeceği ilişkilere sahiptir. TÜRK-İŞ, 1964 yılında TUAC'a (Trade Union Advisory Committee-Sendika Danışma Komitesi) üye olmuştur. TÜRK-İŞ son yıllarda yayılan ekonomik durgunluk ve bundan doğan işsizliği önlemek ve dünya ticaret sisteminin daha adil bir şekilde oluşturulması için, TUAC'ın faaliyet ve toplantılarına sürekli bir şekilde katılmıştır.

Diğer bir Türk işçi konfederasyonu olan DİSK'in uluslararası işçi kuruluşlarına olan üyeliklerini ele aldığımızda, kuruluşundan, 1992 yılına kadar ICFTU'ya resmi üyelik başvurusu yapmadığı bilinmektedir. Ancak DİSK'in kapalı kaldığı yıllarda ICFTU'nun maddi ve manevi anlamda göz ardı edilemeyecek yardımlarda bulunduğu ve uluslararası işçi kuruluşlarının baskısını her zaman kapatılması ile ilgili davada hissettirdiği görülmüştür. DİSK, ICFTU ile ideoloji görüşü bakımından ayrılrsa da üyeliği halen devam etmektedir. Son yıllarda oldukça yakın ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Buradan da DİSK'in söylemlerini yumuşattığı sonucu çıkmaktadır. DİSK'in WFTU ile ideolojik görüşleri paralel olmasına rağmen resmi üyeliği hiçbir zaman olmamıştır. 1970'li yıllarda başlayan DİSK-ETUC ilişkileri, 1995 yılında üye olması ile resmîyet kazanmıştır. Bu yıllardan sonra ETUC ile ilişkiler Avrupa Birliği çerçevesinde devam etmiştir. Resmi olarak DİSK'in WCL ile bir ilişkisi bulunmamaktadır.

HAK-İŞ'in uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkileri ise diğer Türk işçi konfederasyonlarına nazaran oldukça yenidir. HAK-İŞ'in uluslararası işçi kuruluşlarına üyeliği bir bakıma HAK-İŞ'in içinde bulunan ve HAK-İŞ'in kamuoyuna yansıyan görünümünden rahatsız olan çevrelerin tatmin edilmesi açısından da önemli görülebilmektedir. HAK-İŞ halen ICFTU ve ETUC'a üye bulunmaktadır.

Geçmiş 50 yıl içerisinde Türkiye'de kurulu bulunan işçi sendikalarının ve konfederasyonlarının uluslararası işçi kuruluşları ile ilişkileri, kuşkusuz Türk Sendikal yaşamında önemli sonuçlar doğurmuştur. Uluslararası işçi kuruluşlarına üyelikle elde edilen kazanımlar şu şekilde özetlenebilir. Farklı ülkelerin işçi kuruluşları ile aynı çatı altında bir araya gelinerek ortak sosyal politik kararlar alınmaya çalışılmış, ortak eğitim seminerleri düzenlenmiş, Türk işçi sınıfının sorunları uluslararası alanda tartışılarak kamuoyu yaratılmış ayrıca bu sorunların giderilmesi için diğer üye ülke sendikalarının deneyimlerinden yararlanılmış, periyodik istatistikler tutulmaya başlanmış ve bu istatistikler diğer üye sendikalarla paylaşılmış bunun sonucunda da Türk sendikal hareketinin uluslararası işçi hareketinden geri kalmaması sağlanmıştır.

Diğer taraftan uluslararası işçi kuruluşlarına Türk işçi kuruluşlarının üye olmaları bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi uluslararası işçi kuruluşlarına ödenen üyelik aidatını finanse eden işçi aidatlarının gerçekten doğru ve yerinde kullanılıp kullanılmaması sorunudur. Gerçekten uluslararası işçi kuruluşlarına ödenen aidatlar oldukça yüksek miktarlarda olabilmektedir. Ayrıca uluslararası düzenlenen ortak eğitim seminerlerine giden işçi liderlerinin döndüklerinde elde ettikleri bilgileri ne derece işçi sınıfına aktardıkları doktrinde tartışma konusu olmuştur.

Türkiye'deki işçi konfederasyonlarının uluslararası işçi kuruluşlarına üyelikleri işçi sınıfının içinden yani tabandan gelen bir hareket olmamıştır. Üyelik başvurularında bir takım siyasi düşünceler her zaman ön planda tutulmuş, ideolojik kaygılara göre işçi sınıfının dünya üzerinde örgütlenmesi düşünülmüştür. Sürekli olarak değişen ve gelişen çalışma koşulları, bir çok sosyal ve ekonomik sorunu da beraberinde getirmiştir. Çalışma barışının sağlanmasında şüphesiz işçi kuruluşlarının rolü büyük olacaktır. Bu

bakımdan uluslararası işçi kuruluşlarına üyelik Türk işçi kuruluşlarının tek bir çatı altında olmasını ve ortak payda da birleşmesini gerektirmektedir. Günümüzde Türk işçi kuruluşları, bir takım ideolojik farklılıkları bir kenara bırakıp asıl sorun olan işçi sınıfının sorunlarına eğilmeli, bu sorunları uluslararası platforma taşınmalı ve diğer ülke sendikalarının deneyimlerinden faydalanarak ortak seminer ve eğitim çalışmaları düzenlemeli ve buradan elde ettikleri kazanımları da tekrar işçi sınıfına ve özellikle de kamuoyuna duyurmaları gerekmektedir. Ayrıca uluslararası işçi kuruluşlarına ödenen üyelik aidatını finanse eden işçi aidatlarının gerçekten doğru ve yerinde kullanılıp kullanılmadığını denetleyen organların etkinliğinin artırılması ve ulaşılan sonuçların da işçilere bildirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu, Tekin. **Çalışma Yaşamını Dzenleyen Uluslararası Belgeler**. Ankara: A.Ü. SBF İnsan Hakları Merkezi Yay.No:16, 1995.
- Akkaya, Yüksel. ve Fatih Güngör. “Düzen ve Kalkınma Arayışları içinde Türkiye’de Sendikacılık ve Milliyetçilik” **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**. Cilt XXIV, Sayı 220, Ocak – şubat 2000.
- Biçerli, M. Kemal. **Sendikaların Ekonomik Analizi ve İşgücü Gelirleri Üzerindeki Etkisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:707, 1992.
- Ceyhan, Ayşe. **Avrupa Topluluğu Terimleri Sözlüğu**. İstanbul: Alfa Yayıncılık, Aralık 1991.
- Çeçen, Anıl. **Türkiye’de Sendikacılık**. Ankara: Özgür İnsan Yayınları, 1973.
- Günay, Cevdet İlhan. **Sendikalar Kanunu şerhi**. Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları, 1999.
- Güngör, Fatih. “Sendikal Eğitim, TÜRK-İŞ ve AAFLI İlişkileri Üzerine Bazı Hatırlatmalar” **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**. Cilt XVI, sayı 148, Ekim 1992.
- Işıklar, Fehmi. **DİSK Davasında Savunma**. İstanbul: Güz Yayınları, 1986.
- Işıklı, Alpaslan. “Küreselleşmenin Ekonomik, Sosyal ve Sendikal Boyutları” **IFBWW, YOL-İŞ, ÇİMSE-İŞ, AĞAÇ-İŞ, ORMAN-İŞ, YÖNSEN Ortak Semineri**. İzmir: Nisan 1996.
- _____. “Uluslararası Sendikal Örgütler” **Prof. Dr. Cahit Talas’a Armağan**. Ankara: Tühis, 1990.

_____. **Küresel Saldırı, Ulusal Devlet ve Sendikalar.** Ankara: TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No:68, 2001.

_____. **Sendikacılık ve Siyaset.** Ankara: Cilt:II, Öteki Yayınevi, 1995.

Kamil Turan, **Milletlerarası Sendikal Hareketler.** Ankara: 1979.

Koç, Yıldırım. **Türkiye’de İşçiler ve Sendikalar.** Ankara: Türkiye Yol İş Sendikası, Mart 2000.

_____. **Uluslararası Sendikacılık Hareketi.** Ankara: TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No:42, 2000.

Koray, Meryem. ve Alper Topçuoğlu. **Sosyal Politika.** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, 1995.

Kutal, Gülten. **Türkiye’de İşçi Sendikacılığı 1960–1968.** İstanbul: Güray Matbaacılık, 1977.

Renaut, Anne. “Creating Solidarity Between The Generations”
<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991215126&Language=EN>
07.02.2003

Sönmezsoy, Refik. **Türkiye’de ve Dünyada İşçi Hareketleri.** İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1981.

Sükun, Hakan. **Uluslararası Sendikal Örgütlenmeler.** Ankara: TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No:5, 1999.

Sülker, Kemal. **36 Yaşında Genç Bir Sendika 1950 – 1986.** İstanbul: Petrol –İş Olgu Basım, 1986

Tokol, Aysen. “Çok Uluslu Şirketler ve Endüstri İlişkilerine Etkileri”
www.İsguc.org/atokol2.htm 29.09.2001

_____. **Türkiye’de Sendikal Hareket.** Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları, 1994.

_____. **Uluslararası Sosyal Politika.** Bursa: 1995.

Tuna, Orhan. ve Nevzat Yalçıntaş. **Sosyal Siyaset.** İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

Turan,Kamil. **Milletlerarası Sendikal Hareket ve Küreselleşme.** Ankara: Türk Metal Sendikası, 1999.

Uçkan, Banu. **Türkiye’de Sendikalar arası Rekabet.** İstanbul: Selüloz-İş Sendikası, Eğitim Yayınları No:13, Nisan 2002.

Ünal,Ayşe. **Uluslararası İşçi Örgütleri ve Türk Sendikaları ile ilişkileri.** İstanbul: Alfa Basım, Yayın no: 529, 1.Baskı, Mart 1999.

Windmuller, J. P. and S. K. Pursey, “The International Trade Union Movement”
Comparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economies. London: Kluwer Law International, VIth and Revised Edition, The Hague, 1998.

DİSK. **11. Genel Kurul Kararları.** Disk Yayınları, Yayın No: 30, İstanbul: Temmuz 2000.

ETUC – TÜRK-İŞ – DİSK. **Avrupa Birliği – Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü İstanbul Konferansı (25–27 Nisan 1994).** Şefik Matbaası, Ankara: 1994.

Gelişim Yayınları. **Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi.** 3.Cilt, İstanbul: 1975.

Hak-İş. **9.Olağan Genel Kurul (26–28 Kasım 1999)**. Ankara: 1999.

Öz-İplik İş Gazetesi. Haziran 1998.

Petrol – İş. **50.Yılında Petrol –İş 1950 – 2000**. Yayın No:64, Ağustos 2000.

TÜRK-İŞ Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonu nedir?, Nasıl çalışır?, Ne yapar? Yayın No:2, Ankara: 1960.

_____. **Ekmek, Barış, Özgürlük (Dünya Sendikacılık Hareketinin Tarihi)**. Yayın No:59, Ankara: 1968.

_____. **8.Genel Kurul Raporu (Erzurum 11 Mayıs 1970)**. Yayın No:67, Ankara:1970.

_____. **12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu (24–28 Mayıs 1982)**. Yayın No:139, Ankara: 1982.

_____. **Onüçüncü Çalışma Raporu (21–25 Aralık)**. Ankara: 1983.

_____. **Onyedinci Çalışma Raporu 1993–1995 (10 Aralık 1995)**. Ankara: 1995.

_____. **Onsekizinci Genel Kurul Çalışma Raporu 1995–1999 (01–05 Aralık 1999)**. Ankara:1999.

_____. **Uluslararası Sendikacılık Hareketi**. Ankara:Eğitim Yayınları No:42, 2000.

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası. **Gelenek ve Gelecek – MESS'in 40 Yılı**. Birinci Cilt, İstanbul: Aralık 1999.

Küreselleşen Dünyada Sendikal Politika Nasıl Olmalıdır? **IFBWW, YOL-İŞ, ÇİMSE-İŞ, AĞAÇ-İŞ, ORMAN-İŞ, YÖNSEN Ortak Semineri**, İzmir, Nisan 1996.

“30 Yıl, 1967-1980 İşçi Sınıfının Uyanışı”
<http://www.disk.org.tr/hakkinda.asp?cat=tarih&page=2> 08 Nisan 2003.

“About ETUC” http://www.etuc.org/en/about_etuc/ 24.09.2001.

“About Global Unions” <http://www.global-unions.org/displaydocument.asp?Language=EN&Index=991209025>
 07.02.2003.

“ETUC Constitution” http://www.etuc.org/en/about_etuc/constitution.cfm 24.09.2001.

“History of The WFTU” <http://www.hartford-hwp.com/archives/26/041.html>
 22.11.2001.

“How TUAC Works?” <http://www.tuac.org/how/chow.htm> 05.02.2003.

“ICFTU – Yeni BinYıl Değerlendirmesi – Tartışma Metni”
<http://www.eysen.org.tr/eysen/skursu/milenium.htm> 05.02.2003.

“ICFTU Constitution”
[http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575
 &Printout=Yes](http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Language=En&Index=991210575&Printout=Yes) 24.09.2001.

“ICFTU: What It Is, What It Does...”
<http://www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=990916422&Printout=Yes>
 24.09.2001.

“IFTU” <http://www.iisg.nl/archives/gias/i/10751857.html> 15.11.2001.

“List of Participants” www.socialistinternational.org 24.09.2002.

“Sectoriel Workers Education Courses for International Trade Secretariats”
http://www.itcilo.it/actrav/english/residential/residential_sector.html
 13.11.2001.

“TÜRK-İŞ Tarihi” <http://www.turkis.org.tr/tarihce.htm> 31.03.2003.

“Uluslararası Örgütler” <http://www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/ha/ha05bhtm/02.htm>
 06.11.2001.

“What is the World Confederation of labour?” <http://www.cmt-wcl.org/1cmt-wcl/cmt-en/01whatis.htm> 13.01.2003.

“What It is, What It Does”
www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=990916422&printout=yes
 21.11.2001.

<http://www.disk.org.tr/haberler.asp?id=26> 09.04.2003.

<http://www.ei-ie.org/ei/english/eeiits.htm> 13.11.2001.

<http://www.global-unions.org/displaydocument.asp?Language=EN&Index=991209025>
 07.02.2003.

<http://www.tuac.org/about/cabout.htm> 05.02.2003.